

VAN GOGH
MUSEUM
JAARVERSLAG 2009

Inhoud

5	Voorwoord Raad van Toezicht
9	2009 in woord en beeld: een verslag van de directie
24	Strategisch plan 2009–2014
26	Aanwinsten 2009
39	Jaaroverzicht
39	Raad van Toezicht
39	Vincent van Gogh Stichting
39	Partners en sponsors
39	Bezoekcijfers
40	Bezoekersonderzoek en –waardering
40	Collectie en onderzoek
45	Tentoonstellingen
47	Publicaties
47	Educatie
51	Activiteiten medewerkers
54	Medewerkers
63	Financiële verslaglegging
77	Annual Report 2009

Est ce qu'ils ont lu le livre de Silvestre
sur Eug Delacroix ainsi que l'article
sur la couleur dans la grammaire des
arts de Cheslin de Ch. Blanc.

Demandes leur donc cela de ma part et
~~si~~ s'ils n'ont pas lu celui qu'ils
le lisent. J'épense mes à Rembrandt
plus qu'il ne peut paraître dans mes
études.

Voici croquis de ma dernière toile entrain
encore un demeure. Immense disque citron
comme soleil. Ciel vert jaune à nuages
roses. Le terrain violet le demeure et
l'arbre bleu de prairie, toile de 30

Attendons
que j'aille
Mors nous
+ au app
Et ne sera
Il y a be
maintenan
long je c
ou un peu
cela. En
et je pou
toutes une
les empirer
Si à quarant
ou des port
que cela v
ou moins
As tu vu
de Delacroix
des choses.
magistral
une à Del
qu'il le me
Seulement
au soir
rendre à
avoir de bo
ou des choses
Car des de
Je crois c
changer
tel qu'ou
an an

Voorwoord Raad van Toezicht

Het jaar 2009 is voor het Van Gogh Museum over het algemeen zeer succesvol verlopen. Dit ondanks de stevige economische crisis die op grote delen van de samenleving en ook op het internationale toerisme naar Amsterdam een merkbare invloed had. De in 2008 ingezette daling van het aantal buitenlandse bezoekers aan het museum was ook in de eerste maanden van 2009 goed zichtbaar.

In het tweede kwartaal trad echter een aanzienlijke verbetering op, die voor een belangrijk deel kan worden verklaard door de grote aantrekkingskracht van de tentoonstelling Van Gogh en de kleuren van de nacht. Ook in de rest van het jaar bleef het museum veel Nederlandse en buitenlandse bezoekers trekken en uiteindelijk was het aantal bezoekers – 1.451.139 – slechts een fractie minder dan in 2008. Daarmee was het Van Gogh Museum in 2009 wederom het best bezochte museum in Nederland. De interessante publieksprogrammering en de sterk toegenomen marketinginspanningen hebben dus kennelijk vruchten afgeworpen.

Omdat er ook bezuinigingsmaatregelen zijn doorgevoerd, is het financieel resultaat eveneens positief uitgevallen. De resultaten maakten het mogelijk om meer geld beschikbaar te stellen voor kunstankopen. Het aankoopfonds is aangevuld tot 6.500.000. Dit past in de ambitie van het museum om zijn collectie kwalitatief te verbreden.

Veruit de belangrijkste gebeurtenis op wetenschappelijk gebied was de uitgave van *Vincent van Gogh – De brieven*: een zesdelige boekeditie in drie talen en een Engelstalige webeditie. Tijdens de officiële presentatie nam Hare Majesteit de koningin het eerste exemplaar in ontvangst.

Daarmee is een van de meest omvangrijke en belangrijke onderzoeksprojecten van het museum met succes afgesloten. Het stemt tot tevredenheid dat het museum met dit project zijn rol als kenniscentrum overtuigend heeft kunnen bevestigen.

In 2009 bestond de tentoonstellingsvleugel tien jaar. De ontstaansgeschiedenis van dit gebouw is zeer opmerkelijk, omdat het een schenking is geweest van The Japan Foundation, daartoe in de gelegenheid gesteld door een donatie van de Yasuda Fire & Marine Insurance Company. Het opvallende gebouw is ontworpen door de Japanse architect Kisho Kurokawa (1934-2007).

De opening van de vleugel in 1999 was een belangrijk moment in de ontwikkeling van het Van Gogh Museum. Het museum beschikte voor het eerst in zijn bestaan over voldoende ruimte om een ambitieus tentoonstellingsprogramma te kunnen realiseren, een ambitie

die nog steeds met enthousiasme en succes wordt uitgevoerd. Omdat in hetzelfde jaar ook het Rietveldgebouw werd gerenoveerd en uitgebreid, konden de grote groepen bezoekers beter worden ontvangen, met ook meer publieksvoorzieningen die het bezoek tot een positieve beleving maken.

In het afgelopen decennium hebben jaarlijks tussen 1.3 en 1.6 miljoen bezoekers het museum bezocht. Na heropening in de komende jaren van het Stedelijk Museum en het Rijksmuseum lijkt een verdere toename van het bezoek aan het culturele hart van Amsterdam, en daarmee ook aan ons museum, waarschijnlijk. Binnen de bestaande huisvesting is die groei echter niet op te vangen. Er is inmiddels gestart met een studie naar de aanpassing en uitbreiding van de huisvesting van het museum op langere termijn. De bedoeling van de studie is om concrete voorstellen te ontwikkelen waardoor de groei van het Van Gogh Museum op een goede manier kan worden voortgezet. Op basis hiervan en door de te verwachten synergie uit de toekomstige nauwe samenwerking met de overige culturele instellingen op het museumplein zal het Van Gogh Museum zijn maatschappelijke en economische rol voor Amsterdam en Nederland kunnen blijven vervullen.

In aansluiting op de plannen die de gemeente ontwikkelt voor de herinrichting van het museumplein en de directe omgeving overweegt het Van Gogh Museum om zijn entree te verplaatsen van de Paulus Potterstraat naar het Museumplein, zoals ook het Stedelijk Museum en – naar verwachting – het Rijksmuseum zullen doen.

Wij willen opnieuw de vele partners en sponsors van harte bedanken voor hun bijdragen. In het bijzonder danken wij KPN, die als hoofdsponsor de tentoonstelling *Van Gogh en de kleuren van de nacht* mogelijk heeft gemaakt. Ook zijn wij de BankGiro Loterij en de Vincent van Gogh Stichting zeer dankbaar voor hun continue steun.

In 2009 namen Paul Schnabel en Hans van der Ven afscheid van onze Raad van Toezicht. Wij willen hen danken voor hun waardevolle steun en bijdragen gedurende een lange reeks van jaren. Inmiddels is Peter Tieleman toegetreten tot de Raad. Wij verheugen ons op de goede samenwerking. Graag willen wij ook directie en medewerkers danken voor hun toewijding en inspanningen in dit bijzondere verslagjaar, waarin van hen soms zeer veel werd gevraagd. Wij zijn hen dankbaar voor hun onverminderde inzet.

Ewald Kist (voorzitter), James Cuno, Trude Maas-de Brouwer, Paul Schnabel, Hans van der Ven, Peter Tieleman

2009 in woord en beeld: een verslag van de directie

2009 was voor het Van Gogh Museum een opmerkelijk succesvol jaar. Ondanks de algemene economische crisis en een teruggang van het toerisme aan Amster dam met ca. 5% ontving het museum 1.451.139 bezoekers, en evenaarde daarmee op 1,6% na het aantal van 2008. Dit resultaat was zeker mede te danken aan het omvangrijke en veelzijdige programma – waarschijnlijk het meest ambitieuze programma dat het museum ooit in één jaar heeft gerealiseerd. Het hoogste punt was ongetwijfeld de lancering van *Vincent van Gogh – De brieven*, de nieuwe editie van de volledige briefwisseling: 819 door hem geschreven en 83 aan hem gerichte brieven. Op 7 oktober werden in aanwezigheid van Hare Majesteit de Koningin de zesdelige boekuitgave en de Engelstalige webeditie (www.vangoghletters.org) gepresenteerd. Met dit project heeft het Van Gogh Museum zich verder als innovatief museum en wetenschappelijk kenniscentrum geprofileerd. In 2009 trad ook het in 2008 ontwikkelde *Strategisch plan 2009-2014* in werking, dat op pp. 24 en 25 wordt toegelicht.

Brievenproject

De publicatie van Van Goghs brieven vormde de bekroning van vijftien jaar onderzoek door het Van Gogh Museum in Amsterdam en het Huygens Instituut in Den Haag. Editeurs Leo Jansen, Hans Luijten en Nienke Bakker ontsloten met steun van vele onderzoekscolllega's een schat aan kennis en materiaal en maakten daarmee de brieven op een niet eerder vertoonde, brede en innovatieve wijze toegankelijk voor komende generaties.

De vrij toegankelijke Engelstalige website, die door het Huygens Instituut werd gerealiseerd, bevat alle briefteksten en afbeeldingen van de brieven, alle kunstwerken die Van Gogh in zijn brieven noemt en de volledige wetenschappelijke annotaties en bronteksten.

De boekuitgave verscheen in het Nederlands, Engels en Frans en bevat naast de briefteksten en beknopte annotaties ook alle afbeeldingen van de genoemde kunstwerken, in totaal meer dan 4300 reproducties. Het Van Gogh Museum werkte voor deze uitgave samen met uitgeverij Mercatorfonds in Brussel. Deze uitgeverij was verantwoordelijk voor de begeleiding van het redactie- en productieproces en bracht de uitgave onder bij gerenommeerde co-editie-uitgevers: Thames & Hudson in Londen, Amsterdam University Press in Amsterdam en Actes Sud in Arles.

Met de presentatie van de Brieveneditie werd ook de tentoonstelling *Van Goghs brieven. De kunstenaar aan het woord*

geopend. De tentoonstelling plaatste de Van Gogh-collectie in het teken van de brieven – er waren ca. 120 van de zelden getoonde brieven te zien – en gaf de bezoeker daarmee de gelegenheid om de werken in de collectie door de ogen van de kunstenaar zelf te zien.

Met behulp van vernieuwend crossmediaal educatief aanbod als een multimediatour, een iPhone-applicatie en een Van Gogh-blog blijven de brieven ook na de tentoonstelling op verschillende manieren voor het publiek toegankelijk.

Het Brievenproject werd begeleid door een grote publiciteitscampagne en trok in de nationale en internationale pers bijzonder veel aandacht. De boekeditie is door een aantal media tot kunstpublicatie van het jaar uitgeroepen en kreeg van het kunsttijdschrift *Apollo* de prijs voor Book of the Year 2009. Een selectie uit de enthousiaste reacties: 'The most important art publication of 2009, if not of the decade', *The Financial Times*. 'Nog nooit zijn de brieven van Vincent van Gogh zo volledig, zo grondig geannoteerd en zo onbekrompen geïllustreerd uitgegeven', *Vrij Nederland*. En John Banville schreef in *The Observer*: 'This magnificent new edition of the complete Van Gogh letters is a celebration not only of a great artist but of art itself.'

Een dergelijk project is niet denkbaar zonder hulp van externe partijen. Ondanks de huidige economische omstandigheden heeft het Brievenproject substantiële steun van verschillende partijen mogen ontvangen. De belangrijkste financiers waren

de Vincent van Gogh Stichting, de Turing Foundation, International Music & Art Foundation, Linea d'Ombra, het Prins Bernhard Cultuurfonds en Rabobank. De volledige lijst van steungevers wordt vermeld op p. 59. Wij willen hier graag alle sponsors van harte bedanken voor hun buitengewoon genereuze steun aan dit belangrijke project.

Tentoonstellingen

Het jaar opende met *Van Gogh en de kleuren van de nacht*, een unieke en spraakmakende expositie van de avond- en nachtscènes die Van Gogh tekende en schilderde. Hiervoor werkte het Van Gogh Museum voor het eerst samen met het Museum of Modern Art (MoMA) in New York, waar de tentoonstelling in 2008 al te zien was. 530.000 mensen bezochten *Van Gogh en de kleuren van de nacht* in Amsterdam, waar onder meer zijn wereldberoemde *Sterrennacht* uit het MoMA was te zien naast andere belangrijke bruiklenen als de *Sterrennacht boven de Rhône* en *Eugène Boch* uit het Musée d'Orsay. Bij de tentoonstelling verschenen een catalogus en twee kinderboeken. De catalogus, die in zes talen werd uitgebracht, was een groot succes. In de museumwinkels van het MoMA en het Van Gogh Museum werden 40.000 exemplaren verkocht en nog eens 15.000 stuks werden gedistribueerd via boekhandels in binnen- en buitenland. Deze tentoonstelling betrof ook de eerste samenwerking met hoofdsponsor KPN, die wij bijzonder dankbaar zijn voor de genereuze steun.

Sinds de sluiting van het Stedelijk Museum in 2004 biedt het Van Gogh Museum jaarlijks ruimte in zijn prentenkabinet voor presentaties uit de collectie van het Stedelijk Museum. In de zomer van het afgelopen jaar werd dit initiatief uitgebreid met een grootschalige expositie in de tentoonstellingsvleugel, *Avantgardes '20/'60. Hoogtepunten uit de collectie van het Stedelijk Museum*. De tentoonstelling vertelde het verhaal over de kunst van de roerigste decennia uit de vorige eeuw, de jaren twintig

en zestig, en van de verschuiving in de culturele machtsverhoudingen tussen Europa en Amerika in deze tijd.

In het najaar werd voor het eerst in dertig jaar een monografisch overzicht van de kunst van de Belgische salonschilder Alfred Stevens (1825–1906) gepresenteerd. Stevens was een van de meest bekende kunstenaars in Parijs in de tweede helft van de 19de eeuw. Deze presentatie sloot aan bij onze losse reeks tentoonstellingen over inmiddels minder bekende 19de-eeuwse kunstenaars, en ontstond uit een samenwerking met de Koninklijke Musea voor Schone Kunsten te Brussel, waar de expositie eerder te zien was.

In het Rietveldgebouw begon het jaar met de presentatie *Van Abildgaard tot Hammershøi. Deense tekeningen van de Fondation Custodia*. Met tachtig bladen, waaronder landschappen, portretten en figuurstudies uit de eerste helft van de 19de eeuw, gaf de tentoonstelling een overzicht van deze bloeiperiode van de Deense kunst.

Met de volgende tentoonstelling, *Odilon Redon en Emile Bernard. Meesterwerken uit de collectie van Andries Bongers*, werd een lang gekoesterde wens van het Van Gogh Museum waargemaakt. De collectie van de verzekeringsmakelaar Andries Bongers, de zwager van Theo van Gogh, werd in 1996 door de Staat der Nederlanden voor het museum verworven. Bongers was tijdens zijn verblijf in Parijs door Theo met moderne kunst bekend geraakt en begon na zijn terugkeer in Nederland met verzamelen. Hij bracht een mooi overzicht bij elkaar van de moderne werken van Redon en Bernard en verzamelde ook werk van Van Gogh en Cézanne. De presentatie van tachtig werken was ingericht in de sfeer van Bongers woonvertrekken en liet naast schilderijen, tekeningen, pastels, prenten en borduurwerk ook brieven, foto's en documenten van de familie zien. Tegelijkertijd verscheen een catalogus over de geschiedenis van de collectie en met een overzicht van alle werken uit Bongers oorspronkelijke collectie. Wij willen onze dank uitspreken aan Elise en Cees

3. De editoren overhandigen het eerste exemplaar van *Vincent van Gogh – De brieven aan Hare Majesteit de Koningin*
4. *Je Vincent*: iPhone-applicatie over de brieven
- 5, 6. Bezoekers van het Van Gogh Museum lezen de boek- en webeditie van *Vincent van Gogh – De brieven*

Wessels, die deze presentatie met een genereuze bijdrage ondersteunden. Ook zijn wij grote dank verschuldigd aan de erfgenamen Bonger, voor de prachtige bruiklenen die zij verstrekten.

Van Gogh? Onderzoek naar twee vrouwenportretten was de titel van de jaarlijkse presentatie in de context van het onderzoek naar Van Goghs atelierpraktijk. Het diepgravende technische onderzoek naar twee portretten in de collectie en de vraag of Van Gogh deze portretten geschilderd heeft, waren het onderwerp van deze presentatie, die ondersteund werd door *Partner in Science* Shell.

Vaste collectie

Een van de kernactiviteiten van het Van Gogh Museum is het versterken van de collectie door middel van aanwinsten. Ook in 2009 kon een aantal werken aan de collectie worden toegevoegd. Zo kreeg de al eerder aangekochte *Elles*-serie van Henri de Toulouse-Lautrec een belangrijke aanvulling door het affiche dat de publicatie van de serie aankondigde. Van de schenker van dit affiche, Christopher Drake, verwierf het museum ook het affiche dat Toulouse de Lautrec maakte ter aankondiging van het tijdschrift *La vache enragée*. Eerder in het jaar werd een klein schilderij van de Franse kunstenaar Jean Béraud verworven. Deze en andere belangrijke aanwinsten in 2009 worden op pp. 26-37 afgebeeld en uitgebreid beschreven.

Pierre Bonnard's *Montmartre in de regen*, uit zijn Nabis-periode, werd al in het jaarverslag van 2008 vermeld maar kon vanwege benodigde restauratiewerkzaamheden pas in 2009 op zaal worden gepresenteerd. Het werk vormt een waardevolle aanvulling op de Nabis-collectie van het Van Gogh Museum. Deze aanwinst was mogelijk dankzij de genereuze bijdrage die het Museum jaarlijks van de BankGiro Loterij ontvangt en een eveneens zeer welkome bijdrage van de Vereniging Rembrandt (mede dankzij het Prins Bernhard Cultuurfonds en het vsb-fonds).

Naast aanwinsten vormen langdurige bruiklenen een belangrijke bron voor de verrijking van de collecties. In het kader van de jaarlijkse uitwisseling van werken met de National Gallery in Londen kreeg het Van Gogh Museum vorig jaar Pierre Auguste Renoirs meesterwerk *The skiff* uit 1875 in bruikleen. Vier bruiklenen werden gecontinueerd: Alfred Sisleys *Het dorp Les Sablons* uit de collectie Wetzlaar-ten Haaf, Van Goghs bloemstillevens van de Triton Foundation en Millets *De rand van het gehucht Gruchy* en *Schapen scheren* van het Boston Museum of Fine Arts.

Het Van Gogh Museum leverde zelf talrijke bruiklenen aan tentoonstellingen over de hele wereld. Bijzonder vermeldenswaard is de grote overzichtstentoonstelling over Van Gogh als landschapsschilder die in het voorjaar en de zomer van 2009 in het Kunstmuseum in Basel plaatsvond. Het Van Gogh Museum droeg met een bruikleen van negen werken bij aan deze belangrijke tentoonstelling. Deze schilderijen zijn net als het overgrote deel van onze collectie eigendom van de Vincent van Gogh Stichting, die in 2009 wederom generoos aan onze vele bruikleenverzoeken tegemoet kwam. Wij maken graag van deze gelegenheid gebruik om de Vincent van Gogh Stichting voor haar steun te bedanken.

De tijdelijke sluiting van Museum Mesdag voor renovatiewerkzaamheden gaf de mogelijkheid om een aantal schilderijen en lijsten uit de collectie uitgebreid te restaureren, waaronder *Krijtrotsen bij Yport* van Camille Corot. De kunstenaar schilderde dit kustlandschap waarschijnlijk tijdens de zomer van 1872 aan de Normandische kust. De vlotte ondertekening, de losse verftoetsen en de eenvoudige, efficiënte wijze waarop de voorstelling is opgezet, vormen aanwijzingen dat het werk *en plein air* is ontstaan. Door de verwijdering van de sterk vergeelde vernislaag kwam Corots bijna impressionistische schilderwijze beter tot zijn recht: het contrast tussen de subtiele grijstinten in lucht, water en de kust in de achtergrond en de sterkere okers van de rotsen op de voorgrond is weer duidelijk zichtbaar.

Montmartre in de regen van Pierre Bonnard werd ontdaan van zijn sterk glanzende, verkleurde vernis, voorzien van nieuwe vullingen, en vervolgens opnieuw gevernist en geretoucheerd. In het kader van een overzichtstentoonstelling van Meijer de Haan in het Joods Historisch Museum werd de oude vernislaag van zijn *Man met ringbaard* verwijderd, waarna het doek opnieuw werd gevernist en geretoucheerd. Zie voor een overzicht van alle gerestaureerde werken en behandelingen p. 45.

Onderzoek

De wetenschappelijke activiteiten van het Van Gogh Museum worden vaak in samenwerking met erkende (inter)nationale onderzoeksinstituten en partners gerealiseerd en concentreren zich rond een aantal projecten waarin het leven en werk van Van Gogh en zijn tijdgenoten en werken uit de museumcollectie centraal staan.

De afronding van het omvangrijke Brievenproject, dat het Van Gogh Museum samen met het Huygens Instituut in Den Haag uitvoerde, bepaalde dit jaar in belangrijke mate de onderzoeksagenda.

Daarnaast werd belangrijke voortgang geboekt in het uitgebreide materiaaltechnische en kunsthistorische onderzoek naar Van Goghs atelierpraktijk, waaraan het museum in samenwerking met het Instituut Collectie Nederland (ICN) en onze *Partner in Science Shell* sinds enkele jaren werkt. Dit project zal in 2013 worden afgerond en in een grote tentoonstelling in het museum worden gepresenteerd.

Verder verscheen Wouter van der Veens monografie *Van Gogh: A Literary Mind*, deel twee in de serie *Van Gogh Studies*. Deze studie, gebaseerd op een proefschrift dat de auteur in samenwerking met het Van Gogh Museum voorbereide, behandelt de boeken die Van Gogh las en wat literatuur voor hem en zijn kunstenaarschap betekende.

Sinds 2007 benoemt het museum in samenwerking met de Universiteit van Amsterdam jaarlijks een Van Gogh Museum Visiting Fellow in the History of 19th-Century Art. In 2009 was dit June Hargrove, professor of Art History van de University of Maryland en expert op het gebied van 19de-eeuwse beeldhouwkunst. Als onderdeel van haar bezoek hield prof. Hargrove een zondaglezing over Paul Gauguin en gaf ze een seminar voor een aantal studenten en museummedewerkers.

In het kader van de onderzoeksactiviteiten werden verschillende lezingen georganiseerd. Met het Huygens Instituut werd in het auditorium het multidisciplinaire symposium *Commentaar* verzorgd. In het kader van het samenwerkingsproject *Brushstroke Analysis* ondersteunde het museum onderzoek naar Automatic Threadcount van prof. Rick Johnson (Cornell University) en prof. Don Johnson (Duke University), en initiatieven van prof. dr. Eric Postma en prof. dr. Jaap van den Heerik (Tilburg Institute for Creative Computing). Verder verzorgden medewerkers van het museum lezingen in binnen- en buitenland, en leverden zij bijdragen aan wetenschappelijke tijdschriften en tentoonstellingscatalogi.

Ook de maandelijkse zondaglezingen zijn in 2009 succesvol voortgezet. Hierbij worden presentaties van onderzoekers en conservatoren van binnen en buiten het museum afgewisseld met lezingen over actuele tentoonstellingen in het museum. De lezingen zijn gratis toegankelijk. Zie voor een volledige lijst van onderwerpen p. 47.

Naar aanleiding van het afscheid van Ronald de Leeuw van het Rijksmuseum in 2008 heeft het Van Gogh Museum de Ronald de Leeuw Onderzoeksbeurs in het leven geroepen. Deze jaarlijkse beurs ter waarde van €5000,- is bedoeld om een jonge wetenschapper te ondersteunen bij zijn onderzoeksproject dan wel bij de publicatie van de resultaten daarvan. De eerste beurs werd in 2009 toegekend aan dr. Philippa Kaina, die in 2008 aan de University of London promoveerde op *Between History and*

7. Opnamen voor de dvd *Vincent van Gogh. Een leven voor de kunst*
8. Een restaurator aan het werk in het atelier
9. De fotostudio: fotografie van de kunstwerken
10. Kleurcorrectie door de conservator

Modernity: Negotiating subjectivity in the early work of Edgar Degas c. 1854–70. Met behulp van de beurs zal zij onderzoek verrichten naar veilingen van de nalatenschap uit het atelier van Edgar Degas.

Publicaties

Een aantal belangrijke publicaties van het museum uit 2009 zijn reeds genoemd: de Brieveneditie, de catalogus en de kinderboeken bij *Van Gogh en de kleuren van de nacht*, het boek over de Bongers-collectie en het tweede deel in de serie *Van Gogh Studies*. In de reeks *Van Gogh in focus* verscheen naar aanleiding van het verschijnen van de Brieveneditie een herziene druk van Leo Jansens *Van Gogh en zijn brieven*. Aan het einde van het jaar publiceerde het museum nog een bewerkte herdruk van *Mees-terwerken in het Van Gogh Museum* en van de *Museumgids*. Beide publicaties bevatten gedeeltelijk nieuwe teksten, betere afbeeldingen en een nieuwe vormgeving.

In juni werd de dvd *Vincent van Gogh. Een leven voor de kunst* gelanceerd, een film in zes delen die een niet eerder vertoond portret van de kunstenaar laat zien. Deskundigen van het Van Gogh Museum vertellen over Van Goghs inspiratiebronnen, belichten de meest markante elementen in zijn werk en geven inzage in zijn worsteling om tot een moderne kunstenaar uit te groeien. De dvd toont schilderijen en tekeningen, en bevat unieke filmbeelden van alle locaties waar Van Gogh heeft gewoond en gewerkt. Een bonus-dvd laat een portret zien van de twee grootste Van Gogh-collecties ter wereld, het Van Gogh Museum in Amsterdam en het Kröller-Müller Museum in Otterlo, aangevuld met bijzondere interviews met leden van de Van Gogh-familie. De film is gemaakt in samenwerking met Capital Data en Bobcat Media.

Educatie

Voor educatie, binnen en buiten het museum, spelen nieuwe media een steeds grotere rol. Sinds oktober 2009 maakt het Van Gogh Museum bijvoorbeeld deel uit van Het Geheugen van Nederland, de grootste collectiesite van Nederland. Hierop zijn naast een selectie van de brieven van Van Gogh (voor verdieping gekoppeld aan de webeditie) ook documenten uit het archief van de familie Van Gogh te vinden. Speciaal voor het onderwijs biedt Het Geheugen de ‘weblessenmaker’, een web-2.0-tool waarmee docenten zelf weblessen kunnen maken over de brieven. Hiermee werd de brievencollectie als bron toegankelijk voor het onderwijs. Naast het onderwijsaanbod bij de vaste collectie, stelde het museum bij *Van Gogh en de kleuren van de nacht* en *Van Goghs brieven. De kunstenaar aan het woord* een downloadbare docentenhandleiding beschikbaar in vier talen (Nederlands, Engels, Frans en Duits). Ook konden schoolgroepen een interactieve rondleiding volgen.

Ook in 2009 kwamen leerlingen uit heel Nederland weer met de Van Gogh Museumbus – een omgebouwde Amerikaanse schoolbus – naar het museum om kennis te maken met het werk en het leven van Vincent van Gogh. De Rabobank, sinds de start in 2004 de hoofdsponsor van de Museumbus, zal dit innovatieve en unieke *outreach*-project zeker tot eind 2010 ondersteunen.

Senioren kwamen ook met de bus naar het museum. Sinds 2008 bieden zeven musea (Rijksmuseum, Hermitage Amsterdam, Kröller-Müller Museum, Van Gogh Museum, Cobra Museum voor Moderne Kunst, Joods Historisch Museum en Mauritshuis) via verzorgingstehuizen, ouderenbonden en thuiszorg een volledig verzorgd cultureel arrangement. De Museum Plus Bus brengt de ouderen naar de musea, waar ze gastvrij worden ontvangen met koffie en een rondleiding. Deelname is gratis, met dank aan financiële steun van de BankGiro Loterij. Ruim 1124 senioren (36 ritten) bezochten in 2009 via dit unieke project het Van Gogh Museum.

De vrijdagavonden trokken veel bezoekers. Theatercollectief Le Nu Perdu ontwikkelde in het kader van *Van Goghs brieven* de succesvolle performance *Fernweh*. Bezoekers werden geblinddoekt meegenomen in een beleving van de brieven. Ze luisterden naar citaten, voelden de wind die Van Gogh beschreef, hoorden de trein waarmee hij naar het zuiden reed, voelden de regen en het strand, et cetera. Rond de brieven werden ook diverse andere succesvolle publieksactiviteiten geprogrammeerd: schrijvers als Johannes van Dam en Paulien Cornelisse die op de brieven reageerden, zondaglezingen en de familiedagen met Frank Groothof.

Voor de tentoonstelling *Alfred Stevens* maakte modeontwerpster Catta Donkersloot een tableau vivant geïnspireerd op de schilderijen van vrouwen in de 19de eeuw. De collectie die de modellen op dit tableau droegen was geïnspireerd op de conventies die niet alleen Donkersloots grootmoeder en moeder hebben beïnvloed, maar ook in haar leven nu nog hun sporen achterlaten. Ondertussen openden zes kunstenaars op het weblog www.vrijdagavond.wordpress.com de dialoog over emancipatie. Na zes maanden bloggen presenteerden zij nieuwe kunst tijdens de vrijdagavonden. Yafit Taranto, Yael Assaf en Daan Dirk maakten een korte film; Geertje Geurtsen, Lisa Kortenhorst en Niels Arnbak maakten een serie foto's van de vrouw.

De Museumnacht stond dit jaar in het teken van de brieven van Van Gogh met activiteiten rondom het geschreven en gesproken woord. De Amsterdamse band K-Oz Collective maakte grote indruk met zijn afscheidsconcert, grafologes Jeannine en Vivianne voorzagen de lange rij belangstellenden van een passende handschriftanalyse en hoorspelcollectief Rode Rozen bracht een ontroerende muzikale voordracht geïnspireerd op Van Goghs brieven. In samenwerking met de Stichting Museumnacht en gesteund door KPN organiseerde het Van Gogh Museum op vrijdag 15 mei een speciale Nachtsalon, geheel

gewijd aan *Van Gogh en de kleuren van de nacht*. De verschillende acts trokken ruim 1.500 deelnemers.

Communicatie

In 2009 bezochten ruim 1,2 miljoen mensen de website van het museum, een stijging van 15,6% ten opzichte van 2008. In totaal werden er 7,7 miljoen pagina's bekeken, wat neerkomt op een gemiddelde van 6,4 pagina's per bezoeker. De meeste websitebezoekers kwamen uit Nederland, gevolgd door de Verenigde Staten en Duitsland.

Sinds 2007 is het Van Gogh Museum actief op het gebied van web 2.0 met een YouTube-kanaal, het delen van foto's via Flickr.com en een eigen Van Gogh Museum-hyves. In 2009 werd verder gebouwd aan het uitbreiden en versterken van nationale en internationale netwerken door de inzet van sociale media als Twitter en Facebook. Deze activiteiten sluiten goed aan bij de strategische doelstelling een breed en toegankelijk museum te zijn voor een zo groot mogelijke groep mensen.

Als onderdeel van de campagne ter promotie van het Brievenproject (de tentoonstelling en de publicatie) en om het publiek op laagdrempelige wijze kennis te laten maken met Van Goghs brieven is het Van Gogh-blog gelanceerd, waarin Vincent van Gogh vertelt over de plaatsen die hij bezocht, de kunst die hij zag, de dingen die hem inspireerden: www.vangoghsblog.com. De blogposts zijn waar mogelijk geïllustreerd met schetsen uit zijn brieven. Via de koppeling van de rss-feed met Twitter en Facebook werden de blog-updates automatisch verspreid onder duizenden nationale en internationale volgers.

In juli 2009 werd het Van Gogh Museum officieel partner van ArtBabble, een online community gelanceerd door Indianapolis Museum of Art. ArtBabble verzamelt video's over kunst. Deze samenwerking stelt het Van Gogh Museum in staat om, samen met andere vooraanstaande internationale musea en culturele instellingen, video's over onderzoeken, tentoonstellingen en

Avant-garde '60

andere activiteiten aan te bieden via een breed platform: www.artbabble.org/partner/van-gogh-museum.

Het museum kreeg in 2009 uitzonderlijk veel aandacht van de nationale en internationale pers, niet in de laatste plaats door de brede interesse voor de tentoonstellingen *Van Gogh en de kleuren van de nacht*, *Van Goghs brieven*, *Avant-gardes '20/'60* en *Alfred Stevens*. In samenwerking met het Nederlands Bureau voor Toerisme en Congressen (NBTC) in onder meer de Verenigde Staten, Frankrijk, België en Duitsland, Holland Art Cities en de Engelse PR-bureaus Sue Bond (*Van Gogh en de kleuren van de nacht*) en Kate Burvill (*Van Goghs brieven*) werden ruim duizend journalisten, van radio, tv en de schrijvende pers, in binnen- en buitenland bereikt.

Marketing

Het Van Gogh Museum wil met zijn tentoonstellingen en activiteiten een zo breed mogelijk publiek bereiken. In 2009 is de afdeling Marketing opgezet om doeltreffender in te spelen op de verwachtingen van de binnen- en buitenlandse bezoekers. De afdeling is onderverdeeld in drie disciplines: Publieksonderzoek & e-Marketing, Trade Marketing & Sales en Operationele Marketing. De werkzaamheden van de afdeling zijn vastgelegd in de Marketingstrategie 2010–2015.

Publieksonderzoek geeft inzicht in het gedrag, de opbouw, motivatie en tevredenheid van het publiek. TNS NIPO is verantwoordelijk voor de uitvoering van dit structureel onderzoek; het monitoren en analyseren van de uitkomsten is de verantwoordelijkheid van de afdeling. Zie voor de belangrijkste resultaten over 2009 p. 40. Voor *Van Goghs brieven* is extra onderzoek verricht: een kwantitatief onderzoek en een vergelijkend onderzoek tussen de publieksbeleving en de beleving van het eigen personeel.

Trade Marketing & Sales draagt de verantwoordelijkheid voor de zakelijke toeristische markt (*business to business*). De

touroperators, reisorganisaties en ticketverkooppunten leverden in 2009 10,3% van het totaal aantal bezoekers. De groei-potentie voor deze markt is groot. De markt is het afgelopen jaar beter in kaart gebracht en wordt gestimuleerd door marketing-producten- en activiteiten, zoals combi-tickets en de promotie van het Van Gogh Museum als culturele 'must see' binnen de vakantiebestemming Amsterdam. Veel activiteiten worden uitgezet in combinatie met vervoerders en hotels.

Er werd succesvol gewerkt met Transavia, Thalys, Deutsche Bahn, NMBS, Hilton, NBTC en ATCB. De afdeling vertegenwoordigt het museum op internationale beurzen en congressen, zoals ITB, Fitur, Salon Spectacle, Travel, Etoa en Ustoa.

De Operationele Marketing (*business to consumer*) richt zich op het optimaliseren en ondersteunen van de activiteiten rondom de tentoonstellingen van het Van Gogh Museum. Focuspunten zijn het ontwikkelen van samenwerking en het uitbouwen van relaties met strategische partners voor gesegmenteerde markten. Met de NS is een speciaal arrangement rondom *Van Goghs brieven* georganiseerd: een volledig verzorgde lezing door Leo Jansen, editor van de Brieveneditie, in Het Concertgebouw, gevolgd door een bezoek aan de tentoonstelling. Dit leverde naast twee bijna uitverkochte zalen ook veel media-aandacht en positieve mond-op-mondreclame op. In samenwerking met de Alliance Française, zijn er door het hele land lezingen over de brieven georganiseerd. Tijdens de vrijdagavondopenstelling vond een Frans dictee plaats geleid door nos-correspondente Saskia Dekkers.

Bij alle tentoonstellingen werden met mediapartners als *Hollands Diep*, *NRC* en *de Volkskrant*, arrangementen met lezingen via de Vrije Academie aangeboden.

Het Van Gogh Museum nam ook deel aan de Uitmarkt, met een activerende marketingcampagne om de tentoonstellingen en activiteiten van het museum te promoten.

Organisatie

Het museum zette in 2008 ook een ambitieus programma in gang om de efficiëntie en de samenwerking in de organisatie te verbeteren. In het kader van dit Organisatie Ontwikkel Traject (oot) werden in 2009 projecten gestart om alle functies opnieuw te beschrijven en te waarderen, om de primaire bedrijfsprocessen in kaart te brengen en om projectmatig werken verder in te bedden in de organisatie.

In 2008 werd de BV 't Lanthuys door Van Gogh Museum Enterprises BV van de Vincent van Gogh Stichting overgenomen. In 2009 werd aan de integratie van de twee bedrijven gewerkt en per 31 december kon de fusie worden gerealiseerd.

Gebouwen en faciliteiten

In 2009 werd een aantal belangrijke logistieke verbeteringen gerealiseerd. Op initiatief van uitbater Hans Verhaaf werd het museumcafé gerenoveerd en gedeeltelijk nieuw ingericht. Het interieurontwerp is van Erjan Borren, met een duidelijk accent op Dutch design; zo zijn de houten tafels en stoelen van de hand van Piet Hein Eek.

Later in het jaar richtte ontwerpbureau DAY ook de museumwinkel en het entreegebied van het museum helemaal opnieuw in, met een meer open en uitnodigende uitstraling. Eind 2009 werden bovendien de sterk verouderde liften in het museum vervangen.

Eind augustus betrokken ruim 100 medewerkers een modern kantoorgebouw aan de Stadhouderskade. Tot dat moment waren de medewerkers verdeeld geweest over zes kantoorlocaties in de buurt van het museum, wat de interne communicatie uiterst moeilijk maakte. Het museum heeft nu nog drie kantoorlocaties.

Het Van Gogh Museum heeft in 2009 een nieuwe fotostudio ingericht en is begonnen aan een grootschalig project om de gehele collectie te digitaliseren. Het museum werkt nu aan een beeldarchief dat naast een standaard hoge-resolutie moeder-

bestand ook strijklicht- en detailopnamen met een zeer hoge resolutie omvat waarbij kan worden ingezoomd tot op de afzonderlijke penseelstreek. Deze opnamen bieden nieuwe mogelijkheden voor zowel onderzoek als voor de ontwikkeling van applicaties voor het publiek.

Partners en sponsors

Met KPN had het Van Gogh Museum aan het begin van het jaar een bijzonder genereuze sponsor voor *Van Gogh en de kleuren van de nacht*. Ook voor de Brieveneditie- en tentoonstelling leverde KPN tezamen met Rabobank een bijdrage. AkzoNobel fungeerde voor beide tentoonstellingen als productsponsor. Daarnaast ontving het museum aanzienlijke steun van een aantal fondsen en particuliere donateurs voor het Brievenproject. Voor een overzicht hiervan verwijzen we u graag naar pagina 40.

Het Van Gogh Museum constateert, evenals veel andere musea, dat het als gevolg van de economische crisis minder gemakkelijk is om financiële steun van sponsors te werven. Als gevolg hiervan heeft het museum voor een aantal tentoonstellingen in 2009 geen corporate ondersteuning kunnen vinden. We waren dan ook verheugd dat het dankzij de steun van de particuliere donateurs Elise en Cees Wessels mogelijk was de expositie *Odilon Redon en Emile Bernard* te realiseren.

Naast deze projectsponsors heeft het Van Gogh Museum een aantal vaste partners. Zo ontvangt het museum jaarlijks zeer genereuze financiële steun van de BankGiro Loterij voor aanwinsten. Deze steun stelt ons in staat om uitbreiding van de museumcollectie te realiseren. Wij zijn dan ook bijzonder verheugd dat het contract met de BankGiro Loterij in 2009 voor vijf jaar werd verlengd. Ook het vsbfonds en de Vereniging Rembrandt gaven financiële steun voor aankopen. Wij zijn hen hiervoor zeer erkentelijk.

Daarnaast is de Rabobank een vaste partner voor de Vrijdagsavondprogrammering en de Museumbus, is Samsung Electro-

14. Performance tijdens de Nachtsalon op 15 mei
15. Het slagwerkensemble van het Conservatorium van Amsterdam speelt Steve Reich tijdens de vrijdagavondopenstelling op 11 december
16. Kindervoorstelling van Frank Groothof *Vincent van Gogh. Een leven in schilderijen*, tijdens de Familiedag op 27 december
17. Rondleiding bij de tentoonstelling *Alfred Stevens*

nics Benelux BV productsponsor van het museum en levert *Partner in Science* Shell een belangrijke bijdrage aan ons onderzoek.

Wij zijn alle sponsors en donateurs zeer dankbaar voor hun steun. Zonder hun hulp hadden wij een aantal belangrijke projecten niet kunnen realiseren.

Bijzondere ontvangsten

Het hele jaar door maakten sponsors, bedrijven en relaties van het museum intensief gebruik van de mogelijkheid om gasten uit te nodigen in de ambiance van het museum, de collectie en de tentoonstellingen. Deze ontvangsten werden omkleed met exclusieve rondleidingen en lezingen. Bijzonder was de ontvangst van Z.K.H. Prins Akishino, de tweede zoon van de keizer van Japan. Na een kijkje achter de schermen werd dit keizerlijk gezelschap rondgeleid in het museum, tot groot enthousiasme van de aanwezige Japanse bezoekers, die nog nooit zo dicht in de buurt van de keizerlijke familie hadden verkeerd.

Tot slot

Dit verslag laat zien dat 2009 voor het Van Gogh Museum in velerlei opzichten een bijzonder en ambitieus jaar is geweest met een uitsonderlijk veelzijdig programma. Wij willen alle medewerkers van harte bedanken voor hun passie, enthousiasme en inzet in het afgelopen jaar. Dit geeft ons het vertrouwen dat wij ook voor het komende jaar een uitstekende basis hebben om gezamenlijk onze doelen te bereiken en daarmee de positie van het Van Gogh Museum en het Museum Mesdag verder te verstevigen.

Axel Rüger
Directeur

Rik van Koetsveld
Zakelijk directeur

Strategisch plan 2009–2014

In 2009 trad het nieuwe Strategisch plan 2009-2014 in werking. De aanleiding hiervoor was het aflopen van de laatste subsidieperiode van de Nederlandse overheid (2005-2008) en het daaraan gekoppelde beleidsplan van het museum. Met de ingang van een nieuwe beleidsperiode en een gewijzigd subsidiestelsel was ook het moment gekomen voor een nieuw Strategisch plan voor het Van Gogh Museum.

In dit plan is de missie van het museum opnieuw geformuleerd en daarmee verduidelijkt. In de visie wordt de gewenste situatie waar het museum naar streeft omschreven.

Missie

Het Van Gogh Museum maakt het leven en werk van Vincent van Gogh en de kunst van zijn tijd toegankelijk voor zo veel mogelijk mensen om hen te verrijken en te inspireren.

Visie

1. Het Van Gogh Museum is een van de meest gerespecteerde en meest toegankelijke musea ter wereld. Het is innovatief, toonaangevend, dynamisch, kwalitatief hoogstaand en professioneel in al zijn activiteiten.
2. Het Van Gogh Museum excelleert in:
 - a. het behoud en beheer van, het onderzoek naar, en de presentatie van de aan het Van Gogh Museum toevertrouwde kunst en objecten;
 - b. de verrijking van de collectie door nieuwe aanwinsten en bruiklenen.
3. Het Van Gogh Museum bereikt wereldwijd zo veel mogelijk mensen, ook de niet-bezoeker, en bouwt een sterk band op met zijn publiek door het een inspirerende en verrijkende ervaring te bieden.

4. Het Van Gogh Museum beschikt over ruime middelen en steun en onderhoudt een breed (inter)nationaal netwerk van partners.
5. Het museum is een aantrekkelijke werkgever waar talent en ideeën zich binnen een professioneel uitdagende omgeving kunnen ontplooiën.

Deze visie zal invulling krijgen door het realiseren van de volgende zes strategische doelstellingen:

1. Wij willen een innovatief museum zijn.
2. Wij willen een breed toegankelijk museum zijn.
3. Wij willen in alle geledingen van het museum kwaliteit uitstralen.
4. Wij willen een uitgebreid netwerk van partners en steun-gevers opbouwen.
5. Wij willen een bezoek aan het Van Gogh Museum een inspirerende en verrijkende ervaring maken.
6. Wij willen een aantrekkelijke werkgever zijn.

In de komende jaren zullen deze doelstellingen de basis vormen voor de keuzes die het Van Gogh Museum gaat maken met betrekking tot het programma en activiteiten. Het volledige Strategisch plan 2009-2014 is te vinden op www.vangoghmuseum.nl

In de loop van 2009 heeft het Management Team een aantal speerpunten geformuleerd waarop het museum zich in de komende jaren gaat richten. Deze betreffen de herinrichting van de vaste collectie, de verdere ontwikkeling van het museum als kenniscentrum, het uitbouwen van het netwerk van partners en steun-gevers en de organisatorische ontwikkeling.

Aanwinsten 2009

< Jean Béraud (1849-1936), *In het atelier*, 1880
Olieverf op paneel, 35 x 26,5 cm, s 517 S/2009

> Luigi Loir (1845-1916), *Straatscène in Le Tréport*, 1885
Potlood, dekkende waterverf, transparante waterverf op papier,
33 x 24 cm, d 1151 S/2009

Op de jaarlijkse kunstbeurs TEFAF in Maastricht verwierf het Van Gogh Museum twee werken van kunstenaars die in hun tijd werden gezien als de chroniqueurs van het moderne Parijse leven: Jean Béraud en Luigi Loir. Zij waren zo consequent in hun onderwerpskeuze dat hun kunst is omschreven als het ‘parisianisme’. Het Parijs van het *fin de siècle* had veel ingrijpende veranderingen doorgemaakt op economisch, cultureel en sociaal gebied. Het moderne leven speelde zich grotendeels buiten af, op de gloednieuwe boulevards, die door de stadsarchitect George-Eugène Haussmann waren aangelegd. Moderne schrijvers en kunstenaars verbeeldden niet langer scènes uit de Bijbel of de mythologie maar toonden de snelheid en rijkdom van hun eigen leven.

Béraud was een van de meer gevestigde kunstenaars die zich op dit oneindige reservoir van nieuwe motieven stortte en hij oogste daar veel succes mee op de Salon en in de handel. De kunstenaar had zijn rijtuig laten ombouwen tot atelier zodat hij zijn straatscènes zo natuurgetrouw mogelijk kon weergeven. Hij schilderde zijn elegante scènes uit het moderne leven in een losse stijl, met veel aandacht voor lichteffecten, hierin geïnspireerd door de impressionisten. Dit kijkje in het atelier, dat spontaan en zelfs wat onaf oogt, is echter niet wat het lijkt. Béraud

heeft de voorstelling nauwkeurig in scène gezet. Het is geen realistische momentopname van een kunstenaar die even pauze neemt en al pijprokend uit het raam staart naar het straatleven beneden, maar een geïdealiseerd beeld. De kunstenaar is afgebeeld als vrijbuiters, met een loshangend hemd en in een nonchalante houding, maar hij heeft wel de beschikking over een chique atelier met hoge ramen die uitkijken op een van de Grands Boulevards. Het atelier was dan ook een decor, tijdelijk opgebouwd in een geleend appartement, en voor de kunstenaar stond vermoedelijk de bevriende succesvolle acteur Constant-Benoît Coquelin model.

Waar Béraud doorgaans de ‘Parijzenaren van Parijs’ schilderde, had de salonkunstenaar Luigi Loir vooral oog voor het ‘Parijs van de Parijzenaren’, zoals een criticus het in 1899 mooi verwoordde. Loir concentreerde zich meer dan Béraud op de sfeer van een straatscène en minder op de gebeurtenissen. In dit karakteristieke straatbeeld heeft hij in vlekjes waterverf het effect van menselijke bedrijvigheid in de schemering weten te vangen. De duisternis wordt doorbroken door de felverlichte winkelatalages. Loir was een bedreven aquarellist en hij exposeerde zijn werkjes op de jaarlijkse tentoonstellingen van de Société des Aquarellistes Français. De Société was een van de vele instituten die aan het einde van de 19de eeuw werden opgericht om de aquarel als zelfstandige kunstvorm te stimuleren. Dankzij dergelijke initiatieven ging de aquarel tijdens het *fin de siècle* een steeds belangrijker positie innemen in de kunstwereld. Daarom is deze kunstvorm voor het Van Gogh Museum een zwaartepunt in het collectiebeleid voor werken op papier.

Louis Legrand (1863-1951), *Au cap de la chèvre*
(omslag prentalbum), 1892
Lithografie, 56 x 36 cm, p 2503-a S/2009

Louis Legrand maakte eind 19de eeuw furore met etsen en tekeningen met motieven uit het beruchte nachtleven van Montmartre, maar in *Au cap de la chèvre*, een album met veertien lithografieën uit 1892, heeft hij Bretonse taferelen weergegeven. Bretagne was in de tijd een favoriete bestemming voor moderne kunstenaars die het hectische Parijs wilden ontvluchten, op zoek naar het primitieve en religieuze dat de Bretonse gemeenschap voor hen vertegenwoordigde. Voor Legrand was dit album echter geen resultaat van een diep doorvoelde zoektocht; hij maakte het op vakantie. In Montmartre stortte hij zich in tegenstelling tot veel andere kunstenaars ook niet in het nachtleven dat hij verbeeldde, hij leidde zelfs een respectabel burgerlijk bestaan. Legrand maakte simpelweg handig gebruik van de grote populariteit van deze motieven en werd gewaardeerd om de eigen wijze waarop hij ze uitwerkte. Hij wist vaak met enkele rake en vloeiende lijnen een hele wereld te scheppen en bracht zijn karikaturale figuren met enkele grove streken tot leven.

Het album *Au cap de la chèvre* werd uitgegeven door Gustave Pellet. Legrand was de eerste kunstenaar die hij contracteerde, maar later zou Pellet naam opbouwen als vertegenwoordiger van onder anderen Henri de Toulouse-Lautrec, Paul Signac en Odilon Redon. Pellet was een groot bewonderaar van Legrand, zijn hele huis hing vol met dienst kunst. Dat Legrand de kunst verstond verzamelaars en bewonderaars aan zich te binden, blijkt ook uit de brief die in de omslag van het verworven album is geplakt. Hierin draagt Legrand op zeer hartelijke en persoonlijke wijze een van de eerste exemplaren op aan Alfred Barrion, een apotheker en verzamelaar die meer dan 8000 prenten bezat. Het album is onderdeel van een grotere schenking die het Van Gogh Museum van de heer W. O. Russell ontving.

Henri Evenepoel (1872-1899), *De absintdrinkster*, 1899
Droge naald in groene inkt, rode inkt met de hand aangebracht,
12,8 x 9,9 cm, p 2518 S/2009

Bij het verwerven van grafiek van rond 1890 heeft het Van Gogh Museum zich de afgelopen jaren vooral gericht op prenten uit Parijs, toentertijd hét centrum voor de Europese avant-garde. Brussel herbergde echter ook een levendige kunstwereld, wat vooral te danken was aan een succesvol initiatief van een groep avant-gardekunstenaars. Zij richtten in 1885 de onafhankelijke salon Les XX (Les Vingt) op met als doel de eigentijdse Belgische kunst waar op de officiële salons geen plek voor was, te laten opbloeien. Naast deze nationale oriëntatie was er ook veel aandacht voor Parijs. Vooruitstrevende kunstenaars zoals Vincent van Gogh en Henri de Toulouse-Lautrec werden door medeoprichter Théo van Rysselberghe uitgenodigd om te exposeren op de jaarlijkse tentoonstelling. Grafiek kreeg hier een prominente plek toegewezen; voor Les XX was net als in Parijs de traditionele hiërarchie tussen schilderkunst en prentkunst komen te vervallen. Aan de groep prenten die het Van Gogh Museum dit jaar verwierf, is te zien dat de Belgische kunstenaars zich lieten beïnvloeden door hun Franse tijdgenoten.

Zo is de geheimzinnige absintdrinkster van Henri Evenepoel duidelijk geïnspireerd op het beroemde gelijknamige schilderij van de impressionistische schilder Edgar Degas. Het realisme van Degas heeft hier echter plaatsgemaakt voor een meer symbolistische, macabere weergave van een gevallen vrouw. In plaats van een karikaturaal sociaal type, zette Evenepoel in droge naald een absintgroen wezen neer, dat met haar ingevallen gelaat doet denken aan de dood. Hij bracht op meesterlijke wijze weer leven in de prent door met knalrode verf de zwerige veer op haar hoed te benadrukken. De benodigde technische kennis deed Evenepoel op in het Parijse atelier van Eugène Delâtre, die volop bijdroeg aan de revival van de kleurenets in de jaren 90 van de 19de eeuw.

Jean-Émile Laboureur (1877-1943), *Het wasgoed*, 1907
 Potlood, bruinrood krijt op papier, 30,2 x 22,9 cm, d 1152 S/2009

De grote collectie *fin de siècle*-grafiek die in 2000 werd verworven, is de laatste jaren verrijkt met verschillende voorstudies, zoals deze krijttekening van Laboureur. Bijzonder is dat daarnaast ook het houtblok werd verworven dat aan de basis ligt van de gelijknamige houtsnede in de collectie. De prent maakt deel uit van de serie *Les Toilettes*, die Laboureur maakte tijdens zijn jarenlange verblijf in Amerika. Hij stelde het album persoonlijk samen en voorzag het van een handgeschreven omslag.

Aan de hand van de drie stappen van de totstandkoming van de houtsnede – tekening, houtblok en prent – kan het boeiende werkproces van de kunstenaar inzichtelijk worden gemaakt. Zo heeft de tekening, waarschijnlijk een modelstudie, nog een vrij realistisch karakter, dat door de extra modellering met gekleurd krijt wordt versterkt. Bij het vertalen van de tekening naar het houtblok heeft echter een radicale vereenvoudiging plaatsgevonden. De nuances en fijne lijnvoering hebben plaatsgemaakt voor een grafisch contrast tussen witte en zwarte vlakken en zware contouren.

Kunstenaars als Félix Vallotton en Auguste Lepère zochten rond 1890 deze essentiële eigenschappen van de houtsnede bewust op om zich van meer verfijnde technieken als de gravure en de ets te bevrijden. Hoewel Albrecht Dürer had laten zien dat je in een houtsnede wel degelijk een elegante detaillering kon bereiken, zochten deze kunstenaars juist de meer primaire zeggingskracht en abstractie van de houtsnede. Laboureur volgde hen hierin en maakte net als Vallotton deze eeuwenoude techniek eigentijds door voor een uitgesproken modern onderwerp te kiezen. Hij verbeeldde in dit album de poëzie van het dagelijks leven met decoratieve inkijkjes in de meest intieme rituelen van de vrouw.

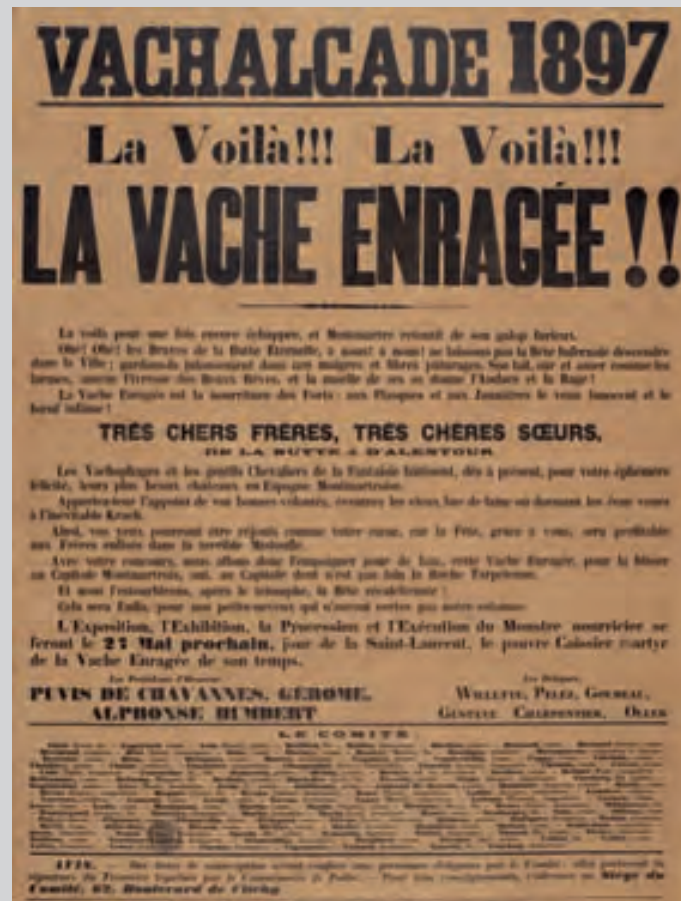
< Henri de Toulouse-Lautrec (1864-1901), *La vache enragée*, 1896
Kleurenlithografie, 79 x 57,5 cm, p 2512 S/2009

> Henri de Toulouse-Lautrec (1864-1901), affiche ter
aankondiging van de publicatie en tentoonstelling
van de *Elles*-serie, 1896
Kleurenlithografie, 74,2 x 59,8 cm, p 2501 S/2009

Aan het einde van de 19de eeuw voelden de markante inwoners van het kunstenaarsdorp Montmartre zich op hun heuvel letterlijk en figuurlijk verheven boven Parijs, dat zij beschouwden als burgerlijk en hypocriet. Om dit onafhankelijkheidsgevoel te onderstrepen, organiseerden ze vanaf 1896 jaarlijkse optochten van woest uitgedoste kunstenaars door de straten van hun geliefde Montmartre, de zogenoemde *cavalcades*, ook wel *vachalcades* genoemd.

Henri de Toulouse-Lautrec, die het grootste deel van zijn carrière in Montmartre woonde, ontwierp dit affiche ter aankondiging van het tijdschrift *La vache enragée*, dat speciaal ter gelegenheid van de optochten in het leven was geroepen. De titel was afgeleid van de uitdrukking *manger à la vache enragée*, wat zoiets betekent als ‘eten als een hongerlijer’ en refereerde aan het onzekere en zware bestaan van de avant-gardekunstenaars. We zien hoe de gevestigde orde geel van angst wordt verjaagd door een dolle hongerige stier, spottend nagekeken door twee Pierrots. Een agent rent er hulpeloos achteraan. Al in Toulouse-Lautrecs tijd werd gebruiksgrafiek ook gezien als kunst. Van speciale affiches werden extra exemplaren zonder tekst gedrukt voor verzamelaars en tentoonstellingen. Ook op dit exemplaar ontbreekt de wervende tekst die het tijdschrift moest aankondigen.

Tegelijk met Toulouse-Lautrecs affiche verwierf het Van Gogh Museum de aankondiging van de tweede optocht, die op de avond van 20 juni 1897 plaatsvond. Deze optocht verliep echter niet helemaal naar wens: het regende, de financiën waren verre van rond en de stoet werd belaagd door omstanders. De plannen voor de jaren erna werden geannuleerd, maar de twee theatrale *vachalcades* en de bijbehorende affiches getuigen evengoed van de originaliteit, de branie en het saamhorigheidsgevoel dat in het Montmartre van het *fin de siècle* heerste.

Fernand Cormon (1845-1924), *Studie met mannenkoppen en hond*, 1881

Olieverf op doek, 80,5 x 100 cm, s 519 S/2009

Van Gogh verhuisde eind februari 1886 naar Parijs om daar te studeren in het atelier van Fernand Cormon. Hoewel Cormon een vrij conventionele academieschilder was van historische en Bijbelse onderwerpen, leidde hij in zijn studio een hele generatie avant-gardekunstenaars op, onder wie behalve Van Gogh ook Henri de Toulouse-Lautrec, Emile Bernard, Louis Anquetin en Charles Laval. Ondanks zijn tolerantie tegenover deze moderne kunstenaars, verwachtte Cormon wel van zijn leerlingen dat ze het traditionele academische onderwijs volgden. Dit betekende dat zij begonnen met het kopiëren van oude meesters en gipsen afgietsels, om dan over te gaan op portret- en figuurstudies van levende modellen. Van Gogh concentreerde zich tijdens zijn verblijf bij Cormon op de gipsen die door de hele studio stonden opgesteld en op het tekenen en schilderen van naakten. Hoewel hij in de jaren daarvoor op eigen houtje al intensief naar levend model had gewerkt, vond hij zelf dat hij nog veel moest leren, zoals het vloeiend op papier zetten van figuren en het solide modelleren van lichamen.

Dit schilderij van Cormon heeft een schetsmatig en studieuus karakter en lijkt op de schildersoefeningen naar levend model die hij zijn studenten later ook zou laten maken. Vermoedelijk schilderde Cormon het werk in Bretagne, waar hij vanaf 1880 meermalen verbleef, en portretteerde hij hier op losse wijze de kunstenaars waar hij mee optrok. Hoewel de studie niet is gemaakt in het beroemde atelier waar Van Gogh studeerde, heeft deze aankoop voor het Van Gogh Museum toch een duidelijke documentaire waarde. Cormons atelierpraktijk wordt inzichtelijk gemaakt en het werk geeft ons een idee van de leermethodes die Cormon later op zijn beroemd geworden leerlingen zou toepassen.

Aanwinsten bibliotheek

Marcel Schwob, *La Porte des Rêves*, Parijs 1899
 Met illustraties van Georges de Feure,
 pseudoniem van Georges Joseph van Sluijters
 Frontispice (open en dicht), handgekleurde kopergravures
 BC8

Georges de Feure, een in Parijs geboren kunstenaar van Nederlands-Belgische afkomst, illustreerde eind 19de eeuw *La Porte des Rêves*, een bundel macabere verhalen van de symbolistische auteur Marcel Schwob. Dit enige door De Feure verluchte boekwerk is een van de fraaiste kunstenaarsboeken van de art nouveau en het symbolisme. Het verscheen in een beperkte oplage van 220 genummerde exemplaren. De prachuitgave werd bezorgd door de publicist Octave Uzanne, die hiervoor vijftien verhalen selecteerde uit twee eerdere publicaties van Schwob. De uitgave diende behalve een artistiek ook een liefdadig doel. De opbrengsten van het boek stelden Schwob, die een zeer zwakke gezondheid had, in staat zijn medische behandelingen te bekostigen.

Volgens zijn zeggen was Uzanne ook de opdrachtgever voor de zeldzaam mooie triptiek die De Feure voor dit boek maakte. Dit mogelijk op de Vlaamse Primitieven geïnspireerde drieluik vormt als het ware een altaarstuk. De zijpanelen zijn aan de keerzijde gedecoreerd met een naakte vrouwelijke engel geflankeerd door bloeiende rozentakken. Gesloten vormen de panelen de deur (*La Porte*) naar de bizarre droomwereld (*Rêves*) die zich voor de lezer ontvouwt wanneer ze worden opengeslagen. Het contrast tussen de verstilde afbeelding op de buitenzijde en de bombastische voorstellingen binnenin is groot. In het midden staat een egocentrische sprookjesprinses afgebeeld, die geheel in beslag wordt genomen door haar spiegelbeeld. Duiveltjes en demonen die over elkaar heen buitelen en groteske figuren smeken om haar gunsten, maar ze lijkt zich niet bewust van het bonte gezelschap waarin ze verkeert. Evenals in De Feure's houtgravures bij de verhalen, heeft deze feeëriek illustratie een onheilspellende ondertoon. Het ideaal is in de triptiek even sterk vertegenwoordigd als de perversiteit, ijdelheid, verleiding en vergankelijkheid.

La Porte des Rêves markeerde een keerpunt in het werk van De Feure. Het kostte hem twee jaar om het werk te voltooien. De kunstenaar keerde daarna het symbolisme de rug toe, om zich volledig te wijden aan de decoratieve kunsten.

Paul Delmet, *Chansons de femmes*, Parijs 1896
 Geïllustreerd door Théophile-Alexandre Steinlen
 Lithografie bij het *Chanson à boire*
 DEP302

Op een podium danst een geëxalteerde dame in een donkere gedecolleteerde jurk en ellebogenlange handschoenen, met in haar uitgestoken hand een vlamme bokaal. Een lepel wordt in de fel brandende punchbowl voor haar gestoken en drie andere kelken staan klaar om met het brandende goedje te worden gevuld. Het vurige optreden wordt gadeslagen door een joyeus, in avondtoilet gestoken gezelschap. Deze losbandige ‘Wein, Weib und Gesang’-scène illustreert het vrolijke *Chanson à boire* uit het liedboek *Chansons de femmes* van de zanger en componist Paul Delmet. Het vuur en de demonische blik in de ogen van de furie refereren aan de tekst van het lied, van de hand van Henri Bernard, waarin de duivel pocht dat de hel zo veel aanloop heeft, terwijl het feest in het paradijs geen mens trekt. Om de overbevolking van de hellekrocht in te dammen, doet Satan God een genereus aanbod de zielen te delen.

Delmets bladmuziek en chansonalbums, waarvan de bibliotheek in 2009 drie exemplaren verwierf, werden verlucht door verschillende kunstenaars. De sociaal geëngageerde Théophile-Alexandre Steinlen nam veel illustraties voor zijn rekening. Het oeuvre van deze kunstenaar, die een groot deel van zijn leven in het Parijse uitgaanscentrum Montmartre woonde, is nauw verweven met het amusementsbedrijf. Steinlen had een uitgesproken voorkeur voor het maken van tijdschriftillustraties en affiches. Het meest bekend is zijn affiche voor Le Chat Noir, het beroemde theater van Montmartre. Dit etablissement werd gefrequentieerd door kunstenaars, schrijvers, dichters en artiesten, onder wie Paul Delmet die er zijn chansons ten gehore bracht. De zanger-componist is vooral bekend van zijn romances, het genre van sentimentele liederen dat in de 19de eeuw in zwang kwam. De muziek van Delmet vond gretig aftrek en werd opgenomen in het repertoire van vele chansonniers van de café-concerts in Parijs.

Jaaroverzicht

Raad van Toezicht

De heer mr. Ewald Kist *voorzitter, oud-bestuursvoorzitter ING Groep*

De heer prof. James Cuno *lid, directeur Art Institute of Chicago*

Mevrouw drs. Trude Maas-de Brouwer *lid, onafhankelijk bestuurder en toezichthouder*

De heer prof. dr. Paul Schnabel *lid, socioloog en directeur Sociaal en Cultureel Plan Bureau (tot 16-11-2009)*

De heer Drs. Hans van der Ven, *penningmeester, interim management en organisatieadviseur (tot 16-11-2009)*

De heer Peter Tieleman, *penningmeester, partner PricewaterhouseCoopers (per 24-08-2009)*

Vincent van Gogh Stichting

J.M. van Gogh *voorzitter*

V.W. van Gogh *bestuurslid*

S.E. Cramer *bestuurslid*

A.P.M. Bersee *bestuurslid*

Partners en sponsors

Vaste partners

Vincent van Gogh Stichting

Ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschap

BankGiro Loterij

Rabobank

VSBfonds

Vereniging Rembrandt

Shell

ICN

Samsung Electronics Benelux BV

Van Gogh en de kleuren van de nacht

KPN

AkzoNobel

Hilton

Odilon Redon en Emile Bernard

Elise en Cees Wessels

Brievenproject

Huygens Instituut

Vincent van Gogh Stichting

Turing Foundation

International Music & Art Foundation

Prins Bernhard Cultuurfonds

Linea d'Ombra

Metamorfoze

Shigeru Myojin en Sherif Nadar

The Orentreich Family Foundation

Ernst Nijkerk, een donatie ter herdenking van

Inge Nijkerk-von der Laden

Rabobank

Samsung

KPN

Noortman Master Paintings

Bob P. Haboldt

Colnaghi

Gemeente Amsterdam

Amsterdam Partners

Mondriaan Stichting

HAC

Collection Bob Cohn, USA

Hilton

AkzoNobel

Anonieme begunstiger

Bezoekcijfers

Totaal: 1.451.139

Van Gogh en de kleuren van de nacht: 531.054

(inclusief vaste collectie, geen losse cijfers beschikbaar

voor de tentoonstelling)

Alfred Stevens: 222.548

Avant-gardes '20/'60: 210.304

Van Goghs brieven: 301.497 (inclusief vaste collectie)

De bezoekers van de Brievententoonstelling konden vanwege de combinatie met de vaste collectie niet apart worden geteld.

Onderwijs: 40.104

Voortgezet onderwijs: 29.208

Basisonderwijs: 6.386

Samenwerking KKV en IMC-Weekendschool: 4.510

Museum Plus Bus: 1.124

Vrijdagavonden: 40.817 bezoekers.

Museumnacht: 5.413 bezoekers.

Bezoekersonderzoek en -waardering

Jaarlijks bezoeken ruim 1,4 miljoen mensen het Van Gogh Museum. De relatie met onze bezoekers is voor ons essentieel. We willen graag weten wie ons museum bezoeken en waarom, zodat we zo veel mogelijk kunnen aansluiten bij de wensen en verwachtingen van ons publiek.

TNS NIPO heeft in 2009 het jaarlijkse publieksonderzoek onder de bezoekers van het Van Gogh Museum uitgevoerd, met het doel om meer inzicht te krijgen in:

- het bezoekersprofiel en het bezoekgedrag.
- de motieven voor het bezoek.
- het imago van het museum onder bezoekers.
- de mate van tevredenheid onder bezoekers.

Hieronder een samenvatting van de belangrijkste resultaten:

Bezoekersprofiel

- Het Van Gogh Museum werd bezocht door mensen van uiteenlopende nationaliteiten. Nederlanders, Amerikanen, Spanjaarden, Italianen, Fransen en Britten vormden de belangrijkste bezoekersgroepen. De verdeling wisselde enigszins per maand: in februari (21%) en augustus (19%) werd het Van Gogh Museum relatief vaak bezocht door Franse bezoekers; in mei (24%) en september (21%) door Amerikaanse bezoekers. In het vierde kwartaal trok het museum relatief meer Spaanse en Italiaanse bezoekers dan in de eerste drie kwartalen.
- Ruim 65% van de Nederlandse bezoekers kwam uit de Randstad.
- De gemiddelde leeftijd van de bezoekers was 32,8. Het aandeel bezoekers van 21–40 jaar was hoog (64%). De jongere en oudere bezoeken waren minder vertegenwoordigd: 11% van de bezoekers was jonger dan 21 jaar en 9% was ouder dan 50.
- Nederlandse bezoekers waren gemiddeld wat ouder (41 jaar) dan buitenlandse bezoekers (32 jaar).
- De grootste bezoekersgroep was (on)gehuwd samenwonend zonder inwonende kinderen.
- Hoe ouder de bezoeker, hoe sterker de relatie met het Van Gogh Museum.

Bezoekgedrag

- De meerderheid van de bezoekers ging vaker naar een museum.
- Buitenlandse bezoekers gingen ook vaak naar het Anne Frank Huis en het Rijksmuseum.

Bezoekmotieven

De belangrijkste motieven voor het bezoek aan het Van Gogh Museum waren:

- het is een 'must see' tijdens een bezoek aan Amsterdam.
- het opdoen van een zingevende ervaring.

Imago

- Bezoekers vonden het Van Gogh Museum vooral leerzaam. Zeven op de tien bezoekers gaven ook aan dat zij het bezoek indrukwekkend en zingevend vonden, en dat het aanzette tot nadenken.

Tevredenheid

- Bezoekers waren over het algemeen behoorlijk tevreden; 78% van de bezoekers gaf aan zeer tevreden te zijn. Amerikaanse bezoekers waren relatief de meest tevreden en Duitsers relatief de minst tevreden bezoekers, net als in voorgaande jaren.
- Vergeleken met 2008 was de tevredenheid toegenomen over:
 - de klantvriendelijkheid van het personeel en de service in het museum;
 - de audiotour, het museumrestaurant, de drukte in het museum en de doorlooptijd van de wachtrij;
 - de presentatie en inrichting, en het aantal werken van Van Gogh.Voor de meerderheid van de bezoekers overstegen deze aspecten de verwachtingen.
- De tevredenheid over de toegangsprijs nam verder af.

Het best scorende aspect in 2009 was de volledigheid van de presentatie van Van Goghs leven en werk. Hierbij moet wel worden opgemerkt dat dit aspect pas tijdens de tentoonstelling Van Goghs brieven. De kunstenaar aan het woord in de vragenlijst is opgenomen.

Klantrelatie

- Het Van Gogh Museum heeft net als in de voorgaande jaren een sterke relatie met zijn bezoekers.
- Amerikaanse bezoekers zijn relatief de meest tevreden bezoekers en Duitsers relatief de minst tevreden bezoekersgroep, net als in voorgaande jaren.
- Hoe ouder de bezoeker, hoe sterker de relatie met het Van Gogh Museum.

Collectie en onderzoek

Aanwinsten

Schilderijen

- Jean Béraud (1849-1936), *In het atelier*, 1880
Olieverf op paneel, 35 x 26,5 cm, s 517 S/2009
- Fernand Cormon (1845-1924), *Studie met mannenkoppen en hond*, 1881
Olieverf op doek, 80,5 x 100 cm, s 519 S/2009

Tekeningen

- Luigi Loir (1845-1916), *Straatscène in Le Tréport*, 1885
Potlood, dekkende waterverf, transparante waterverf op papier, 33 x 24 cm, d 1151 S/2009
- Jean-Émile Laboureur (1877-1943), *Het wasgoed*, 1907
Potlood, bruinrood krijt op papier, 30,2 x 22,9 cm, d 1152 S/2009
- Guillaume Urbain Regamey (1837-1875), *Studie van mannenbenen*
Zwart en wit krijt op papier, 31 x 47 cm, d 1153 S/2009
- Alfred Grévin (1827-1892), *Champfleury*, datering onbekend
Potlood, transparante waterverf op papier, 15,2 x 5,6 cm, d 1154 S/2009
- Alfred Grévin (1827-1892), *À propos des rentrées* (voorstudie)
Potlood, dekkende waterverf op overtrekpapier, 21 x 18,2 cm, d 1155 S/2009

- Anoniem, Ontwerp voor een karikaturale tekening
Zwart, rood en blauw kleurpotlood op papier, 15,5 x 24 cm,
d 1156 S/2009
- Anoniem, Ontwerp voor een karikaturale tekening
Zwart, rood en blauw kleurpotlood op papier, 15,5 x 24 cm,
d 1157 S/2009
- Anoniem, Ontwerptekening van de nieuwe zalen van het Musée
du Louvre
Zwart en blauw krijt, pen en penseel in zwarte inkt, 13,9 x 25 cm,
d 1158 S/2009

Prenten

- Anoniem, *A Roman emperor* naar Lawrence Alma Tadema
Fotografische reproductie, 13,7 x 28,3 cm, p 2522 S/2009
- Anoniem, Spotprent naar Horace Vernet, uit *Le Charivari*
Lithografie, 27,6 x 35,8 cm, p 2521 S/2009
- Anoniem, *La vache enragée* (affiche), 1897
Drukwerk, 82,2 x 61,2 cm, p 2513 S/2009
- Emile Bernard (1868-1941), *Brettonneries: Bretonse boerin*, 1889
Zinkografie, 30 x 23,9 cm, p 2507 S/2009
- Bertall (1820-1883), *Le Journal pour rire*, nouvelle série, no. 91
(25 juin 1853)
Lithografie, transparante waterverf, 42,8 x 30,3 cm, p 2506 S/2009
- Bertall (1820-1883), *Le Journal pour rire*, nouvelle série, no. 93
(9 juillet 1853)
Lithografie, transparante waterverf, 42,8 x 30,1 cm, p 2515 S/2009
- Bertall (1820-1883), *Le Journal pour rire*, nouvelle série, no. 94
(16 juillet 1853)
Lithografie, transparante waterverf, 42,8 x 30,2 cm, p 2516 S/2009
- Bertall (1820-1883), *Le Journal pour rire*, nouvelle série, no. 95
(25 juillet 1853)
Lithografie, transparante waterverf, 43 x 30,3 cm, p 2517 S/2009
- Jules Chéret (1856-1932), *Valse des blondes* (aankondiging voor
de compositie van Louis Ganne), datering onbekend
Kleurenlithografie, papier, 22,8 x 29,9 cm, p 2502 S/2009
- Henri Evenepoel (1872-1899), *De absintdrinkster*, 1899
Droge naald in groene inkt, rode inkt met de hand aangebracht
(signatuur in potlood), 12,8 x 9,9 cm, p 2518 S/2009
- Henri Evenepoel (1872-1899), *De kurassier*, 1899
Kleurenets à la poupée, 11,4 x 11,2 cm, p 2519 S/2009
- Henri Evenepoel (1872-1899), *De indringer*, 1899
Kleurenets à la poupée, 12,8 x 14,4 cm, p 2520 S/2009
- Alfred Grévin (1827-1892), *À propos des rentrées*
(omslag *Petit Journal pour rire*), datering onbekend
Hoogdruk en dekkende waterverf, met de hand ingekleurd met
behulp van pouchoir (sjabloon), 30,2 x 21,3 cm, p 2514 S/2009
- Utawaga Kunisada (1786-1865); *Een kabuki-scène: een
Samisenspeler overvallen*, datering onbekend
Kleurenhoutsnede, Oban tate-e triptiek, 38 x 26 cm,
n 570a-c S/2009
- Ernst-Joseph Laurent (1859-1951), *Oktoberavond*, 1897
Collotype, 36,5 x 27,1 cm, p 2505 S/2009
- Louis Legrand (1863-1951), *Au cap de la chèvre* (omslag), 1892
Lithografie, 36 x 36 cm, p 2503-a S/2009
- Louis Legrand (1863-1951), *Espérant du poisson*
(*Au cap de la chèvre*, 1), 1892
Lithografie, op chine collé, 54 x 36 cm, p 2503-b S/2009
- Louis Legrand (1863-1951), *Sur la falaise à Pic Annaik*
(*Au cap de la chèvre*, 2), 1892
Lithografie, op chine collé, 36,3 x 24,5 cm, p 2503-c S/2009
- Louis Legrand (1863-1951), *Hervé - pourvu, qu'il ait de la brise,
une bonne chique et que ses cheveux frisent* (*Au cap de la chèvre*, 3),
1892
Lithografie, op chine collé, 44 x 27 cm, p 2503-d S/2009
- Louis Legrand (1863-1951), *La Korrighane* (*Au cap de la chèvre*, 4),
1892
Kleurenlithografie, 39,5 x 24,5 cm, p 2503-e S/2009
- Louis Legrand (1863-1951), *Un homme de sport*
(*Au cap de la chèvre*, 5), 1892
Lithografie, op chine collé, 25 x 21 cm, p 2503-f S/2009
- Louis Legrand (1863-1951), *Un vieux & une jeune pêchant
des vieilles* (*Au cap de la chèvre*, 6), 1892
Lithografie, op chine collé, 34,5 x 26 cm, p 2503-g S/2009
- Louis Legrand (1863-1951), *Deux animales* (*Au cap de la chèvre*, 7),
1892
Lithografie, op chine collé, 38 x 26 cm, p 2503-h S/2009
- Louis Legrand (1863-1951), *L'intrépide Sévellec... du cercle
des faucheurs* (*Au cap de la chèvre*, 8), 1892
Lithografie, op chine collé, 30 x 21,5 cm, p 2503-i S/2009
- Louis Legrand (1863-1951), *La vache à lait* (*Au cap de la chèvre*, 9),
1892
Lithografie, op chine collé e, 29,5 x 23 cm, p 2503-j S/2009
- Louis Legrand (1863-1951), *Le père Herjean [...]* (*Au cap de la
chèvre*, 10), 1892
Lithografie, op chine collé, 32,1 x 16,9 cm, p 2503-k S/2009
- Louis Legrand (1863-1951), *Au lieu de les écafouilleur comme vous
et moi [...]* (*Au cap de la chèvre*, 11), 1892
Lithografie, op chine collé, 32,1 x 16,9 cm, p 2503-l S/2009
- Louis Legrand (1863-1951), *L'homme à la faucille*
(*Au cap de la chèvre*, 12), 1892
Lithografie, op chine collé, 29,8 x 21,5 cm, p 2503-m S/2009
- Louis Legrand (1863-1951), *Sur la grand'place à Kérigou.
- Les 2 cancanières* (*Au cap de la chèvre*, 13), 1892
Lithografie, op chine collé, 36 x 25 cm, p 2503-n S/2009
- Louis Legrand (1863-1951), *Quand ses choux seront bien sarclés,
on verra les chenilles rappliquer* (*Au cap de la chèvre*, 14), 1892
Lithografie, op chine collé, 18,7 x 29,3 cm, p 2503-o S/2009
- Georges Lemmen (1865-1916), *Spelend jongetje*, 1900
Lithografie in grijsgroene inkt, 33 x 35,7 cm, p 2523 S/2009
- Marc Mouclier (1866-1948), *L'Omnibus de Corinthe* (affiche), 1895
Lithografie, 22,8 x 29,9 cm, p 2510 S/2009
- Richard Ranft (1862-1951), Adreskaart van Edmond Sagot,
1898/1902
Droge naald, 27,7 x 18 cm, p 2504 S/2009
- Armand Rassenfosse (1862-1934), *Na aftloop van de voorstelling*, 1888
Aquatint, droge naald, 9,3 x 15,9 cm, p 2524 S/2009
- Armand Rassenfosse (1862-1934), *Na aftloop van het dansfeest*, 1894
Aquatint, ets, vernis mou, 30 x 21,7 cm, p 2525 S/2009

- Auguste Roedel (1859-1900) en Charles Lucien Léandre (1862-1930), *Le Chien Noir* (programma), 1896
Kleurenlithografie, 22,8 x 29,9 cm, p 2509 S/2009
- Theo van Rysselberghe (1862-1926), *Amsterdam*, 1894
Ets, 21,9 x 27,7 cm, p 2526 S/2009
- Theo van Rysselberghe (1862-1926), *Émile Verhaeren in een rode jas*, 1898
Ets, 44 x 22 cm, p 2528 S/2009
- Theo van Rysselberghe (1862-1926), *Naaktstudie van staande vrouw*, 1897
Ets, 29,2 x 14,7 cm, p 2527 S/2009
- Henri de Toulouse-Lautrec (1864-1901), Affiche ter aankondiging voor de publicatie en tentoonstelling van de *Elles*-serie (affiche), 1896
Kleurenlithografie, 74,2 x 59,8 cm, p 2501 S/2009
- Henri de Toulouse-Lautrec (1864-1901), *La vache enragée*, 1896
Kleurenlithografie, 79 x 57,5 cm, p 2512 S/2009
- A. Vignola en F. Fau, *Théâtre du Chat Noir* (programma), januari 1896
Hoogdruk, 32,3 x 24,1 cm, p 2511 S/2009
- Armand Seguin (1869-1903), *Wilgen bij een rivier*, ca. 1895
Ets, 16,8 x 25,7 cm, p 2508 S/2009

Voorwerpen

- Jean-Émile Laboureur (1877-1943), Houtblok met voorstelling van *Het wasgoed*, 1907
25 x 14,5 cm, v 275 S/2009
- Jennifer Barnett, Reconstructie van het geborduurde haardscherm 'Bretonse vrouwen' van Emile Bernard, 2008
Borduurwerk, 84,2 x 71 x 5,2 cm, v 276 S/2009

Boeken

In totaal 625 aanwinsten, de belangrijkste zijn:

- Marcel Schwob, *La Porte des Rêves*, Parijs 1899
Kunstenarsboek met illustraties van Georges de Feure
- Octave Maus, *Les XX Bruxelles. Catalogue de la huitième exposition annuelle*, Brussel 1891
Tentoonstellingscatalogus met werken van Vincent van Gogh en met omslagontwerp van Georges Lemmen
- L. Curmer (red.), *Les Français peints par eux-mêmes: encyclopédie morale du dix-neuvième siècle* (tome 1-5), Parijs 1841-1842
- L. Curmer (red.), *Les Français peints par eux-mêmes: encyclopédie morale du dix-neuvième siècle: Province* (tome 1-5), Parijs 1840-1842
- Giuseppe del Medico, *Anatomia per uso dei pittori e scultori*, Rome 1811
- Paul Delmet, *Chansons de Montmartre*, Parijs 1886
- Paul Delmet, *Chansons de femmes*, Parijs 1896
- Paul Delmet, *Chansons d'Ateliers*, Parijs 1901

Bruiklenen

Langdurige bruiklenen aan het Van Gogh Museum

- Museum of Fine Arts, Boston
05.04.2008-05.04.2010
Jean-François Millet, *Schape scheren*, s 0270 B/2006
Jean-François Millet, *End of the Hamlet at Gruchy*, s 0515 B/2006
- Triton Foundation
16.05.08-05.01.10
Vincent van Gogh, *Vaas met korenbloemen en klaprozen*, s 0518 B/2008
- Door bemiddeling van Ten Haaf Projects, Amsterdam
23.09.2008-15.03.2011
Alfred Sisley, *Het dorp Les Sablons*, s 0516 B/2008
- The National Gallery, Londen
15.11.2008-5.1.2010
Auguste Renoir, *De skiff*, s 0517 B/2008

Langdurige bruiklenen door het Van Gogh Museum

- Gemeentemuseum, Den Haag
15.07.2000-15.07.2010
Carel Adolph Lion Cachet, *Ezel*, v 0097 M/1994
- Kröller-Müller Museum, Otterlo
23.10.2008-27.03.2009
Vincent van Gogh, *Zelfportret met pijp*, s 0158 V/1962
- Noordbrabants Museum, 's-Hertogenbosch
15.11.2006-15.11.2009
Vincent van Gogh, *Garenspoelende vrouw*, s 0073 V/1962
Vincent van Gogh, *Kop van een vrouw*, s 0084 V/1962
Vincent van Gogh, *Mand met aardappels*, s 0152 V/1962
- The National Gallery, Londen
15.11.2008-15.11.2009
Vincent van Gogh, *Bos met hakhout*, s 0066 V/1962

Bruiklenen aan tentoonstellingen

- The J. Paul Getty Museum, Los Angeles
Conservation project Courbet & Daubigny
01.06.2008-31.05.2009
Camille Corot, *Villeneuve-lès-Avignon, het Fort Saint-André*, hwm 0070
Charles Daubigny, *Rue de Valmondois*, hwm 0098
Charles Daubigny, *Rotsen bij Villerville-sur-Mer*, hwm 0096
Gustave Courbet, *Portret van Hippolyte*, hwm 0078
Eugène Delacroix, *Avond na een veldslag*, hwm 0112
Gustave Courbet, *Stilleven met appels*, hwm 0073
Camille Corot, *Verlaten steengroeve – Fontainebleau*, hwm 0062
- Vincent van Gogh Huis, Zundert
Zadkine – de gebroeders Van Gogh
25.08.008-15.02.2009
Joseph Mendes da Costa, *Vincent van Gogh met palet en kwast*, v 0049 V/1981
Ossip Zadkine, Model voor het beeld 'Vincent en Theo van Gogh, zittend', v 0008 V/1965
- Museum of Modern Art, New York
Van Gogh and the Colours of the Night

- 16.09.2008-05.01.2009
Brief van Vincent van Gogh aan zijn broer Theo (met 1 schets),
b 0247 V/1962
Brief van Vincent van Gogh aan zijn broer Theo, b 0565 V/1962
Brief van Vincent van Gogh aan zijn broer Theo (met 1 schets),
b 0437 V/1962
Brief van Vincent van Gogh aan zijn broer Theo, b 0580 V/1962
Brief van Vincent van Gogh aan Eugène Boch, kant 5-6
(met 1 schets), b 0598 V/1962
Brief van Vincent van Gogh aan zijn broer Theo (met 1 schets),
b 0604 V/1968
Brief van Vincent van Gogh aan Paul Gauguin (met 3 schetsen),
b 0691 V/1962
Brief van Vincent van Gogh aan Wil van Gogh, b 0707 V/1962
Vincent van Gogh, *De aardappeleters*, s 0005 V/1962
Vincent van Gogh, *De zaaier*, s 0029 V/1962
Vincent van Gogh, *De stoel van Gauguin*, s 0048 V/1962
Vincent van Gogh, *De hut*, s 0087 V/1962
Vincent van Gogh, *Landschap bij avondschemering*, s 0107 V/1962
Vincent van Gogh, *Zonsondergang te Montmartre*, s 0133 M/1970
Vincent van Gogh, *Avond (naar Millet)*, s 0174 V/1962
Vincent van Gogh, *Gezicht op Het Steen*, d 0025 V/1962
Vincent van Gogh, *Danszaal*, d 0026 V/1962
Vincent van Gogh, *Dansend paar*, d 0027 V/1962
Vincent van Gogh, *Twee handen en een kop van een vrouw*,
d 0090 V/1962
Vincent van Gogh, *Het café 'Au charbonnage'*, d 0295 V/1970
Vincent van Gogh, *Op weg*, d 0294 V/1972
Vincent van Gogh, *Voor het haardvuur*, d 0295 V/1972
Emile Zola, *Au bonheur des dames*, bvg 1400 BVG
Emile Zola, *Une page d'amour*, bvg 1407 BVG
Jules Breton, *Les champs de la mer*, *Uit het bezit van
Theo van Gogh*, bvg 1515 BVG
- Réunion des musées nationaux/Centre de la vieille charité,
Marseille
Van Gogh et Monticelli
12.09.2008-11.01.2009
Vincent van Gogh, *Portret van een oude man*, s 0061 V/1962
Vincent van Gogh, *Bospad*, s 0080 V/1962
Adolphe Monticelli, *Vrouw bij de waterput*, s 0252 V/1962
Adolphe Monticelli, *Landschap*, s 0540 V/1966
 - Gemeentemuseum Den Haag
Jozef en Isaac Israëls – Vader en zoon
20.09.2008-08.02.2009
Isaac Israëls, *Trompettes*, hwm 0152
Jozef Israëls, *De harp*, hwm 0156
Isaac Israëls, *Vrouw voor Van Goghs 'Zonnebloemen'*,
s 0253 V/1971
Jozef Israëls, *Boerengezin aan de maaltijd*, s 0585 V/1987
 - Westfälisches Landesmuseum für Kunst und Kulturgeschichte,
Münster
Destinations of Desire – Artists on the Road
28.09.2008-11.01.2009
Vincent van Gogh, *Impasse des deux frères*, s 0014 V/1962
 - Veluws Museum Nairac, Barneveld
Arnold Koning
11.10.2008-15.03.2009
Brief van Arnold Koning aan Theo van Gogh, b 1077 V/1962
Briefkaart van Arnold Koning aan Theo van Gogh, b 1078 V/1962
Briefkaart van Arnold Koning aan Theo van Gogh, b 1079 V/1962
Brief van Arnold Koning aan Theo van Gogh, b 1080 V/1962
Briefkaart van Arnold Koning aan Vincent van Gogh,
b 1082 V/1962
Brief van Arnold Koning aan Vincent van Gogh, kant 1-3,
b 1083a V/1962
Brief van Arnold Koning aan Vincent van Gogh, kant 4-6,
b 1083b V/1962
Condoleancebrief van A.H. Koning aan Theo van Gogh,
b 4421 M/1973
Brief met enveloppe van A.H. Koning aan Albert Plasschaert,
b 3024 V/1982
Arnold Koning, *Visser aan de oever van een plas*, d 1105 S/2001
Arnold Koning, *Trappen op Montmartre*, s 0239 V/1962
Arnold Koning, *Windmolen op Montmartre*, s 0240 V/1962
Arnold Koning, *Landschap*, s 0241 V/1962
Arnold Koning, *Park met beelden*, s 0242 V/1962
Arnold Koning, *Kop van een vrouw*, s 0243 V/1962
Arnold Koning, *Kop van een dienstode*, s 0245 V/1962
Arnold Koning, *Kop van een vrouw*, s 0246 V/1962
 - Stiftung Museum Kunst Palast, Dusseldorf
Diana und Aktaiion – Der verbotene Blick auf die Nacktheit
25.10.2008-15.02.2009
Gustave Boulanger, *Phryne*, s 0456 S/1996
 - Stedelijk Museum, Amsterdam
Stedelijk Museum in De Nieuwe Kerk
15.12.2008-19.04.2009
Giovanni Segantini, *De kus op het kruis*, s 0146 B/1996
 - Musée des beaux-arts de la ville de Reims
Camille Corot
20.02.2009-01.06.2009
Camille Corot, *Algérienne*, s 0181 B/1999
 - Oberösterreichische LandesMuseen, Landesgalerie Linz
Henri de Toulouse-Lautrec
01.03.2009-14.06.2009
Henri de Toulouse-Lautrec, *Elles: Femme sur le dos, lassitude*,
p 2462i V/2006
Henri de Toulouse-Lautrec, *Elles: Omslag*, p 2462a V/2006
Henri de Toulouse-Lautrec, *Elles: Titelprent*, p 2462b V/2006
Henri de Toulouse-Lautrec, *Elles: La clownesse assise,
Mademoiselle Cha-u-Kao*, p 2462c V/2006
Henri de Toulouse-Lautrec, *Elles: Femme au plateau,
petit déjeuner (Madame Baron et Mademoiselle, Popo)*,
p 2462 d V/2006
Henri de Toulouse-Lautrec, *Elles: Femme couchée, réveil*,
p 2462e V/2006
Henri de Toulouse-Lautrec, *Elles: Femme au tub*, p 2462f V/2006
Henri de Toulouse-Lautrec, *Elles: Femme qui se lave, la toilette*,
p 2462g V/2006

- Henri de Toulouse-Lautrec, *Elles: Femme à glace, la glace à main*, p 2462h V/2006
- Henri de Toulouse-Lautrec, *Elles: Femme qui se peigne, la coiffure*, p 2462i V/2006
- Henri de Toulouse-Lautrec, *Elles: Femme au lit, profil, au petit lever*, p 2462j V/2006
- Henri de Toulouse-Lautrec, *Elles: Femme en corset, conquête de passage*, p 2462k V/2006
- Kunstmuseum Basel
Vincent van Gogh – Die Landschaften
26.04.2009-27.09.2009
Vincent van Gogh, *Veld met bloemen bij Arles*, s 0057 V/1962
Vincent van Gogh, *Langs de Seine*, s 0055 V/1962
Vincent van Gogh, *Zeegezicht bij Les Saintes-Maries-de-la-Mer*, s 0117 V/1962
Vincent van Gogh, *Populierenaan in de herfst*, s 0141 M/1977
Vincent van Gogh, *Korenveld met patrijs*, s 0197 V/1962
 - Koninklijke Musea voor Schone Kunsten van België, Brussel
Alfred Stevens
08.05.2009-23.08.2009
Alfred Stevens, *Een meisje voor de spiegel*, s 0069 B/1991
Alfred Stevens, *India in Parijs; de exotische bibelot*, s 0439 M/1993
 - Albertina, Wenen
Painting Light: The Hidden Techniques of the Impressionists
10.09.2009-14.02.2010
Vincent van Gogh, *Impasse des deux frères*, s 0014 V/1962
Kopie lakdoos Van Gogh, ti 0084 TI/2007
Perspectief-frame + poten, ti 0140 TI/2009
 - Singer Laren
Anton Mauve
11.09.2009-18.01.2010
Anton Mauve, *Studie van een kudde schapen*, d 0673 V/1962
Anton Mauve, *Bleekveld*, d 0779 M/1980
Anton Mauve, *Heide bij Laren*, d 1046 S/1996
Anton Mauve, *Visverkoop*, hwm 0211
Anton Mauve, *Vrouw die vlas kneust*, hwm 0212
 - Wallraf-Richartz-Museum, Keulen
De schoenen van Van Gogh
18.09.2009-31.01.2010
Vincent van Gogh, *Schoenen*, s 0011 V/1962
 - Teylers Museum, Haarlem
Anton Mauve
18.09.2009-17.01.2010
Vincent van Gogh, *Naaiende vrouw met meisje*, d 0074 V/1962
Vincent van Gogh, *Schillenhut*, d 0808 V/1986
Vincent van Gogh, *Houtverkoop*, d 0367 V/1962
Anton Mauve, *In de stal*, hwm 0207
Anton Mauve, *Bij Vries*, hwm 0214
Anton Mauve, *Te Scheveningen*, hwm 0216
Anton Mauve, *Varkenshok, studie naar de natuur*, hwm 0217
Anton Mauve, *Ezelstandplaats op het strand te Scheveningen*, hwm 0218
Anton Mauve, *Houtverkoop*, hwm 0219
Anton Mauve, *In de duinen*, hwm 0220
 - Vincent van Gogh, *Hutten*, s 0053 V/1962
Vincent van Gogh, *Stilleven met kool en klompen*, s 0137 V/1962
Vincent van Gogh, *Manden met aardappels*, s 0154 V/1962
 - Villa Manin, Passariano
The Age of Corot and Monet
26.09.2009-07.03.2010
Camille Corot, *Een pad in het bos van St-Cloud*, hwm 0069
Gustave Courbet, *Portret van Hippolyte*, hwm 0078
Charles Daubigny, *Ondergaande zon bij Villerville*, hwm 0089
Paul Joseph Constantin Gabriël, *In Groenendaal (bij Brussel)*, hwm 0132
Jacob Maris, *Molen*, hwm 0190
Anton Mauve, *Huiswaarts*, hwm 0208
Hendrik Willem Mesdag, *Studie voor het Panorama van Scheveningen*, hwm 0227
Vincent van Gogh, *Oever van de Seine*, s 0077 V/1962
Vincent van Gogh, *De brug van Courbevoie*, s 0086 V/1962
Gustave Courbet, *Gezicht op de Middellandse Zee bij Maguelonne*, s 0455 V/1996
Claude Monet, *Kustlandschap*, s 0461 S/1996
 - Cleveland Museum of Art
Becoming Gauguin: Paris 1889
04.10.2009-18.01.2010
Onbekend, *Catalogue de l'Exposition de Peintures du Groupe Impressionniste et Synthétiste, Faite dans le Locale de M. Volpini*, bvg 2968 BVG
Catalogue de l'exposition de peintures du groupe impressionniste et synthétiste bvg 4004 BVG
Emile Bernard, *Laan in Bretagne*, d 0646 V/1962
Paul Gauguin, *Studie van dansende Bretonse meisjes: 'Ronde Breton'*, d 0663 V/1963
Paul Gauguin, *Kop van een negermeisje*, d 0664 V/1962
Paul Gauguin, *Studie voor 'Vrouw in het hooi'*, d 0682 V/1962
Vincent van Gogh, *Sorrow*, p 0002 V/1962
Emile Bernard, *Zeilboot op de Aven bij Pont-Aven*, p 0484 M/1984
Emile Bernard, *De wasvrouwen*, p 1373 V/2000
Emile Bernard, *De wandeling*, p 2359 S/2003
Paul Gauguin, *Volpini-reeks*, p 2437a V/2004
Paul Gauguin, *Tragedies van de zee*, p 2438 V/2004
Charles Laval, *Landschap op Martinique*, s 0378 V/1982
Paul Gauguin, *Spinnend Bretons meisje*, s 0513 S/2006
 - Joods Historisch Museum, Amsterdam
Meijer de Haan
11.10.2009-24.01.2010
Brief van Meijer de Haan en Jozef Isaacson aan Theo van Gogh, b 1039 V/1962
Brief van Meijer de Haan aan Theo van Gogh, kant 1-2, b 1042 V/1962
Brief van Meijer de Haan aan Jo van Gogh-Bonger, b 1043 V/1962
Brief van Meijer de Haan aan Jo van Gogh-Bonger, b 1321 V/1962
Meijer de Haan, *Portret van Theo van Gogh*, d 0666 V/1962
Jozef Jacob Isaacson, *Portret van Meijer de Haan*, d 0768 V/1962
Meijer de Haan, *Man met ringbaard*, s 0315 V/1994
Meijer de Haan, *Stilleven met profiel van Mimi*, s 0510 S/2005

- Von der Heydt-Museum, Wuppertal
Claude Monet
11.10.2009-28.02.2010
Claude Monet, *Bollenvelden en windmolens bij Rijnsburg*, s 0040 B/1991
- Gemeentemuseum Den Haag
Cézanne, Picasso, Mondriaan
17.10.2009-24.01.2010
Paul Cézanne, *De berg Sainte-Victoire*, s 0237 B/2001
- Siebolthuis, Leiden
Japan Tattoo, de tatoeage in de Japanse prentkunst
18.12.2009-31.01.2010
Onbekend, *Portretten van drie getatoeëerde vrouwen*, n 0027 V/1962
Toyohara Kunichika, *The big paladins of the Donjon*, n 0379 V/1962

Gerestaureerde werken

- Camille Corot, *Verlaten groeve – Fontainebleau*, hwm 62 [vernisaafname, retoucheren]
 - Camille Corot, *Krijtotsen bij Yport*, hwm 67 [consolidatie spanrand, vernisaafname]
 - Camille Corot, *In het bos van St.-Cloud*, hwm 69 [regeneren schadeplek vernis]
 - Charles Daubigny, *Zonsondergang bij Villerville*, hwm 91 [vernisaafname, retoucheren]
 - Pierre Bonnard, *Montmartre in de regen*, S 515 [vernisaafname, vullen, retoucheren]
 - Paul Joseph Constantin Gabriël, *In Groenendaal, bij Brussel*, hwm 132 [vernisaafname]
 - Paul Joseph Constantin Gabriël, *De turfschuit*, hwm 134 [vernisaafname]
 - Paul Joseph Constantin Gabriël, *De dooi*, hwm 135 [vernisaafname, retoucheren]
 - Willem Maris, *De kalfjes*, hwm 201 [vernisaafname, vullen, retoucheren]
 - Antonio Mancini, *Na de druivenoogst*, hwm 178 [aanbrengen slotvernissen]
 - Antonio Mancini, *Het model*, hwm 177 [vernisaafname, retoucheren]
 - Antonio Mancini, *Het zieke kind*, hwm 174 [vernisaafname, retoucheren]
 - Théodore Rousseau, *Mort des innocents*, hwm 295 [vernisaafname, retoucheren]
 - Lijst van Jules Dupré, *Herfst*, hwm 122 [schoonmaken, consolideren, aanvullen van ontbrekende ornamenten, patineren en retoucheren]
 - Meijer de Haan, *Man met ringbaard*, S 315 [vernisaafname, retoucheren, opnieuw vernissen]
- Bonger-collectie: 26 tekeningen en prenten [restauratie lijsten, opnieuw inlijsten]
Museum Mesdag: 11 tekeningen [verwijdering oude lijmresten, margeren en monteren]

Colloquia en seminars

- *The Van Gogh Museum Visiting Fellow in the History of 19th-century Art*, prof. dr. June Hargrove (Professor of Art History, University of Maryland), 24-29 mei 2009
- *Commentaar*, Van Gogh Museum, in samenwerking met het Huygens Instituut, 29 oktober 2009

Tentoonstellingen

Tentoonstellingsvleugel

- *125 grote liefdes. Met steun van de Vereniging Rembrandt*
3 oktober 2008 t/m 18 januari 2009
Concept Peter Hecht
Vormgeving Wim Crouwel
- *Van Gogh en de kleuren van de nacht*
15 februari t/m 7 juni 2009
Concept Sjraar van Heugten en Joachim Pissarro
Vormgeving Peter de Kimpe
- *Avant-gardes '20/'60*
Hoogtepunten uit de collectie van het Stedelijk Museum
26 juni t/m 23 augustus 2009
Concept: Jan van Adrichem en Gijs van Tuyl
Vormgeving Marcel Schmalgemeijer
- *Alfred Stevens*
18 september 2009 t/m 24 januari 2010
Concept Michel Draguet en Edwin Becker
Vormgeving Paul Gallis
- *Van Goghs brieven. De kunstenaar aan het woord*
9 oktober 2009 t/m 3 januari 2010
Concept Leo Jansen, Hans Luijten en Nienke Bakker
Vormgeving Wim Crouwel

Rietveldgebouw

- *Rijksmuseum te gast: Indiase miniaturen*
17 oktober 2008 t/m 4 januari 2009
Vormgeving Studio Roozen
- *Vincent van Gogh en het Franse stilleven*
16 mei 2008 t/m 4 januari 2009
Vormgeving Studio Roozen
- *Van Gogh? Onderzoek naar twee vrouwenportretten*
31 oktober 2008 t/m 20 september 2009
Vormgeving Studio Roozen
- *Stedelijk Museum te gast: fauwisten en expressionisten*
14 november 2008 t/m 13 februari 2009
Vormgeving Studio Roozen
- *Van Abildgaard tot Hammershøi*
Deense tekeningen van de Fondation Custodia
9 januari 2009 t/m 5 april 2009
Vormgeving Studio Roozen
- *Odilon Redon en Emile Bernard*
Meesterwerken uit de collectie van Andries Bongers
10 april t/m 20 september 2009
Vormgeving Studio Roozen

Publicaties

Collectie en onderzoek

- *Van Gogh: A Literary Mind* (Van Gogh Studies 2)
Wouter van der Veen
Uitgever: Van Gogh Museum / Waanders Uitgevers
Taal: Engels
256 pagina's, hardcover, € 44,95
- *Odilon Redon en Emile Bernard*
Meesterwerken uit de collectie van Andries Bongers
Fred Leeman, met medewerking van Fleur Roos Rosa de Carvalho
Uitgever: Van Gogh Museum / Waanders Uitgevers
Talen: Nederlands, Engels
160 pagina's, hardcover, € 29,95
- *Vincent van Gogh – De brieven*
Leo Jansen, Hans Luijten, Nienke Bakker
Uitgever: Van Gogh Museum / Huygens Instituut / Mercatorfonds
Co-edities: Thames & Hudson, Actes Sud, Amsterdam University Press
Talen: Nederlands, Engels, Frans
2180 pagina's, zes delen, gebonden in box, € 395,-
(tot 4 januari 2010 € 325,-)

Van Gogh in focus

- *Van Gogh en zijn brieven* (tweede gewijzigde druk)
Leo Jansen
Uitgever: Van Gogh Museum
Talen: Nederlands, Engels, Frans
96 pagina's, hardcover, € 15,-

Tentoonstellingen

- *Van Gogh en de kleuren van de nacht*
Sjraar van Heugten, Joachim Pissarro, Chris Stolwijk e.a.
Uitgever: Van Gogh Museum / Museum of Modern Art / Mercatorfonds
Talen: Nederlands, Engels, Duits, Frans, Spaans en Italiaans
160 pagina's, paperback, € 24,95
- *Alfred Stevens. Brussel-Parijs, 1823-1906*
Saskia de Bodt e.a.
Uitgever: Koninklijke Musea voor Schone Kunsten van België / Van Gogh Museum / Mercatorfonds
Talen: Nederlands, Engels, Frans
208 pagina's, paperback, € 29,95

Dvd

- *Vincent van Gogh. Een leven voor de kunst*
Regie: Bobcat Media
Uitgever: Van Gogh Museum / Capital Data
Talen: Nederlands, Engels, Frans, Duits, Spaans, Italiaans
Dvd 2 uur + Bonus-dvd / High Definition / PAL / NTSC, € 24,95

Museumboeken

- *Meesterwerken in het Van Gogh Museum* (herziene druk)
Uitgever: Van Gogh Museum Enterprises
144 pagina's, paperback, € 15,-
- *Museumgids* (herziene druk)
Uitgever: Van Gogh Museum Enterprises
96 pagina's, paperback, € 7,-

Kinderboeken

- *Een brief van Vincent van Gogh*
Ceciel de Bie
Uitgever: Van Gogh Museum Enterprises
Talen: Nederlands, Engels, Frans
48 pagina's, hardcover, € 14,95
- *Tim en de Sterrennacht*
Ceciel de Bie
Uitgever: Van Gogh Museum Enterprises
Talen: Nederlands, Engels, Frans, Italiaans, en Spaans
32 pagina's, € 9,95
- *Vincent van Gogh en de kleuren van de nacht* (kunst-doeboek)
Ceciel de Bie
Uitgever: Van Gogh Museum Enterprises
Talen: Nederlands, Engels en Frans
46 pagina's, € 14,95

Educatie

Programma zondaglezingen

- 4 januari: *Het verzamelen van kunstnijverheid en de Vereniging Rembrandt*, door Jet Pijzel-Dommisse, conservator
Gemeentemuseum Den Haag
Het verzamelen en verwerven van kunstnijverheid staat centraal in deze lezing. Onder meer het toiletstel van verguld zilver dat te bewonderen is op de tentoonstelling *125 grote liefdes* komt aan bod.
- 1 februari: *Vincent van Gogh als lezer*, door Wouter van der Veen, auteur van *Van Gogh: A Literary Mind*
Vincent van Gogh had naar eigen zeggen een 'onweerstaanbare passie voor boeken'. Zijn brieven geven dankzij de talrijke literaire verwijzingen een goed beeld van de ontwikkeling van die passie. Deze lezing belicht Van Goghs fascinerende ontdekkingsreis door de literatuur, van de Bijbel tot Emile Zola, die diepe sporen achterliet in zijn opvattingen en zijn kunst.
- 1 maart: *Het schilderen van de duisternis*, door Sjraar van Heugten, hoofd Collecties
De tentoonstelling *Van Gogh en de kleuren van de nacht* is gewijd aan Van Goghs voorstellingen van de avond en de nacht. In deze lezing spreekt Sjraar van Heugten over betekenis, stijl en techniek van Van Goghs schilderijen in het avond- en nachtgenre, waaronder meesterwerken als *De sterrennacht*, *Het nachtcafé* en *De aardappeleters*.
- 5 april: *Van Gogh en de traditie van het nachtblandschap*, door Chris Stolwijk, hoofd Onderzoek
Ook deze lezing sluit aan bij de tentoonstelling *Van Gogh en de*

kleuren van de nacht. Chris Stolwijk gaat in op de schilder Kunstige traditie van avond- en nachtschappen. Vincent van Gogh was een groot bewonderaar van de stemmige landschappen van de Franse schilders van Barbizon, en vond in Rembrandt zijn leidman in het schilderen van licht- en donkereffecten.

- 3 mei: *Nocturnes in de 19de-eeuwse muziek en beeldende kunst*, door Edwin Becker, hoofd Tentoonstellingen
Deze derde lezing bij de tentoonstelling *Van Gogh en de kleuren van de nacht* gaat over het raakvlak tussen nocturnes in de beeldende kunst en de muziek. De nocturne, een romantische compositie die de sfeer van de nacht oproept, ontstond begin 19de eeuw als een nieuw muziekgenre. De lezing bevat muziekfragmenten van onder meer John Field, Frédéric Chopin, Gabriel Fauré, Claude Debussy en Erik Satie.
- 7 juni: *De hartstocht van een zakenman. De collectie van Andries Bongers*, door Fleur Roos Rosa de Carvalho, assistent-conservator Andries Bongers, een goede vriend van Vincent en Theo van Gogh, was een Amsterdamse verzekeringsbankier die tussen 1893 en 1907 een prachtige kunstcollectie opbouwde. In aansluiting op de presentatie *De hartstocht van een zakenman* belicht deze lezing Bongers' verzameldrift en zijn intensieve contact met avant-gardekunstenaars van zijn tijd, in het bijzonder Odilon Redon en Emile Bernard.
- 6 september: *Op reis met Van Gogh*
Onderzoeker Teio Meedendorp toont filmfragmenten en geeft een toelichting bij de dvd *Vincent van Gogh, een leven voor de kunst*.
- 20 september: *Stevens en het leven van de vrouw in de 19de eeuw*
Conservator Maartje de Haan en Marita Mathijssen-Verkooijen, hoogleraar moderne Nederlandse letterkunde aan de Universiteit van Amsterdam, vertellen over de 'Eline Veres' en de 'Madame Bovary's' uit de schilderijen van Alfred Stevens.
- 4 oktober: *Stevens en de haute couture*
Kostuumdeskundige Sara van Dijk licht aan de hand van Stevens' portretten de haute couture uit de tweede helft van de 19de eeuw toe.
- 11 oktober: *Van Gogh als briefschrijver*
Conservator Leo Jansen gaat in op de tentoonstelling en het onderzoek naar Van Goghs brieven.
- 1 november: *Hoe literair zijn Van Goghs brieven?*, door Dick van Halsema, emeritus hoogleraar moderne letterkunde (Vrije Universiteit Amsterdam)
Van Goghs brieven zijn niet alleen kunsthistorische bronnen, ze gelden ook als literair uitzonderlijk. Dick van Halsema gaat in op de literaire waarde van Van Goghs brieven.
- 22 november: *Vergeten post. Brieven uit de 17de en 18de eeuw*, door Roelof van Gelder, historicus
Roelof van Gelder zal ingaan op de briefcultuur voorafgaand aan die van Van Gogh. Van Gelder is verbonden aan *NRC Handelsblad* en publiceerde in 2008 een selectie brieven uit het dagelijks leven van Nederlanders onder de titel *Zeepost. Nooit bezorgde brieven uit de 17de en 18de eeuw*.
- 13 december: *Case study: vertalen en annoteren*, door Nienke Bakker, onderzoeker en editrice van *Vincent van Gogh – De brieven* (Van Gogh Museum)

Van Gogh schreef een derde deel van zijn brieven in het Frans, wat opmerkelijk is voor een Nederlander. Nienke Bakker vertelt over het annoteren van de Franse brieven en de vertaling ervan naar het Nederlands.

Programma vrijdagavonden

- 2 januari: GRAM / Gustaaf Peek / DJ Dirkson
- 9 januari: Conservatoriumpodium / Maria Barnas / DJ x-o-x
- 16 januari: Wicked Jazz Sounds / Gustaaf Peek / DJ DaanModern
- 23 januari: Rita Zipora met band / DJ Goldfinger
- 30 januari: Het is een schone dag geweest / DJ x-o-x
- 6 februari: Lezing: 'Van Abildgaard tot Hammershøi' / DJ Dirkson
- 13 februari: Conservatoriumpodium: Bolero Bossa / DJ DaanModern
- 20 februari: Eef van Breen / DJ Goldfinger
- 27 februari: Fay Claassen / DJ x-o-x
- 6 maart: Susanne Alt Kwartet / DJ Dirkson
- 13 maart: Conservatoriumpodium: Trio Wim den Herder / DJ DaanModern
- 20 maart: Paul van Kemenade Quintet / DJ Goldfinger
- 27 maart: Jesse van Ruller Trio / DJ x-o-x
- 3 april: Wicked Jazz Sounds / DJ Dirkson
- 10 april: Conservatoriumpodium Christiaan Pabst Trio / DJ DaanModern
- 17 april: Mike del Ferro Trio / DJ Goldfinger
- 24 april: Wicked Jazz Sounds / DJ x-o-x
- 1 mei: Sally Night / DJ Dirkson
- 8 mei: Conservatoriumpodium: Reinier Baas Trio / DJ DaanModern
- 15 mei: Nachtsalon · 22 mei: Margriet Sjoerdsma / DJ x-o-x
- 29 mei: Kate Royal / Sanna van Vliet / DJ Dirkson
- 5 juni: Hupe, Nukoop & de Boer: Vincent's favourite poems / DJ DaanModern
- 12 juni: Conservatoriumpodium / DJ x-o-x
- 19 juni: Ninca Leece / DJ Goldfinger
- 26 juni: De animatietafel / DJ Dirkson
- 3 juli: De animatietafel / Blikopeners / DJ Dirkson
- 10 juli: Conservatoriumpodium 'Nothing is funnier than unhappiness' / DJ x-o-x
- 17 juli: Rondleiding *Avant-gardes '20/60* / DJ Dirkson
- 24 juli: Frank Bretschneider / DJ DaanModern
- 31 juli: Avant-garde & Pride / Boduf Songs / DJ DaanModern
- 7 augustus: Rondleiding Redon en Bernard / Nina Targan Mouravi / Gerard Bouwhuis / DJ Dirkson
- 14 augustus: Jodi Gilbert met Spoon 3 / DJ x-o-x
- 21 augustus: Ermis Theodorakis / DJ Goldfinger
- 28 augustus: Candy Cash / DJ DaanModern
- 4 september: Sabine de Lat met Le Loup Noir / DJ Dirkson
- 11 september: Beaufort Ensemble / DJ DaanModern
- 18 september: Alfred Stevens: (DE)-Constructing me / (RE)-Constructing Stevens / Kick-off (RE)-Constructing Stevens / (DE)-Constructing me
- 25 september: (DE)-Constructing me

- 2 oktober: (DE)-Constructing me
- 9 oktober: In dialoog met Van Gogh: Johannes van Dam / Conservatoriumpodium: Feeling Enescu through Van Gogh / Le Nu Perdu / DJ Goldfinger
- 16 oktober: In dialoog met Van Gogh: Yora Rienstra / Le Nu Perdu / DJ x-o-x
- 23 oktober: In dialoog met Van Gogh: Rashid Novaire en Carol Dine / Le Nu Perdu / DJ Dirkson
- 30 oktober: In dialoog met Van Gogh: Mind the Gap / Le Nu Perdu / DJ Snef
- 6 november: In dialoog met Van Gogh: Esther Gerritsen / Conservatoriumpodium: Tin men and the Telephone / Le Nu Perdu / DJ DaanModern
- 13 november: In dialoog met Van Gogh: Rauwe Uiwe / Doe mee met La Dicter Van Gogh / Prijsuitreiking Nachtshots / Le Nu Perdu / DJ Crack Kopen
- 20 november: In dialoog met Van Gogh: Ivo Victoria / Le Nu Perdu / DJ Dirkson
- 27 november: In dialoog met Van Gogh: Thijs de Boer / Badcuypt te gast Bl3nder / Le Nu Perdu / DJ x-o-x

Programma Museumnacht

- Workshop beatboxen / Luisteren naar Van Gogh: Rode Rozen i.s.m. Cozy / Rondleidingen *Van Goghs brieven. De kunstenaar aan het woord* / K-oZ collective / Briefgeheimen / Handschriftanalyse / Wannabeastar & Mr. Wix / Cocktailbar / Contemplation

Programma Nachtsalon

- 15 mei: Wicked Jazz Sounds / DJ KC the funkaholic / Ik zie, ik zie wat jij niet ziet / Benny Sings & Friends / Video-installatie: Observatum 1 / Lezing: Muziek uit de tijd van Van Gogh / Rondleidingen + Maak je eigen nachtgeluid.

Programma kinderworkshops

Bij de onderstaande workshops staat het werk van Vincent van Gogh centraal. Geïnspireerd door zijn manier van schilderen maken de kinderen bijvoorbeeld een portret of een landschap en gebruiken technieken die Vincent ook toepaste in zijn werk.

- 24 en 25 januari / 5 en 6 september / 13 en 14 juni:
Maak een zelfportret
Geïnspireerd door de portretten die Vincent van Gogh van zichzelf maakte, schilder je een portret van jezelf, oftewel een *zelfportret*.
- 31 januari / 1 februari / 12 en 13 september / 20 en 21 juni:
Schilder een landschap
We kijken naar landschappen die Vincent van Gogh geschilderd heeft. We bespreken een aantal technieken waarmee je diepte in een schilderij kunt maken. Dan schilder je zelf een landschap waarbij je de geleerde technieken gebruikt.
- 7 en 8 januari / 27 en 28 juni:
Stilleven
Hoe schilder je een appel zo, dat je er in wilt bijten? Vincent schilderde stilleven van bijvoorbeeld fruit, bloemen of oude

schoenen. Hier leerde hij veel van. Na een aantal van zijn werken bekeken te hebben, schilderen we zelf een stilleven.

Vincent van Gogh had grote belangstelling voor het schilderen van de schemering, de avond en de nacht. Veel van zijn schilderijen gaan over dit onderwerp. Tijdens de tentoonstelling *Van Gogh en de kleuren van de nacht* zijn er verschillende workshops die over dit onderwerp gaan.

- 14 en 15 februari / 21 en 22 maart / 25 en 26 april / 30 en 31 mei:
De maan en de sterren
In de tentoonstelling gaan we kijken naar werken van Vincent van Gogh en andere kunstenaars: hoe hebben zij de maan en de sterren geschilderd? Daarna gaan we in het atelier zelf een schilderij maken van een donkere nacht met maan en sterren.
- 21 en 22 februari / 28 en 29 maart / 2 en 3 mei / 6 en 7 juni:
Binnen brandt een kaars of olielamp
Vroeger hadden mensen maar heel weinig licht in huis. Een kaars of een olielamp was vaak het enige waarmee ze 's avonds en 's nachts iets konden zien. Hoe heeft Vincent van Gogh het licht van een kaars of olielamp geschilderd? En de ruimtes om de kaarsen en lampen heen? Eerst gaan we dat bekijken in de tentoonstelling. In het atelier maken we dan zelf een schilderij met het licht van een kaars of olielamp erin verwerkt.
- 28 februari en 1 maart / 4 april / 9 en 10 mei:
De avond valt in het landschap
Hoe verandert een landschap eigenlijk als langzaam de schemering invalt? Wat zie je nog wél... en wat zie je niet? Hoe veranderen de kleuren?
Eerst gaan we kijken naar kunstwerken van Vincent van Gogh en andere kunstenaars. Daarna gaan we in het atelier een tweeluik maken: aan de ene kant het landschap bij dag en aan de andere kant hetzelfde landschap in de schemering.
- 7 en 8 maart / 11 en 12 april / 16 en 17 mei:
De penseelstreken van Vincent van Gogh
Als je naar de schilderijen van Vincent van Gogh kijkt, zijn heel duidelijk zijn penseelstreken te zien. In verschillende schilderijen kun je daar zelfs een soort ritme in ontdekken! In de tentoonstelling bekijken we dit. Daarna gaan we zelf proberen om een schilderij met *ritmes* te maken.
- 14 en 15 maart / 18 en 19 april / 23 en 24 mei:
Hoe maak je licht als je potlood, inkt of houtskool gebruikt?
Als je licht wilt tekenen, maar je houtskool is helemaal zwart... hoe doe je dat dan? In de tentoonstelling zien we een aantal tekeningen van Van Gogh waarin dit te zien is. Met houtskool, een gummetje, inkt, ecoline en witte verf gaan we daarna twee tekeningen met 'licht' maken.

De Belgische kunstenaar Alfred Stevens (1825-1906) was beroemd om zijn schilderijen van *chique dames*. Hij schilderde ze in hun mooiste jurken in een kamer vol exotische spullen. Stevens schilderde zo mooi, dat zijn schilderijen vaak net echt lijken. Tijdens de workshops gaan we zelf à la Stevens aan het werk.

- 19 en 20 september / 3 en 4 oktober:
Schilder als Stevens: figuur in de ruimte
Hoe maakte Stevens die portretten van vrouwen? En waarom schilderde hij die exotische spullen om hen heen? Eerst bekijken we de schilderijen van dichtbij. Daarna schilder je in het atelier zelf een man of vrouw op een groot vel papier. Kijk of het jou ook lukt om een figuur in een kamer neer te zetten alsof je zo bij hem of haar naar binnen kunt stappen.
- 26 en 27 september:
Schilderen als Stevens: levensechte stoffen en bijzondere voorwerpen
Ken je die schilderijen waarop het lijkt alsof alles echt is? Bijna alsof je de vreemde geur van een oosters beeldje ruikt, of voelt hoe een kleedje onder je voeten kriebelt? Stevens was daar erg goed in. Samen gaan we kijken hoe hij dat deed en welke vreemde spullen hij in zijn schilderijen verstopte. Terug in het atelier kies je een mooie stof en wat exotische voorwerpen en schilder je deze na in een stillevens.

Vincent van Gogh heeft meer dan 800 brieven geschreven. In zijn brieven schreef hij over zijn leven en zijn kunstwerken. Het Van Gogh Museum in Amsterdam bezit bijna alle brieven, een aantal worden getoond in de tentoonstelling *Van Goghs brieven. De kunstenaar aan het woord*. Tijdens de workshops leren we Vincent een beetje beter kennen en proberen we te werken zoals hij dat deed.

- 10, 11 en 31 oktober / 1, 21 en 22 november / 12 en 15 december:
Schrijven zoals Van Gogh
Van Gogh schreef zijn brieven met een kroontjespen. Vaak maakte hij ook kleine tekeningetjes om te laten zien aan welk schilderij hij werkte. Net als Van Gogh schrijven wij een brief met kroontjespen en maken er een tekening in. Natuurlijk kijken we eerst in de tentoonstelling hoe Vincent van Gogh dit deed.
- 17 en 18 oktober / 7, 8, 28 en 29 november / 19 en 20 december:
Schilderen volgens aanwijzingen van Vincent
We lezen een stukje uit een van Vincents brieven. Daarin omschrijft hij een schilderij dat hij heeft gemaakt. We schilderen wat Vincent beschrijft. In de tentoonstelling vergelijken we ten slotte ons werk met het echte. Zullen ze op elkaar lijken?
- 24 en 25 oktober / 14 en 15 november / 6 december:
Op zoek naar een onbekend schilderij
Vincent van Gogh beschreef in een van zijn brieven een schilderij waarvan we niet weten of het nog bestaat. In de tentoonstelling bekijken we een aantal andere schilderijen van Vincent om zijn schilderij te onderzoeken. Daarna gaan we, met behulp van Vincents aanwijzingen in de brief, proberen het onbekende schilderij na te schilderen.
- 27 december:
Familiedag: Theatervoorstelling *Vincent van Gogh. Een leven in schilderijen* door Frank Groothof.
Gratis: familierondleidingen, kinderworkshops, kinderaudiotour en speurtocht.

Activiteiten medewerkers

Publicaties

Nienke Bakker

- (met Leo Jansen en Hans Luijten (red.)), *Vincent van Gogh – De brieven*, Amsterdam/Den Haag/Brussel 2009, 6 dln. (drie taaledities)
- (met Leo Jansen en Hans Luijten red.), *Vincent van Gogh – The Letters*, www.vangoghletters.org (Engelstalige webeditie)

Edwin Becker

- ‘Oskar Kokoschka. Van jeugd naar volwassenheid’, *Human* (2009), nr. 1
- ‘Odilon Redon. De verstilde emotie’, *Human* (2009), nr. 2
- ‘Alfred Stevens. De heimelijke verlangens van de mondaine vrouw’, *Human* (2009), nr. 3
- ‘Louis Welden Hawkins. De Onschuld’, *Human* (2009), nr. 4

Maitte van Dijk

- ‘Barbizon e l’Olanda, la storia sconosciuta del paesaggio moderno’, in: *Letà di Courbet e Monet. La diffusione del realismo e dell’impressionismo nell’Europa centrale e orientale*, Linea d’Ombra 2009, pp. 185-191

Ella Hendriks

- (met D.H. Johnson, C.R. Johnson, Jr., A.G. Klein *et al.*), ‘A Thread Counting Algorithm for Art Forensics’, in: *Proc. 13th IEEE DSP Workshop*, Marco Island (FL) 2009
- (met Leslie Carlyle), ‘Visiting Claessens, Artists’ Canvas Manufacturers’, *UKIC News in Conservation No. 11* (april 2009), pp. 4-5
- (met C. Richard Johnson, Jr., Petria Noble en Michiel Franken), ‘Advances in Computer-Assisted Canvas Examination: Thread counting algorithms’, in: *37th Annual Meeting of the American Institute for Conservation of Historic and Artistic Works, Paintings Specialty Group*, Los Angeles May 2009, Conference Postprints.
- (met Leo Jansen, Muriel Geldof, Maarten van Bommel *et al.*), ‘A comparative study of Vincent van Gogh’s *Bedroom* series’, in: *National Gallery Technical Bulletin Symposium Postprints* 2009

Leo Jansen

- (met Hans Luijten en Nienke Bakker (red.)), *Vincent van Gogh – De brieven*, Amsterdam/Den Haag/Brussel 2009, 6 dln. (drie taaledities)
- (met Hans Luijten en Nienke Bakker (red.)), *Vincent van Gogh – The Letters*, www.vangoghletters.org (Engelstalige webeditie)

Hans Luijten

- (met Leo Jansen en Nienke Bakker (red.)), *Vincent van Gogh – De brieven*, Amsterdam/Den Haag/Brussel 2009, 6 dln. (drie taaledities)
- (met Leo Jansen en Nienke Bakker (red.)), *Vincent van Gogh – The Letters*, www.vangoghletters.org (Engelstalige webeditie)

- “‘Mijn werk, daarvoor riskeer ik mijn leven’. De brieven van Vincent van Gogh’, *Kunstschrift* 53 (2009), nr. 4, pp. 22-27
- ‘De Gebroken Lans’, *Heaven* 6 (2009), p. 25
- Bijdrage in: *The Real Van Gogh*, Londen (Royal Academy) 2010

Teio Meedendorp

- vier entries over Van Gogh en Alma Tadema, in: *Nederlandse kunst 1800-1900*, Amsterdam (Rijksmuseum) 2009
- 30 entries, in: *The Real Van Gogh*, Londen (Royal Academy) 2010

Fleur Roos Rosa de Carvalho

- ‘Een interieur vol trots: foto’s van de verzameling van Andries Bongers’, in: *Odilon Redon en Emile Bernard. Meesterwerken uit de collectie van Andries Bongers*, Amsterdam (Van Gogh Museum), 2009, pp. 95-103
- “‘Found Photography’ moet gevonden worden”, www.photoq.nl, 29 juni 2009

Chris Stolwijk

- ‘Foreword’, in: Wouter van der Veen, *Van Gogh: A Literary Mind*, Van Gogh Studies 2 (2008), pp. 7-8
- (met Renske Cohen Tervaert), ‘Anton Mauve en de kunstmarkt’, in: Michiel Plomp and Saskia de Bodt (red.), *Anton Mauve*, Haarlem (Teylers Museum) 2009, pp. 135-145
- ‘Theo van Gogh and Paul Gauguin’, in: Heather Lemonedes (red.), *Paul Gauguin: Paris, 1889*, Cleveland (Museum of Art) & Amsterdam (Van Gogh Museum), 2009-2010, pp. 75-86
- Bijdrage aan Leo Jansen, Hans Luijten en Nienke Bakker (red.), *Vincent van Gogh – De brieven*, Amsterdam/Den Haag/Brussel 2009, 6 dln. (drie taaleditions)

Marije Vellekoop

- ‘Vincent van Gogh. Tête d’une femme’, in: *Maîtres du dessin européen du XVIIe au XXe siècle. La Collection Georges Pébureau*, Parijs (Louvre) 2009

Anita Vriend

- ‘Treasures from the library of the Van Gogh Museum. Case study 5’, in: Christine Milne, Annamariae McKie (red.), *Displays and exhibitions in art libraries*, Londen 2009, pp. 60-69

Roelie Zwikker

- 28 entries, in: *The Real Van Gogh*, Londen (Royal Academy) 2010

Lezingen

Nienke Bakker

- diverse lezingen, rondleidingen en interviews rondom de lancering van *Vincent van Gogh – De brieven*, onder meer in Institut Néerlandais, Parijs (21 oktober 2009)

Edwin Becker

- ‘John William Waterhouse’, *NRC*-lezing, Groninger Museum, Groningen, 30 januari
- ‘Van Gogh en de kleuren van de nacht’, Stichting Academische Reizen, Amsterdam, 25 februari
- ‘Van Gogh en de kleuren van de nacht’, Amstelclub, Amsterdam, 5 maart
- ‘De nocturne in beeldende kunst en muziek’, zondaglezing, Van Gogh Museum, Amsterdam, 3 mei
- ‘Art Nouveau’, Art Nouveau en Art Deco dagen, Haarlem, 14 mei 2009
- ‘Van Gogh en de kleuren van de nacht’, Theaterschool, Amsterdam, 22 mei
- ‘De nocturne in beeldende kunst en muziek’, Concertgebouw, Amsterdam, 16 oktober
- ‘Art Deco’, Synagoge, Enschede, 10 november
- ‘Alfred Stevens’, lezing en rondleiding, Stichting Academische Reizen, Amsterdam, 25 november

Geeta Bruin

- ‘Van Gogh en de kleuren van de nacht’, Gorsse Kunst Kring, Gorssel, 17 februari

Maite van Dijk

- ‘Van Gogh en de kleuren van de nacht’, Boekennacht op het Spui en Amsterdam Wereldboekenstad, 20 maart
- ‘Van Gogh en de kleuren van de nacht’, Rotary Leiden, 28 mei

Ella Hendriks

- (met C. Richard Johnson Jr., Petria Nobel en Michiel Franken), seminar ‘Computer-assisted examination of canvases’, UVA, M.A. Conservering en Restauratie, 18 maart
- ‘Computer assisted examination of Van Gogh’s canvas weaves’, symposium ‘Computers and Art’, Tilburg centre for Creative Computing, Universiteit van Tilburg, 27 maart
- *Invited visiting conservator* Research Forum, The Courtauld Institute of Art, Department of Conservation and Technology, University of London, 27 april-1 mei
 - ‘Colour change in Van Gogh’s French paintings’, 28 april
 - ‘Computer-assisted examination of Van Gogh’s Canvases’, 29 april
 - ‘Recent Findings from technical study of Van Gogh’s paintings in the Van Gogh Museum’, 1 mei
- ‘Preparatory underdrawing in Van Gogh’s paintings’, Eu-arttech symposium, Van Gogh Museum, 14-15 mei
- Voorzitter van een sessie tijdens The National Gallery London Technical Bulletin 30th Anniversary Conference, 16-18 september

- ‘Vincent’s Bedroom in Arles: a comparative study’, The National Gallery London Technical Bulletin 50th Anniversary Conference, 18 september
- (met C. Richard Johnson Jr. en Don H. Johnson), ‘Automated thread counting from x-rays of canvas supports’, ICOM-CC Working Group Paintings, Wallace Collection, Londen, 19 september

Leo Jansen

- diverse lezingen, rondleidingen en interviews rondom de lancering van *Vincent van Gogh – De brieven*

Hans Luijten

- diverse lezingen, rondleidingen en interviews rondom de lancering van *Vincent van Gogh – De brieven*

Teio Meedendorp

- ‘Van Gogh’, Omniversum, Den Haag, 19 en 26 januari
- ‘Het werk van Harmen Brethouwer’, Openbare Bibliotheek, Almelo, 7 maart
- ‘An introduction to Van Gogh’, Amsterdam University College, 10 november (gastcollege)
- ‘Van Gogh: Nederlander of Fransman?’, Universiteit van Amsterdam, 12 november (gastcollege)

Marianne Peereboom

- (met Scott Geffert, Center for Digital Imaging, NY, en Cécile van der Harten, Rijksmuseum), ‘Implementing high quality digital imaging in your organisation’, Workshop DISH 2009, Den Haag, 10 december
- (met Scott Geffert), ‘Beyond the status quo: A comprehensive approach to digital imaging at the Van Gogh Museum’, Paper Museum Computer Network Conference, Portland, USA, 12 november

Axel Rüger

- “‘I want to do things that touch people’”: The enduring fascination of the art of Vincent van Gogh’, Quantas lecture, National Gallery of Australia, Canberra, 14 februari
- “‘I want to do things that touch people’”: The enduring fascination of the art of Vincent van Gogh’, IWC, Den Haag, 9 maart
- ‘Van Gogh and Japan’, World Trade Centre, Amsterdam, 5 juni 2009

Chris Stolwijk

- ‘Van Gogh’s belief in nature’, Symposium Opening Tilburg Centre for Creative Computing, Universiteit Tilburg, 27 maart
- ‘Research in the Van Gogh Museum’, Museum Beelden aan Zee, Scheveningen, 2 april
- ‘Van Gogh and the pictorial genre of evening and night scenes’, Van Gogh Museum, Amsterdam, 4 april

Louis van Tilborgh

- ‘De Zonnebloemen van Vincent van Gogh. Onbetaalbaar!’, Stichting Vrienden van het Singer Museum, Naarden, 19 januari
- ‘An introduction about authenticity problems in Van Gogh’s oeuvre’, Symposium Opening Tilburg Centre for Creative Computing, Universiteit Tilburg, 27 maart

Marije Vellekoop

- ‘Werken in het Van Gogh Museum’, vrouwenvereniging Philes, Soest, 3 februari
- ‘Van Gogh’s studio practice in context, an interdisciplinary research project’, C2RMF, Parijs, 17 april
- ‘Van Gogh’s studio practice in context, an interdisciplinary research project’, EU-Artech symposium, Amsterdam, 14 mei

Marthe de Vet

- ‘Friday nights at the Van Gogh Museum, informal educational activities for young people aged 20-35’, UNESCO Expert Meeting on Youth Education, Boekarest, 14-17 maart

Nevenactiviteiten

Nienke Bakker

- (met Leo Jansen en Hans Luijten), bijdrage als gastconservator aan de tentoonstelling *The real Van Gogh: The artist and his letters*, Londen (Royal Academy) 2010

Edwin Becker

- projectleider Het Proces 2009, Kunstenaars & Co.
- projectleider seminar ‘Museum and public’, Universiteit van Barcelona, 28-30 april

Suzanne Bogman

- lid Commissie van Beheer van het Witsenfonds

Maite van Dijk

- lid denktank JongHolland
- lid Codart

Ella Hendriks

- lid promotiecommissie Jørgen Wadum, *Technical Art History: Painter’s supports and studio practices of Rembrandt, Dou and Vermeer*, verdedigd op 2 juli, UvA

Leo Jansen

- (met Nienke Bakker en Hans Luijten), bijdrage als gastconservator aan de tentoonstelling *The real Van Gogh: The artist and his letters*, Londen (Royal Academy) 2010

Rik van Koetsveld

- voorzitter Nationaal Onderwijs Museum, Rotterdam
- voorzitter Stichting Museumnacht, Amsterdam

Hans Luijten

- (met Nienke Bakker en Leo Jansen), bijdrage als gastconservator aan de tentoonstelling *The real Van Gogh: The artist and his letters*, Londen (Royal Academy) 2010

Fleur Roos Rosa de Carvalho

- lid denktank Jong Holland

Axel Rüger

- lid Stuurgroep Apeldoorn Conference
- bestuurslid Praemium Erasmianum, Amsterdam
- bestuurslid Onderzoekschool Kunstgeschiedenis
- lid Raad van Advies *Kunstweek*
- bestuurslid *Art Matters*
- lid Adviesraad De Nieuwe Kerk, Amsterdam
- lid Wetenschappelijke Adviesraad Herzog Anton-Ulrich Museum, Braunschweig
- lid Adviesraad Center for Curatorial Leadership, New York
- lid Selectiecommissie TEFAF Showcase, The International Fine Art Fair, Maastricht

Marie-José van Schaik

- voorzitter bestuur Stichting Purmerendse Kunsten

Chris Stolwijk

- hoofdredacteur *Van Gogh Studies*
- bestuurslid Onderzoekschool Kunstgeschiedenis
- lid Codart
- organisatie *The Van Gogh Museum Fellowship in the History of 19th-century Art*, prof. dr. June Hargrove (Professor of Art History, University of Maryland), mei 2009
- copromotor Hanna Klaarenbeek, *Dutch female artists in the 19th-century*, Universiteit Utrecht
- copromotor Renske Cohen Tervaert, *The Dutch art market*, Universiteit Utrecht
- lid promotiecommissie Igor J. Berezchnyy, *Digital Analysis of Paintings*, Tilburg Centre for Creative Computing, Universiteit Tilburg, 7 december
- lid promotiecommissie Vincent Alessi, *It's a kind of Bible. Vincent van Gogh's Collections of English black-and-white Illustrations: Analysis and Influence*, Melbourne, La Trobe University, assesment 22 december
- lid beoordelingcommissie project *Overall Vincent*, Amsterdam University Press

Louis van Tilborgh

- redactielid *Simiolus: Netherlands quarterly for the history of art*
- redactielid *Van Gogh Studies*

Heidi Vandamme

- bestuurslid Stichting Museum Plus Bus

Marthe de Vet

- lid programmacomité van het congres Museums & Web, Denver 2010

Medewerkers

Directie

- A.C. Rüger *algemeen directeur*
- F. van Koetsveld *zakelijk directeur*
- J. Swachten *controller a.i.*
- V.W. van Gogh *manager relations* (per 01-09-2009)
- M.J.I. Norbart *manager private fundraising*
- J.F. Rutten-Jaspers *manager corporate sponsoring*
- R.L. Manger Cats *directiesecretaris*
- M.E. Postmus *directiesecretaresse*
- M. J. van de Hel *directiesecretaresse*

Collecties

- G.P.L. van Heugten *hoofd Collecties*
- M.T. Blok *managementassistent*

Conservatoren

- M.E. van Dijk *conservator schilderijen*
- L.A.M. Jansen *conservator schilderijen*
- M. Vellekoop *conservator prenten en tekeningen*
- F. Roos Rosa de Carvalho *assistent-conservator*

Restauratie

- E. Hendriks *hoofdrestaurator*
- R.J.M.O. Boitelle *restaurator*
- D. Ormond *restaurator*
- K. Pilz *restaurator*
- E.M.E. Smeenk *restaurator* (per 19-01-2009 tot 26-05-2009)
- E.S. Hoofwijk-de Jong *depotbeheerder/conservatied medewerker*
- A.P.M. Nikken *conservatied medewerker*
- S. Taal *conservatied medewerker*
- E. Zwart *conservatied medewerker* (per 01-07-2009)
- M.J.J. Tromp *beeldbewerker* (per 01-07-2009)
- F.C. Stive *technisch documentalist*

Onderzoek

- C.W.M. Stolwijk *hoofd Onderzoek*
- F. Haanen *managementassistent*
- J.L. van Tilborgh *conservator Van Gogh Onderzoek*
- J.C.A. Luijten *conservator Onderzoek*
- R.H.D.E. Zwikker *onderzoeker*
- N.K. Bakker *onderzoeker*
- T. Meedendorp *projectmedewerker Atelierpraktijk* (per 01-05-2009)
- M.G. Koelewijn *inhoudelijk projectassistent* (tot 09-10-2009)
- R. Suijver *junior onderzoeker* (per 12-01-2009)
- H.W. Berger *projectassistent* (per 12-01-2009 tot 01-04-2009)
- en junior onderzoeker* (per 15-10-2009)

Bibliotheek en documentatie

- A.C.G. Vriend *bibliothecaris*
- I.G.M. Cael *medewerker bibliotheek*
- A.D. Homan *medewerker bibliotheek* (per 01-06-2009)
- M.F.T.M. Hageman *documentalist*

Kleding & accessoires

puzzels

ogues

museumgidsen

ies

games

S.J. Pabst *documentalist*
P. Schuil *documentalist* (tot 01-02-2009)
N. Coucke *documentalist* (per 01-07-2009)

Communicatie

H.G.A. Vandamme *hoofd Communicatie*
J.B. de Baan *huisstijlmanager* (per 01-05-2009)
M.J. Blankman *coördinator interne communicatie*
A. Jellinghaus *managementassistent*

Voorlichting & PR

P.N. Bosboom *hoofd Voorlichting & PR* (tot 01-07-2009)
L.K. Bekker-Olijslager *managementassistent*
A.C. van Dam *medewerker Voorlichting & PR*
N. Delorme *medewerker Voorlichting & PR a.i.* (per 25-07-2009)
D.H.H.M. Hoijsing *medewerker Voorlichting & PR*
S. Jacobs-Beukers *medewerker Voorlichting & PR* (tot 01-07-2009)
C.A. Witte *medewerker Voorlichting & PR*
A. Wisseborn *assistent Voorlichting & PR* (per 01-09-2009)
H.H. Hueber *coördinator ontvangsten*
N. Bos *persvoorlichter*
E.K. Schreurs *medewerker digitale communicatie*

Educatie & Publieksservice

M.H.J. de Vet *hoofd Educatie & Publieksservice*
C.E. Kasteelen *hoofd Educatie & Publieksservice a.i.* (tot 09-01-2009)
T. Kleinman *managementassistent* (per 28-12-2009)
J.V. Olthof *managementassistent*
R. van Blerk *educator*
A.C. Blokland *educator*
M.C. van Kregten *educator*
A.J.V. Quarles van Ufford *educator* (per 01-01-2009 tot 01-05-2009 en per 15-10-2009)
M.J. Uildriks *educator*
J.M. van Schaik *coördinator onderwijs & atelier*
M. Eikelenboom *coördinator museumbus*
A. Houter *coördinator museumbus*
J.A. Goes *museumdocent*
S.M. McCreadie *programmeur vrijdagavond* (per 01-02-2009)
G. Oskam *programmeur vrijdagavond* (tot 01-02-2009)
D.M.E. Holthuisen *coördinator publieksactiviteiten* (per 01-10-2009)
V. Thomas *coördinator publieksactiviteiten* (tot 17-10-2009)
Y.M.S. Hovius *coördinator informatiebalie*
B. Chanowski *medewerker informatiebalie* (per 01-02-2009 tot 09-06-2009)
C. di Gazar *medewerker informatiebalie*
H.W. Hennep *medewerker informatiebalie*
Y. Kuijper *medewerker informatiebalie*
S.M. Speelman *medewerker informatiebalie*
M.C. Tabor *medewerker informatiebalie*

Publicaties

S.C.X. Bogman *hoofd Publicaties*
G. Klazema *bureauredacteur*
Anja Wisseborn *assistent Publicaties* (per 1-12-2009)

Tentoonstellingen

E.M.T. Becker *hoofd Tentoonstellingen*
M. Mogendorff *managementassistent*
M. Schoen *assistent Tentoonstellingen*
R. Bruin *projectleider Tentoonstellingen*

Registratie

F. Kanaan *hoofd Registratie*
M.M. Kilburn *registrar*
A.H. Kok *registrar*

Marketing

L. Deliance *hoofd Marketing a.i.*
L.A.H. van de Wiel *medewerker Publieksonderzoek & e-Marketing*
M.R. Wolff *medewerker Trade Marketing & Sales*
M. van Dam-van Geem *medewerker Trade Marketing & Sales*
M. Maks *projectmedewerker Marketing* (per 17-05-2009)

Financiën

J.B. de Ligt *hoofd Financiën*
M.A. Salarbux *eerste boekhoudkundig medewerker*
S.J.W. Staal *eerste boekhoudkundig medewerker*
P. van Everdink *boekhoudkundig medewerker*
N. Pahladsingh-Rambhadjan *boekhoudkundig medewerker*
R. Strippoli *boekhoudkundig medewerker*
S. Volkers *boekhoudkundig medewerker*
D. van Wifferen *salarisadministrateur* (per 26-05-2009)

P&O

M. Meijer *hoofd P&O*
A.C. Bruin *medewerker P&O* (per 16-06-2009 tot 01-11-2009)
J.E.W.M. van Velzen *medewerker P&O*
M.C.L.R. van Kemenade *personeelsadviseur*
S.M. Silberhorn *personeelsadviseur*
E. Spijkers *personeelsadviseur*

ICT

C. Mennink *hoofd ICT*
M.E.C. Peereboom *projectleider*
R.E. Heijder *stysteembeheerder*
B. Kerkhoven *stysteembeheerder* (per 01-01-2009)
B. Konijn *ICT-specialist*
P. Rentenaar *ICT-specialist* (per 01-06-2009)
A. Ouberka *helpdeskmedewerker* (per 01-08-2009)

Beveiliging

H. Drent *hoofd Beveiliging*
G.F.M. Elshoff *adjunct-hoofd Beveiliging*
T.M.A. Issa *managementassistent* (per 01-01-2009 tot 01-08-2009)

G. Hogendoorn *planner* (per 01-03-2009)
Y. Altun *coördinator Beveiliging*
W.B. Jacket *coördinator Beveiliging*
A. Melgers *coördinator Beveiliging* (per 01-08-2009)
M.F. Thijm *coördinator Beveiliging*
M.C.C. van Vliet *coördinator Beveiliging* (per 01-02-2009 tot 01-08-2009)
A. Pesare *medewerker Beveiligingstechniek*

Centrale Meldkamer (tot 1 augustus 2009)

G. Albayrak *centralist* (tot 01-05-2009)
E.J. van den Berg *centralist* (tot 01-07-2009)
K.A. Blinker *centralist*
M. de Boer *centralist*
M. Bouanan *centralist* (tot 01-03-2009)
L.H. ten Brink *centralist*
B. Croese *centralist* (tot 01-03-2009 en per 01-07-2009)
R.E. Rozet *centralist*
P.A. Zeldenrust *centralist* (tot 01-08-2009)
H.R. van der Zwaan *centralist*
Y.C. Zwanenburg *centralist*
C.M. Sarmaat *wachtcommandant*
L. Snijders *wachtcommandant*
P.J. Zaal *wachtcommandant*

Receptie

S. Adhin *receptionist* (per 01-01-2009)
M.C.A.T. Beer *receptionist* (per 01-12-2009)
N. de Boer *receptionist* (per 01-09-2009 tot 01-12-2009)
M.O.J. Dahir *receptionist* (per 01-12-2009)
M. Domela Nieuwenhuis *receptionist* (per 01-01-2009)
M. Janssen *receptionist* (per 01-01-2009)
W.J.H. van der Made *receptionist* (tot 01-09-2009)
S.E.A. Meijnaar *receptionist* (per 01-12-2009)
H.S.L. Schmidt *receptionist* (tot 31-12-2009)
J.C. van der Spoel *receptionist* (per 01-09-2009 tot 01-11-2009)
A.M.A. van Zoeren *receptionist* (per 01-01-2009)

Zaalbeveiliging

R. Adhin *senior beveiligingsmedewerker*
E.J. van den Berg *senior beveiligingsmedewerker* (per 01-07-2009)
R. Blom *senior beveiligingsmedewerker* (per 01-11-2009)
M. Bouanan *senior beveiligingsmedewerker* (per 01-03-2009)
S. Brouwer-Engel *senior beveiligingsmedewerker*
B. Croese *senior beveiligingsmedewerker* (per 01-03-2009 en tot 01-07-2009)
B.H. Felix *senior beveiligingsmedewerker* (per 01-03-2009 tot 1-10-2009)
R. Kesharie *senior beveiligingsmedewerker* (per 12-01-2009 tot 12-03-2009)
F. Sandkuy1 *senior beveiligingsmedewerker* (per 01-03-2009)
P.A. Zeldenrust *senior beveiligingsmedewerker* (per 01-08-2009)
E.F. Akiem *beveiligingsmedewerker* (tot 01-10-2009)
M.P. Aramaké *beveiligingsmedewerker*
W.J. van den Bedum *beveiligingsmedewerker*

J.M. Bekker *beveiligingsmedewerker*
T. Benali *beveiligingsmedewerker* (tot 01-10-2009)
A. Ben Salah *beveiligingsmedewerker*
I.J. van Berkel *beveiligingsmedewerker*
C.W. Blonk *beveiligingsmedewerker*
N. de Boer *beveiligingsmedewerker* (tot 01-09-2009 en per 01-12-2009)
E.A. Boeren *beveiligingsmedewerker*
K. Daali *beveiligingsmedewerker*
K.L. van Dalen *beveiligingsmedewerker*
R.J. Dingen *beveiligingsmedewerker*
Y. Döbelman *beveiligingsmedewerker*
T.G. Doesburg *beveiligingsmedewerker*
A.M. Ebrahim *beveiligingsmedewerker*
C. Gökçe *beveiligingsmedewerker*
B. Hoebé *beveiligingsmedewerker*
J.W. de Jong *beveiligingsmedewerker*
M.V. Keek *beveiligingsmedewerker*
A. van der Kloor *beveiligingsmedewerker*
F.H. Labeij *beveiligingsmedewerker*
F.E. Lemaire *beveiligingsmedewerker*
M.O.R. Masius *beveiligingsmedewerker* (tot 31-12-2009)
A. Missouak *beveiligingsmedewerker*
A.J.A. de Ridder *beveiligingsmedewerker*
D.C. Rosculet *beveiligingsmedewerker*
H.B. de Ruijter *beveiligingsmedewerker*
L.J. Rijnja *beveiligingsmedewerker*
E. Schuurman *beveiligingsmedewerker* (per 01-08-2009)
M.M. Smart senior *beveiligingsmedewerker* (per 01-11-2009)
J.C. van der Spoel *beveiligingsmedewerker* (per 01-03-2009 tot 01-09-2009)
S. Tielman *beveiligingsmedewerker*
J.G. Timmer *beveiligingsmedewerker* (tot 01-08-2009)
R.J.P. Veen *beveiligingsmedewerker*
M. Vermeulen *beveiligingsmedewerker*
T. Wallenburg *beveiligingsmedewerker*

Facilitair bedrijf

G.M.A. Wehkamp *hoofd Facilitair bedrijf* (tot 01-10-2009)
A. Limburg *managementassistent* (per 01-10-2009)
B.E. Bartels *coördinator huisvesting*
D. Versluis *coördinator huishoudelijke dienst*
S.D. Dachlan *medewerker personeelskantine*
J.D. Veltkamp *medewerker personeelskantine*
G.M. Visser *medewerker personeelskantine* (tot 01-09-2009)

Bedrijfsbureau & Ondersteuning

D.C.J. Filippo *hoofd Bedrijfsbureau & Ondersteuning*
G. Hogendoorn *coördinator BMO* (tot 01-03-2009)
N.E. Kunikowska *medewerker Bedrijfsbureau*
R. Vrieling *medewerker Bedrijfsbureau* (per 16-05-2009)
W. ten Brinke *telefoniste*
A.M. Rubbens *telefoniste*

Museale Services

J.W.D. Samuëlz *floormanager*
D. Casillo *algemeen facilitair medewerker*
C.O.M. D'Haene *algemeen facilitair medewerker*
E.J.J. Kolster *algemeen facilitair medewerker*
N. Kuilman *algemeen facilitair medewerker*
F. Zammouri *algemeen facilitair medewerker*
A. da Costa Fernandes *coördinator Kassa*
L. Advokaat-van Amstel *kassier*
M. Banadji *kassier*
M.A. Guina-Vos *kassier*
A. Kammerstetter *kassier*
I.M. Kleipool *kassier* (per 01-05-2009)
S.E. Klinkenberg *kassier* (per 01-05-2009)
G.M. Rouet-Borgers *kassier*
J.J.A. Slingerland *kassier*
P. Timmer-de Jong *kassier*
D. Dotulung *1e garderobemedewerker* (per 16-05-2009)
E. Meinster *1e garderobemedewerker* (per 16-05-2009)
D.J. Pipito *1e garderobemedewerker* (per 16-05-2009)
M.J.W. Verweij *1e garderobemedewerker* (per 16-05-2009)
R. Dierdorp *garderobemedewerker* (per 01-09-2009 tot 01-12-2009)
T. Kok *garderobemedewerker* (per 01-09-2009)
T. Matena *garderobemedewerker* (per 01-09-2009 tot 01-12-2009)
L.A. Mejino *garderobemedewerker* (per 01-09-2009)
I. Mook *garderobemedewerker* (per 01-09-2009)
D. Smolders *garderobemedewerker* (per 01-09-2009)

Beheer Gebouwen & Installaties

B.S.A. van der Stoop *hoofd Beheer Gebouwen & Installaties*
R.H. Cairo *medewerker technisch beheer*
E. van Hoek *medewerker technisch beheer* (per 07-12-2009)

Van Gogh Museum Enterprises BV

C.J. Krelekamp *adjunct-directeur*
R.C. Hogerwerf *managementassistent* (per 01-08-2009)
F. Gutter *managementassistent* (tot 01-09-2009)
M. van Dam-van Geem *coördinator ticketing en toegang*
(detachering marketing per 1 september 2009)
J. Geerlings *medewerker ticketing* (per 18-02-2009 tot 19-10-2009)
I. Reesing *coördinator productontwikkeling*
S.L. Masee-Bokkers *accountmanager*
M.M. Zwetsman *coördinator drukwerk*
M.C. Wissink *beheerder beeldbank*
M.L. Gerritsen *medewerker beeldbank*
F. Gutter *medewerker beeldbank* (per 01-09-2009)
E. Jansen *medewerker beeldbank*
M. Smit *medewerker beeldbank* (per 01-02-2009)
C.M.J. van der Linde *beheerder Museumshop*
N. Mansvelt *beheerder Museumshop*
N.J.N. Chan *medewerker Museumshop*
M. Das *medewerker Museumshop* (20-07-2009 tot 10-08-2009)
D. Duijn *medewerker Museumshop* (per 01-02-2009 tot 01-12-2009)
C.Q.C. Eimers *medewerker Museumshop*

R.B. Huysmans *medewerker Museumshop*
H. El Kanbouhi *medewerker Museumshop* (per 15-02-2009 tot 01-09-2009)
Y.M. Khouw-Tse *medewerker Museumshop*
C.E.M. Lapidaire *medewerker Museumshop* (per 29-01-2009 tot 01-07-2009)
A.N.H. Lunsingh Scheurleer *medewerker Museumshop*
(per 12-08-2009 tot 01-10-2009)
J.M. Mulder *medewerker Museumshop* (per 05-05-2009)
L.H. Yudo *medewerker Museumshop*
R.R. Voorhaar *magazijnbeheerder*
R.A. Mooij *magazijnmedewerker*

't Lanthuys BV

V.W. van Gogh *adjunct-directeur* (tot 01-09-2009)
F.A.J.M. de Haas *general manager*
R.C. Hogerwerf *office manager* (tot 01-08-2009)
A. Geerlings *office manager / Ticketing* (per 05-10-2009)

Online Shop

L.A.H. van de Wiel *manager Online Shop* (detachering marketing per 1 april 2009)
J.N. Vos *manager Online Shop*
E.A. Douqué *medewerker Online Shop*
M. Tolman *medewerker Online Shop* (per 12-01-2009 tot 31-12-2009)

P&O

E.M. van der Schoot *medewerker Personeel & organisatie*

Inkoop

C.M. de Bie *inkoper*
S.P. van der Schoot *inkoper*
R.A.M. Weddepohl *medewerker Inkoop en medewerker Online Shop*

Magazijn

T. Ooteman *magazijnmeester* (per 05-01-2009)
E. Zwart *magazijnmeester* (tot 01-07-2009)

Museumwinkel

M.W. Benner *shopmanager*
R. Hoetmer *shopmanager*
N.P.D. Holsbergen *shopmanager*
M.G. Jelsma *shopmanager*
A.G.A.M van Loon *shopmanager en medewerker administratie*
D.H.M. Mulder *shopmanager*
L. Baggen *winkelmedewerker* (tot 31-07-2009)
N. Ben Arbia *winkelmedewerker* (tot 31-01-2009 per 01-11-2009)
S. Buijs *winkelmedewerker*
C.H. Diebels *winkelmedewerker*
P. Dorenstouter *winkelmedewerker* (per 06-02-2009)
C.B. Egas *winkelmedewerker* (per 05-10-2009 tot 30-11-2009)
S.K El Bakari *winkelmedewerker* (per 26-01-2009)
C.W.J. Euwijk *winkelmedewerker* (per 26-05-2009 tot 30-06-2009)
A.M. Filarski *winkelmedewerker* (tot 30-09-2009)

J.I. Filarski *winkelmedewerker* (per 03-02-2009)
S.M. Gruson *winkelmedewerker* (per 03-02-2009 tot 30-09-2009)
T.S. de Haas *winkelmedewerker*
M.A. Hartgers *winkelmedewerker* (tot 31-03-2009)
O.L.A. Hellewegen *winkelmedewerker* (per 26-03-2009)
M.E. Houwers *winkelmedewerker* (per 27-04-2009 tot 30-06-2009)
E.L. Huijs *winkelmedewerker* (per 02-02-2009 tot 30-06-2009)
E. Jonker *winkelmedewerker* (tot 31-08-2009)
S. Kalkman *winkelmedewerker* (tot 30-06-2009)
V.R. Kasprowics *winkelmedewerker* (per 01-10-2009 tot 01-11-2009)
L. van Keulen *winkelmedewerker* (tot 30-06-2009)
M.S. Keune *winkelmedewerker* (tot 30-09-2009)
J.G. Knol *winkelmedewerker*
J.A. de Kock *winkelmedewerker* (per 04-02-2009)
R. van der Kolk *winkelmedewerker*
A. Lehmker *winkelmedewerker* (per 01-10-2009)
L.L. Lintmeijer *winkelmedewerker* (tot 31-01-2009)
C.A.I. van der Meer *winkelmedewerker*
B.A. Navis *winkelmedewerker* (tot 31-03-2009)
K.W. Nolet *winkelmedewerker*
U.N.J. Olausson *winkelmedewerker* (tot 31-08-2009)
T. Oostveen *winkelmedewerker* (per 02-01-2009 tot 31-05-2009)
J. Peterse *winkelmedewerker* (tot 31-10-2009)
P.G. Peterson *winkelmedewerker* (per 05-02-2009)
E. Perez *winkelmedewerker* (per 27-04-2009 tot 31-12-2009)
N. Princen *winkelmedewerker* (per 05-02-2009)
M. van Putten *winkelmedewerker* (per 01-10-2009 tot 30-11-2009)
A. Quijada Delgado *winkelmedewerker* (per 28-01-2009 tot 30-09-2009)
D.H. Saat *winkelmedewerker* (per 28-04-2009 tot 30-09-2009)
L. Scholing *winkelmedewerker* (per 17-09-2009)
F. Stellingwerff *winkelmedewerker* (tot 31-08-2009)
S. Strasters *winkelmedewerker* (per 13-07-2009)
S. Thunnissen *winkelmedewerker* (tot 30-06-2009 per 01-11-2009)
I.E. Veerkamp *winkelmedewerker* (tot 31-03-2009)
E.E. Vernooij *winkelmedewerker* (tot 31-03-2009)
E de Vries *winkelmedewerker* (per 04-02-2009 tot 30-06-2009)
G.E. Viersma *winkelmedewerker* (tot 30-09-2009)
I.N. Visser *winkelmedewerker*
C.A.E. Woestenburg *winkelmedewerker* (per 02-02-2009)
L. van Zuijlen *winkelmedewerker*

Museum Mesdag

M.K. de Haan *conservator/manager*
J.P. de Wilde *secretaresse*
S. Wladimiroff *beheerder*
W. van der Ende *beveiligingsmedewerker*
R.R. Herman *beveiligingsmedewerker*
N. Houwaard *beveiligingsmedewerker*
A.M. Musukwa *beveiligingsmedewerker*

Ondernemingsraad

R.E. Heijder *voorzitter*
D. Versluis *vice-voorzitter*
Y.M.S. Hovius *secretaris*
G. Hogendoorn *vice-secretaris*
C. di Gazar *lid*
R. Bruin *lid*
R. van Blerk *lid*

Do you know the story
The Story
about up, down / all on canvas
The Museum of Modern Art, New York (removes floor legend / acquired through ...)

Financiële verslaglegging

De directie en de Raad van Toezicht van de Stichting Van Gogh Museum bieden u hierbij het (geconsolideerde) financieel jaarverslag over 2009 aan, inclusief de hierin opgenomen jaarcijfers van de tot de verslaggevende eenheid behorende entiteiten. Dit betreffen:

- de Stichting Van Gogh Museum (hierna: VGM), bestaande uit het Van Gogh Museum in Amsterdam en het Museum Mesdag in Den Haag;
- Van Gogh Museum Enterprises BV (hierna: VGME), een dochteronderneming waarin vgm een belang van 100% heeft. In deze onderneming zijn de commerciële activiteiten van VGM ondergebracht. In 2008 heeft deze onderneming alle aandelen verworven van BV 't Lanthuys (hierna: 't Lanthuys), die de winkel in het museum exploiteert. De geconsolideerde jaarcijfers van VGME en 't Lanthuys zijn opgenomen in dit financieel jaarverslag;
- PP10 b.v. (hierna: PP10), een joint venture tussen VGM en de Stichting Het Rijksmuseum Amsterdam. Het belang in PP10 is gelijkelijk verdeeld over de twee aandeelhouders. Vanaf 1 augustus 2009 zijn in deze onderneming de activiteiten op het gebied van de meldkamers en de alarmopvolging van de beide aandeelhouders ondergebracht. De jaarcijfers van PP10 zijn volgens de methode van proportionele consolidatie opgenomen in dit financieel jaarverslag;
- de Stichting Van Gogh Museum Nieuwe Vleugel, waarvan de jaarcijfers geheel zijn samengevoegd.

Gang van zaken tijdens het verslagjaar

Algemeen

Het verslagjaar 2009 heeft door de invloeden van de financiële crisis een grillig financieel verloop gehad. In de toelichting op het resultaat over 2009 gaan wij hier nader op in. Het verslagjaar is afgesloten met een positief exploitatieresultaat van ruim €1.200.000,-. Voor een meer accuraat inzicht in het financiële resultaat moet echter rekening worden gehouden met de ontvangen subsidies voor de verbouwing van Museum Mesdag (€745.000,-), het te reserveren exploitatiesaldo van Museum Mesdag (€251.000,-) en de eigen bijdrage aan het Aankoopfonds (ruim €1.235.000,-). In de paragraaf 'Mutaties in de diverse onderdelen van het eigen vermogen' worden deze posten nader toegelicht. Na aftrek van deze posten komt het 'netto' positieve exploitatieresultaat uit op bijna €1.458.000,-.

In de begroting over 2009 werd uitgegaan van een positief resultaat van €130.000,-. Meer specifiek betrof dit het begrote exploitatie-

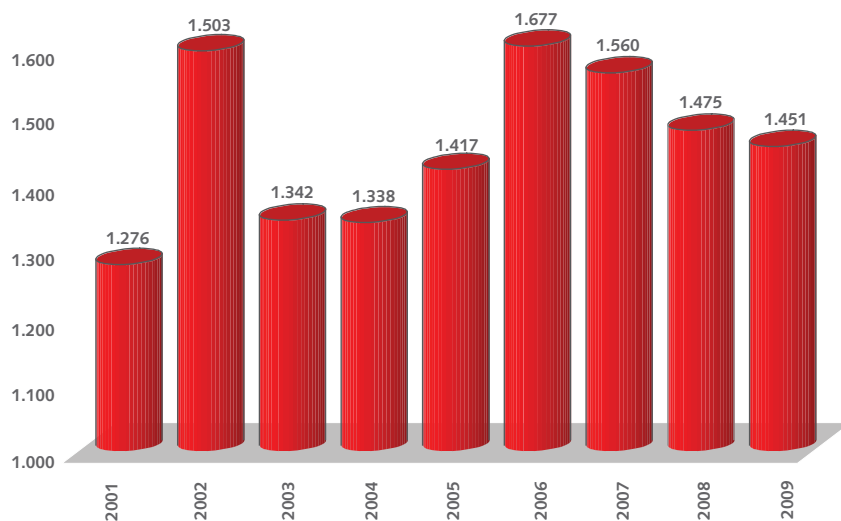
resultaat van Museum Mesdag, dat zoals eerder aangegeven gereserveerd diende te worden. In financieel opzicht was het dan ook een zeer geslaagd jaar, waarin de (belangrijkste) inkomsten nauwlettend zijn gevolgd en er bij negatieve ontwikkelingen daarin steeds tijdig maatregelen zijn genomen om kosten terug te dringen.

Bezoekcijfers

Gezien de financiële crisis was in de begroting van 2009 uitgegaan van 1.250.000 bezoekers, maar het museum trok in het verslagjaar uiteindelijk 1.451.139 bezoekers. Dit bijzonder goede resultaat, zeker na de zeer teleurstellende bezoekcijfers in de eerste maanden van het jaar (met een daling van 15% tot 20% ten opzichte van 2008), is wederom een bevestiging van de grote aantrekkingskracht van het museum op het publiek.

Museum Mesdag is in mei 2008 gesloten in verband met een groot-scheepse verbouwing. Het museum zal naar verwachting begin 2011 weer opengaan voor het publiek.

Bezoekersaantallen 2001 t/m 2009 (x 1.000)

Tentoonstellingen

In 2009 werd in het Van Gogh Museum naast de presentatie van de vaste collectie weer een aantal belangrijke tijdelijke tentoonstellingen georganiseerd, die alle hebben bijgedragen aan het goede bezoekersaantal in het verslagjaar. De belangrijkste grote tentoonstellingen waren:

- *125 grote liefdes* (3 oktober 2008 t/m 18 januari 2009)
- *Van Gogh en de kleuren van de nacht* (15 februari t/m 7 juni 2009)
- *Avant-gardes '20/'60* (26 juni t/m 23 augustus 2009)
- *Alfred Stevens* (18 september 2009 t/m 24 januari 2010)
- *Van Goghs brieven* (9 oktober 2009 t/m 3 januari 2010)

Voor een overzicht van de overige tentoonstellingen verwijzen wij naar het inhoudelijke jaarverslag over 2009.

Resultaat 2009

De verhouding tussen onze eigen inkomsten en structurele subsidies van de overheid is sinds een aantal jaar circa 75%–25%. De belangrijkste eigen inkomsten zijn de entreegelden en de commerciële inkomsten (in 2009 respectievelijk circa 55% en 25%). Het voordeel van deze financiële structuur is dat vgm relatief onafhankelijk van de overheid is. Het nadeel is dat wij meer last ondervinden van economisch zwaardere tijden dan collega-musea die voor het grootste deel met overheidsmiddelen worden gefinancierd. Dit atypische karakter van onze financiële huishouding maakt het noodzakelijk om heel nadrukkelijk en met een korte frequentie de entreegelden en de commerciële inkomsten (onze belangrijkste financiële 'kritische succesfactoren') te monitoren. Zodra verwachtingen ten aanzien van deze inkomsten niet worden behaald, moeten wij snel maatregelen nemen om op onze kosten te bezuinigen.

Eind 2008 tekenden zich de eerste contouren van de financiële crisis af en de negatieve invloed daarvan op het consumentenvertrouwen en de consumentenbestedingen. In november werd de begroting voor 2009 vastgesteld op basis van de toen beschikbare informatie

over de economische omstandigheden. In de eerste maanden van het verslagjaar bleek echter dat de bezoekerscijfers (ondanks de prachtige tentoonstelling *Van Gogh en de kleuren van de nacht*) achterbleven bij onze verwachtingen in de begroting. De oorzaak daarvan was met name dat er minder buitenlandse toeristen naar Amsterdam kwamen. Omdat bovendien de prognoses van de toeristenorganisaties in Amsterdam uitgingen van een krimp van het buitenlandse toerisme met 1/3 ten opzichte van 2008, is het bezoekerscijfer toen verder bijgesteld tot 1.150.000. Ook is het aandeel binnenlandse bezoekers verhoogd en zijn de te realiseren sponsoropbrengsten naar beneden bijgesteld. Om invulling te kunnen geven aan een ander belangrijk uitgangspunt voor de begroting 2009, het realiseren van minimaal een sluitende begroting, zijn in de hele organisatie bezuinigingen doorgevoerd. Om de realisatie van deze bezuinigingen te bewaken, hebben we een maandelijkse monitoring ingevoerd van de *Baten uit entreegelden* (onderdeel van de post *Baten uit publieksinkomsten*) en de *Salarislasten en inhuur personeel*. Hierdoor kunnen we bij ongewenste ontwikkelingen snel bijsturen.

Ondanks de genoemde maatregelen hebben wij, met instemming van de Raad van Toezicht, steeds het realiseren van onze ambitieuze programmering voor 2009 als doel gehandhaafd. Naast de bovenstaande tentoonstellingen betrof dit de afronding van het Brievenproject, met de publicatie van een zesdelige boekeneditie (in drie talen) en de lancering van een website, en de voortzetting van het Atelierpraktijk-onderzoek.

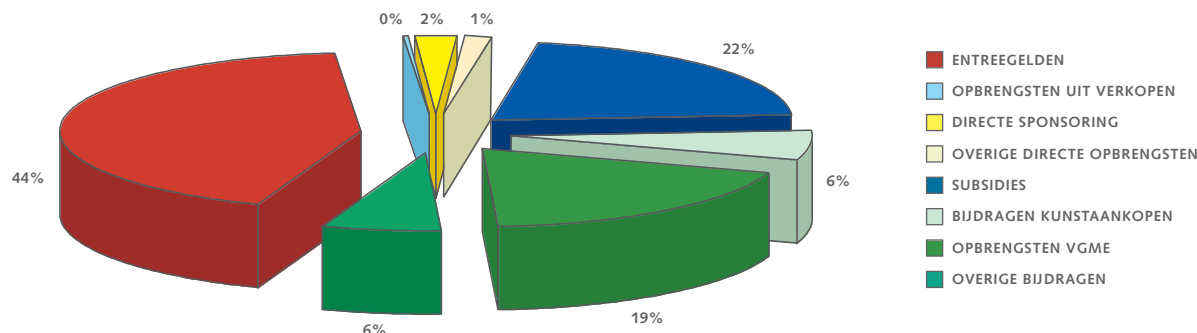
Aan het einde van het eerste halfjaar nam het aantal bezoekers weer toe en uiteindelijk bereikte zowel het totale buitenlandse als het binnenlandse bezoekersaantal het niveau van voorgaande jaren. Wat wel opviel was de verandering in de herkomst van onze buitenlandse bezoekers: waar in het verleden een belangrijk deel afkomstig was uit de Verenigde Staten en Groot-Brittannië, kwam in 2009 het gros van de buitenlandse bezoekers uit het naburige buitenland (Frankrijk, Duitsland, België) en uit Zuid-Europa (Spanje en Italië).

Het behoud van ons bezoekersaantal is overigens onder andere het gevolg van onze geslaagde marketinginspanningen in 2009, met name gericht op het onder de aandacht brengen van onze ambitieuze programmering. Het hogere bezoekerscijfer zien wij uiteraard niet alleen terug in de entreegelden, maar ook in de commerciële inkomsten via onze beide BV's.

Helaas konden de sponsordoelstellingen voor tentoonstellingen niet worden gerealiseerd. Daarentegen verliep de werving voor het Brievenproject boven verwachting, waardoor dit veelzijdige project vrijwel kostendekkend werd gerealiseerd.

Tot slot zijn de bezuinigingsmaatregelen (in combinatie met de verdere implementatie van het projectmatige werken) een goede katalysator geweest voor een betere kostenbeheersing. vgm slaagt er steeds beter in om voor zowel reguliere als projectmatige activiteiten adequate budgetten op te stellen. De budgethouders hebben de vrijheid om binnen bepaalde budgetposten te 'schuiven', onder voorwaarde dat zij het beoogde resultaat realiseren binnen het beschikbaar gestelde bedrag. Dit blijkt goed te werken.

Zoals eerder aangegeven bedraagt het geconsolideerde positieve 'netto'-resultaat over 2009 bijna €1.458.000,- (over 2008 nog ruim €194.000,- negatief).

Het geconsolideerde resultaat van VGME, de dochteronderneming van VGM, bedraagt ongeveer €1.304.000,- positief (over 2008 nog ongeveer €845.000,-). Voor bijna €505.000,- betreft dit het exploitatiere-sultaat van VGME (over 2008 ongeveer €362.000,-). Het andere deel ad €799.000,- heeft betrekking op het exploitatiere-sultaat van 't Lanthuys, de dochteronderneming van VGME (over 2008 ongeveer €482.000,-).

Het is overigens moeilijk om de resultaten van de combinatie VGME/ 't Lanthuys te vergelijken met de begroting 2009 (€1.136.000,-), omdat daarin ervan werd uitgegaan dat de integratie van de twee BV's in de loop van 2009 zou zijn gerealiseerd (inclusief de daarmee samenhan-gende financiële consequenties). Deze integratie is echter vertraagd en heeft per 1 januari 2010 zijn beslag gekregen.

Het geconsolideerde resultaat van VGME komt, in overeenstemming met de hierover gemaakte afspraken, geheel ten goede aan VGM en is als zodanig opgenomen in de geconsolideerde cijfers.

Ten slotte is (bij wijze van proportionele consolidatie) het negatieve resultaat over 2009 van ruim €5.000,- van PPIO opgenomen. Voor zover ze nog niet aan de orde zijn gekomen, gaan we hieronder in op enkele belangrijke posten in onze exploitatie.

Baten

De bezoekcijfers over 2009 vertoonden een grillig patroon, waarbij met name in de eerste maanden van het jaar sprake was van een aanzien-lijke daling ten opzichte van 2008. De blockbuster *Van Gogh en de kleuren van de nacht* had 600.000 bezoekers moeten trekken in de periode begin februari t/m begin juni, waarbij tevens sprake was van een verhoogd tarief. Uiteindelijk werd deze tentoonstelling toch nog bezocht door het (in het licht van de economische omstandigheden) geweldige aantal van 533.000 bezoekers, maar dit was niet voldoende om de voor de periode van de tentoonstelling begrote baten uit entree-gelden te realiseren.

De bezoekcijfers herstelden zich rond de zomer en eind juli waren de inkomsten weer in lijn met de tot op dat moment begrote bedra-gen. Dit herstel zette zich de rest van het jaar door, waardoor er uit-eindelijk ruim 200.000 bezoekers meer naar het museum zijn geko-men en de *Baten uit entreegelden* ongeveer €2.300.000,- hoger lagen dan begroot.

De *Sponsorinkomsten* stonden erg onder druk door de economische omstandigheden. Helaas kon alleen voor *Van Gogh en de kleuren van de nacht* een sponsor worden geworven, voor de overige tentoonstel-lingen lukte dat niet. Per saldo bleven de sponsorinkomsten daarmee

ongeveer €1.500.000,- achter bij de begroting. Deze onderschrijding werd voor een aanzienlijk deel gecompenseerd door de diverse *Bij-dragen uit private middelen* die voor het Brievenproject werden ge-worven, in totaal ongeveer €1.067.000,-.

Het achterblijven van de *Overige directe inkomsten* is met name het gevolg van het feit dat de (verkochte) avondontvangsten €103.000,- opleverden, terwijl €250.000,- was begroot. Ook deze tegenvallende inkomsten zijn te wijten aan de economische situatie, waardoor be-drijven/partners bezuinigden op dit soort uitgaven.

Dat de opbrengsten in het kader van door te berekenen kosten achterblijven ten opzichte van de begroting, komt omdat deze kosten daadwerkelijk niet zijn gemaakt. Het effect op het totale exploitatie-re-sultaat is dan ook nihil.

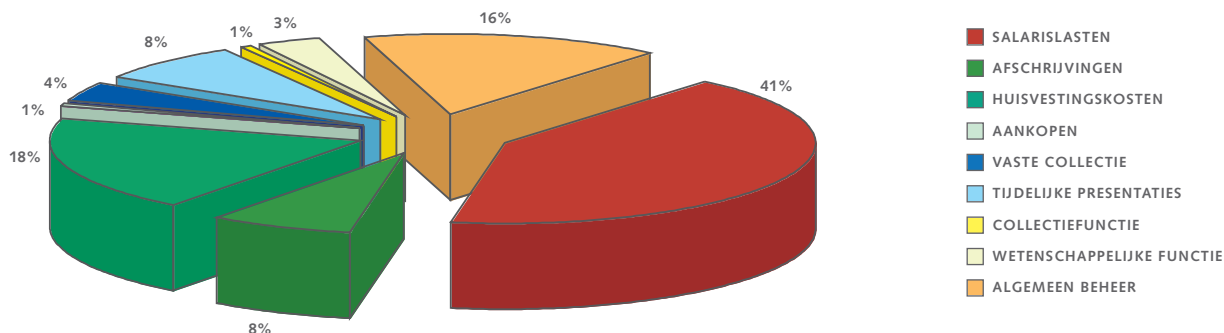
De *Baten uit subsidie ocw* zijn veel hoger dan begroot. Dit komt vooral doordat de subsidie ad €719.000,- voor de verbouwing van Museum Mesdag in 2009 nog niet is besteed. Tevens is in de subsidie ruim €26.000,- additionele huurvergoeding opgenomen voor de huur van Museum Mesdag na de oplevering van de verbouwing. Hierbij werd uitgegaan van een oplevering op 1 juli 2009, wat door omstan-digheden is vertraagd tot de eerste helft van 2010. Wat ten slotte heeft bijgedragen aan de hogere opbrengsten zijn de indexering van de subsidiebedragen en de additionele huurvergoeding ter compensatie van de financiële consequenties van de aanpassingen in het rijks-huisvestingsstelsel. Met deze aanpassingen kon bij het opstellen van de begroting 2009 nog geen rekening worden gehouden. Al met al ontstaat hierdoor een zeer vertekend beeld ten aanzien van deze op-brengsten.

Op grond van ocw-verslaggevingsrichtlijnen moeten de subsidie-bedragen voor Museum Mesdag wel in 2009 worden gerealiseerd, maar vervolgens bij de resultaatverdeling aan een bestemmingsfonds worden toegevoegd.

Lasten

De post *Salarislasten en inhuur personeel* ligt onder de begroting. De kosten waaruit deze post is samengesteld, vertonen wel aanzienlijke afwijkingen ten opzichte van de begroting. De *Inhuur van personeel* wijkt negatief af met circa €966.000,-, terwijl de *Lonen en salarissen* positief afwijken met €1.052.000,- en de *Overige personeelskosten* met circa €496.000,-. De positieve afwijkingen zijn het gevolg van het actief niet invullen van in de begroting opgenomen vacatures en van bezuinigingen op opleidingskosten.

Het totaal van de posten *Lonen en salarissen* en *Inhuur van perso-neel* is in lijn met de begroting. Ook op afdelingsniveau is het saldo van

de beide posten min of meer in evenwicht, met uitzondering van de afdeling Beveiliging, het Facilitair Bedrijf en de afdeling Marketing.

Bij de afdeling Beveiliging waren in de eerste helft van het jaar de besparingen op salarissen van de medewerkers in de flexpool (door het niet kunnen invullen van vacatures) onvoldoende voor de dekking van de kosten van externe inhuur. De genomen maatregelen (versneld invullen vacatures flexpool en stringenter toezicht op inhuur) hebben het gewenste effect gehad. Wel bleef externe inhuur noodzakelijk als gevolg van onvoorziene omstandigheden, zoals onverwachte werkzaamheden aan gebouwen. In het Facilitair Bedrijf waren meer uitzendkrachten nodig dan begroot en de kosten voor de afdeling Marketing hadden te maken met het oprichten en vormgeven van deze nieuwe afdeling.

De hogere *Huisvestingskosten* dan begroot voor de panden die worden gehuurd van de Rijksgebouwendienst (het Rietveldgebouw, de Kurokawavleugel, het aangrenzende kantoorpand en Museum Mesdag) vloeiden voort uit de aanpassingen in het rijkshuisvestingsstelsel. De financiële consequenties hiervan worden voor een belangrijk deel gecompenseerd door het ministerie van ocw. Een tweede reden voor de overschrijding van deze post was een onverwacht hoge afrekening van de servicekosten over 2008. Een meevaller was de leegstandsvergoeding voor Museum Mesdag.

De kosten voor de *Wetenschappelijke functie* vallen bijna €200.000,- hoger uit dan begroot. Voor een deel komt dit omdat we onvoorziene kosten moesten maken om de publicatie van de Brieveneditie binnen de gestelde deadline te realiseren. Verder was er in de begroting voor gekozen om de kosten van de (externe) ontwikkeling van de Webeditie te activeren. Gezien de omvang van de voor het Brievenproject geworven fondsen is hiervan afgezien en zijn de kosten in één keer ten laste van de exploitatie gebracht. Het totale Brievenproject (Brieveneditie, Webeditie, tentoonstelling en lanceringsactiviteiten) is ruim binnen de begroting 2009 afgerond.

De kosten voor *Algemeen beheer* vallen hoger uit dan begroot, met name door uitgaven voor adviseurs ter ondersteuning van het Organisatie Ontwikkel Traject (hierna: oot), het oplossen van de huisvestingsproblematiek, de professionalisering van een aantal afdelingen, het inkoopmanagement en het digitaliseringsproject. Verder betreft het de meer reguliere ondersteuning op juridisch gebied en van de afdelingen P&O en ICT. In de tweede helft van het jaar zijn maatregelen genomen om deze kosten terug te dringen.

Mutaties in de diverse onderdelen van het eigen vermogen

Voor de verantwoording van de subsidie van het ministerie van ocw geldt onder andere als voorwaarde dat de jaarrekening wordt ingericht conform de bepalingen van het *Handboek Verantwoording Cultuursubsidies Instelling 2009-2012*. Het ministerie past stringente regels toe voor de rubricering van het eigen vermogen. Zo moeten bepaalde onderdelen van het eigen vermogen onderscheiden worden in bestemmingsreserves en bestemmingsfondsen.

Eind 2008 bedroeg de omvang van het *Bestemmingsfonds ocw* ruim €825.000,-. Dit bedrag was opgebouwd in de subsidieperiode 2005-2008 op grond van de toen van toepassing zijnde regelgeving en betrof de positieve resultaten die waren toe te rekenen aan de in die jaren ontvangen structurele subsidie. In een brief van 30 oktober 2009 heeft het ministerie ons geïnformeerd dat het bedrag mag worden aangewend voor de financiering van activiteiten die rechtstreeks voortvloeien uit het doel waarvoor de subsidie is verstrekt. Daarmee heeft het ministerie definitief afgezien van de formele claim om dit bedrag terug te vorderen. Gezien het tijdstip waarop wij het besluit van het ministerie hebben ontvangen, zijn in 2009 nog geen activiteiten uit deze middelen bekostigd. Vanaf 2010 zullen wij de kosten van een aantal hiervoor in aanmerking komende activiteiten ten laste van dit fonds brengen. Overigens is de regelgeving op dit punt in de nieuwe subsidieperiode gewijzigd en kunnen positieve resultaten in principe onverkort worden toegevoegd aan de algemene reserve van een instelling.

De regel dat een subsidiebedrag dat in enig verslagjaar niet is besteed aan het doeleinde waarvoor de subsidie is verstrekt, moet worden toegevoegd aan een bestemmingsfonds, is ook in de nieuwe subsidieperiode van toepassing. Op grond van deze regel hebben wij de in 2009 ontvangen bijdrage voor de verbouwing van Museum Mesdag ad €719.000,- toegevoegd aan het *Bestemmingsfonds ocw Verbouwing Mesdag*. Tevens hebben wij de additionele huurvergoeding ad €26.000,- (ter compensatie van de hogere huur na oplevering van de verbouwing) aan dit fonds toegevoegd, aangezien ook dit bedrag gezien de vertraging van de oplevering van de verbouwing niet is besteed aan het doel waarvoor het is verstrekt.

Bij de vaststelling van de begroting 2009 is besloten het positieve resultaat als gevolg van de sluiting van Museum Mesdag (vanwege de subsidie voor de exploitatiebijdrage) te reserveren voor activiteiten in het kader van de heropening/herinrichting van het museum.

Op grond van dit besluit is eind 2009 € 251.000,- toegevoegd aan de *Bestemmingsreserve 'Museum Mesdag'*.

Verder is € 90.000,- onttrokken aan de *Bestemmingsreserve 'Bijzondere projecten'*. Dit betrof een bijdrage die in het verleden is ontvangen voor het Brievenproject. Aangezien dit project eind 2009 is afgerond, kon het betreffende bedrag vrijvallen.

Tot slot hebben we door het positieve resultaat over 2009 invulling kunnen geven aan de langgekoesterde wens om (naast de 'bestemde' toevoegingen) vanuit eigen middelen een substantiële bijdrage te kunnen doen aan ons *Aankoopfonds*. Gezien de prijzen in de kunstmarkt voor kunstwerken die wij in het kader van ons aankoopbeleid zouden willen verwerven, is het noodzakelijk om voldoende financiële armslag te hebben wanneer zich mogelijkheden tot aankopen voordoen. Daarom hebben wij besloten ruim € 1.233.000,- toe te voegen aan het *Aankoopfonds*, dat daarmee op € 6.500.000,- is gekomen. In de loop van 2010 worden de financiële uitgangspunten van ons aankoopbeleid nader uitgewerkt.

De bovenstaande verplichte en vrijwillige vermogensmutaties resulteerden in een bedrag van ruim € 294.000,-, dat kon worden toegevoegd aan de *Algemene reserve*. Na deze toevoeging bedroeg de *Algemene reserve* op het einde van het verslagjaar bijna € 10.200.000,-, waarmee de (financiële) continuïteit van vgm op korte en middellange termijn is gewaarborgd.

Toekomstverwachtingen

Begroting 2010

Om ons programma (inclusief de al aangepaste verplichtingen) te kunnen realiseren en de reguliere openstelling van het museum te kunnen bekostigen, hebben wij in het kader van de begroting 2010 drie maatregelen genomen. Het doel daarvan is de in 2009 ingezette verbetering van de interne beheersing van zowel de reguliere als de projectmatige activiteiten te continueren en een extra impuls te geven. De maatregelen zijn:

1. Het opstellen van een raambegroting 2010, die inzicht geeft in de verwachte structurele opbrengsten en kosten van de werkorganisatie van vgm en die daarmee de kaders aangeeft van de financiële ruimte in 2010 voor de programmering (tentoonstellingen, publicaties, etc.) en andere projectmatige activiteiten.
2. Het beheersen van de personeelskosten. Ook in 2010 is er in principe geen ruimte voor personele uitbreidingen. De personeelskosten in de raambegroting 2010 zijn gebaseerd op de personeelsbezetting per mei 2009, waarbij uitsluitend rekening is gehouden met de voor de rest van 2009 al door de directie geautoriseerde personele mutaties.
3. De instelling van een projectfonds ad € 752.000,- (onderdeel van de post *Buitengewone baten/lasten*) voor de bekostiging van projectmatige activiteiten in 2010 waarvan de besluitvorming ten tijde van de begroting 2010 nog niet was afgerond. Met dit projectfonds kan vgm de noodzakelijke projectmatige activiteiten beter afstemmen (met name in het licht van de strategische doelstellingen) en de interne beheersing verder optimaliseren, en heeft het financiële ruimte om adequaat te reageren op onverhoopt verslechterde economische omstandigheden.

Ook al is het bezoekcijfer over 2009 tegen de verwachtingen in op 1.451.139 uitgekomen, we sluiten niet uit dat we last gaan ondervinden van de economische ontwikkelingen. Daarom is besloten om voor de begroting 2010 uit te gaan van 1.300.000 bezoekers. Dit is een conservatieve schatting, die bijna 11% lager is dan het gerealiseerde aantal over 2009 en bijna 12% lager dan het bezoekcijfer over 2008 (1.474.816). De entreprijs is met ingang van 1 januari 2010 verhoogd naar € 14,-, waarbij tegelijkertijd de entree t/m 17 jaar gratis is geworden (was t/m 12 jaar).

Gezien de moeilijke economische tijden hebben wij in de begroting 2010 gezocht naar een goede balans tussen een gezonde exploitatie van onze organisatie, een adequate bekostiging van het tentoonstellingsprogramma en de bekostiging van een aantal voor ons toekomstige functioneren hoogst noodzakelijke projecten.

BATEN	<i>Begroting 2010 (x € 1.000)</i>
Directe opbrengsten	16.036
Indirecte opbrengsten	261
Subsidies en bijdragen	
• <i>Subsidies ocv inzake CuNo</i>	6.776
Overige subsidies en bijdragen	2.693
TOTALE BATEN	25.766
 LASTEN	
Personeelslasten	-11.781
Afschrijvingen	-1.740
Huren, services en overige huisvestingskosten	-5.560
Aankopen	-2.000
Overige lasten	
• <i>Publieksfunctie</i>	-1.289
Vaste collectie	-1.877
Tijdelijke presentaties	-207
• <i>Collectiefunctie</i>	-131
• <i>Wetenschappelijke functie</i>	-2.227
• <i>Algemeen beheer</i>	-
TOTALE LASTEN	26.812
 SALDO UIT GEWONE BEDRIJFSVOERING	-1.046
Rente baten/lasten	344
Buitengewone baten/lasten	702
Mutatie aankoopfonds	-
EXPLOITATIERESULTAAT	-

Subsidierelatie met het ministerie van OCW

Het ministerie van ocw heeft in 2008 vgm aangemerkt als een instelling die behoort tot de culturele basisinfrastructuur van Nederland. Voor de aangewezen instellingen geldt een langdurig subsidieperspectief, dat net als in het verleden in vierjarige periodes nader wordt ingevuld. Wij zijn zeer verheugd over deze beslissing en ervaren het als een erkenning van het ministerie van de bijzondere positie die ons museum vervult in het behoud en beheer van belangrijk cultureel erfgoed in Nederland. Het langdurige subsidieperspectief is een belangrijk element in het waarborgen van de eerder genoemde (financiële) continuïteit van ons museum op korte en middellange termijn.

Het ministerie heeft vgm bovendien getypeerd als een ‘cultuurproducerende instelling’, die in het verlengde van de aanbevelingen van de commissie Cultuurprofijs moet worden geprikkeld om meer eigen inkomsten te verwerven. In het *Besluit vaststelling eigen inkomstennormen* is een minimumnorm voor eigen inkomsten vastgelegd van 17,5% van de totale structurele overheidssubsidies. vgm is in de afgelopen jaren voor 20% á 25% bekostigd door structurele overheidssubsidies en voldoet daarmee aan deze norm. Verder is er een groeinorm vastgesteld van 1 procent per jaar in de subsidieperiode 2013–2016, als de eigen inkomsten meer dan 30% van de structurele overheidssubsidie bedragen. Deze norm geldt dus niet voor vgm.

De genoemde prikkel is voor vgm vertaald in een generieke korting van het totale subsidiebedrag (exploitatiebijdrage én huisvestingsbijdrage) van 1,7% over 2009 en 3,4% over de jaren daarna. Dit had voor 2009 een opbrengstderving (voor indexering) van ruim €110.000,- tot gevolg. Omdat de korting op de huisvestingsbijdrage in strijd is met afspraken met het ministerie over de bekostiging van huisvestingslasten ten tijde van de verzelfstandiging, participeert vgm in het collectieve bezwaar dat de Vereniging van Voormalige Rijksmusea hiertegen heeft gemaakt. Ten tijde van het opstellen van deze jaarrekening was dit bezwaar nog in behandeling bij het ministerie.

Ten slotte heeft het ministerie voor de periode 2010–2013 de *Tijdelijke regeling aanvulling eigen inkomsten cultuurinstellingen* ofwel de ‘matchingsregeling’ vastgesteld, om instellingen te stimuleren meer eigen inkomsten te verwerven. Hiervoor is jaarlijks voor alle cultuurinstellingen samen een bedrag van €10.000.000,- beschikbaar. Om een groei van de eigen inkomsten te kunnen bepalen, heeft het ministerie eind 2009 per instelling op basis van de jaren 2005–2008 referentiebedragen vastgesteld voor een aantal categorieën eigen inkomsten. De jaarlijks te berekenen ‘matchingssubsidie’ is gemaximeerd op €500.000,- per instelling.

In de categorie ‘Publieksinkomsten’ liggen onze werkelijke inkomsten ruim boven het referentiebedrag. In de overige categorieën zijn de eigen inkomsten lager dan de referentiebedragen. Toch mogen wij rekening houden met een additionele ‘matchingssubsidie’ over 2009, aangezien de vaststelling hiervan plaatsvindt per categorie. Omdat we niet weten hoe andere cultuurinstellingen in 2009 ten opzichte van hun referentiebedragen hebben gepresteerd, kunnen we de hoogte van de ‘matchingssubsidie’ niet inschatten. Het ministerie zal het bedrag berekenen aan de hand van de jaarrekening 2009 en de subsidie uiterlijk voor 1 december 2010. De ‘matchingssubsidie’ moet worden besteed voor het doel waarvoor de reguliere subsidie is verleend.

Huidige en toekomstige huisvesting

Een belangrijk aspect in de bedrijfsvoering van ons museum betreft de kwaliteit van onze huisvesting. Vooral door de hoge bezoekersaantallen en het gewenste serviceniveau aan onze bezoekers stellen wij hoge eisen aan onze museale huisvesting. Ten tijde van de bouw van zowel het Rietveldgebouw als de Kurokawavleugel werd uitgegaan van substantieel lagere aantallen bezoekers. De toestroom van de laatste jaren heeft ervoor gezorgd dat er sprake is van een hoge slijtage aan onze panden. Om de serviceverlening aan onze bezoekers op het gewenste en noodzakelijke niveau te houden, bezinnen wij ons in overleg met de Rijksgebouwendienst, de eigenaar van onze museum panden, op maatregelen die onze huisvestingssituatie op korte, maar ook op middellange termijn structureel zullen verbeteren. Al deze maatregelen gaan gepaard met aanzienlijke infrastructurele investeringen die onze financiële draagkracht te boven gaan. Wij zullen dan ook voor een belangrijk deel van de financiering van deze investeringen een beroep moeten doen op de overheid in het algemeen en het ministerie van ocw in het bijzonder. In de loop van 2010 zullen concrete maatregelen worden getroffen die de kwaliteit van onze huisvesting op korte termijn verhogen. Verder zal in 2010 worden onderzocht hoe op de middellange termijn een structurele oplossing voor onze museale huisvesting kan worden gerealiseerd.

Overige onderwerpen

Personeel en organisatie

Per balansdatum telde de formatie van vgm 157,7 fte's (203 medewerkers), tegen 156,4 fte's (188 medewerkers) in 2008. De toename van het aantal medewerkers vloeit voort uit de verdere invulling van de flexpool van de afdeling Beveiliging. Bij VGME waren er 15,44 fte's (21 medewerkers) in dienst tegen 11,89 fte's (19 medewerkers) in 2008 en bij 't Lanthuys 25,9 fte's (40 medewerkers) tegen 28,2 fte's (46 medewerkers) in 2008.

In 2009 is het meerjarige oot voortgezet. Dit traject, dat is gebaseerd op het INK-managementmodel, moet resulteren in kwaliteitsmanagement in de organisatie en een verbeterde kwaliteit van onze bedrijfsvoering. In 2009 is de inrichting van de organisatie onderzocht en geëvalueerd. Deze activiteiten zullen ook nog in de eerste helft van 2010 plaatsvinden, waarbij met name de participatie van de medewerkers van groot belang is. Halverwege 2010 zal dan een herzien organigram worden opgesteld, gebaseerd op actuele processen en procesbeschrijvingen, eenduidige verantwoordelijkheden en bevoegdheden (en dus resultaatgebieden) en uniforme ordeningscriteria.

Ook het projectmatige werken heeft een vervolg gekregen, onder andere in de vorm van trainingen voor projectleiders en de verdere aanscherping van het *Handboek Projectmatige Werken*. In 2010 zullen trainingen worden georganiseerd voor (project)opdrachtgevers en ook zullen de vastgestelde richtlijnen stringenter dan in het verleden worden gehandhaafd (zie paragraaf ‘Begroting 2010’).

Op grond van de prioriteitstelling ten opzichte van andere activiteiten is er in 2009 bewust voor gekozen om de werkzaamheden gericht op het verkrijgen van de INK-certificering uit te stellen tot de eindfase van het oot (in de loop van 2011).

Beleggingsbeleid

Wij hanteren een risicomijdend beleggingsbeleid, waarbij de *Regeling Belenen en Beleggen door Instellingen voor Onderwijs en Onderzoek* van het ministerie van ocw als belangrijk referentiekader geldt. Dit betekent dat wij uitsluitend beleggen in staatsobligaties, obligaties uitgegeven door Europese financiële instellingen met minimaal een A-rating, of aandelenbeleggingen waarvan de hoofdsom 100% gegarandeerd is door financiële instellingen met een A-rating.

Onze risicomijdende en prudente manier van beleggen heeft ook in 2009 gezorgd voor een positief rendement, ondanks de financiële crisis. De interestopbrengsten van bijna € 145.000,- werden over 2009 aangevuld met een positief koersresultaat van ruim € 226.000,-. Rekening houdend met beheerskosten bedroeg het rendement op onze portefeuille in 2009 uiteindelijk 6,18%.

Code Cultural Governance

VGM past integraal de regels voor *Good Governance* toe zoals die zijn vastgelegd in de *principles* en *best practice-bepalingen* van de *Code Cultural Governance*. Binnen VGM wordt het Raad van Toezicht-model toegepast, waarbij het bestuurlijke proces in handen is van een tweehoofdige directie, beiden met de positie van statutair bestuurder. Het toezichthoudende proces is in handen van de Raad van Toezicht, waarvan de leden worden benoemd door de minister van ocw.

Verantwoordingsverklaring t.b.v. CBF-keur

Houders van het CBF-keurmerk moeten een 'verantwoordingsverklaring' aan het CBF verstrekken. In deze verklaring rapporteert de keurmerkhouders over drie belangrijke principes in het kader van 'goed bestuur':

- de scheiding tussen de functie 'toezicht houden' (vaststellen of goedkeuren van plannen, en het kritisch volgen van de organisatie en haar resultaten) en de functies 'besturen' en 'uitvoeren';
- het continu werken aan de optimale besteding van middelen, zodat effectief en doelmatig wordt gewerkt aan het realiseren van de doelstellingen;
- het optimaliseren van de relaties met belanghebbenden, met gerichte aandacht voor de informatieverschaffing en de inname en verwerking van wensen, vragen en klachten.

VGM hecht uiteraard veel belang aan deze principes. De adequate positionering tussen de toezichthoudende, de besturende en de uitvoerende functie is geborgd in de statuten. Voor het overige wordt een optimale (interne) functiescheiding nagestreefd, teneinde een effectieve en doelmatige besteding van middelen te realiseren. Tevens draagt deze (interne) functiescheiding bij aan de betrouwbaarheid van zowel de interne als de externe informatievoorziening.

Met het oog op het realiseren van de prestatieafspraken die zijn gemaakt met het ministerie van ocw, communiceert VGM stelselmatig met zijn belanghebbenden. Op deze wijze werken we onafgebroken aan een optimale aansluiting van ons aanbod bij de eisen en wensen van onze doelgroepen.

Samenstelling directie en Raad van Toezicht *

Aldus goedgekeurd d.d. 26 april 2010

E. Kist, voorzitter (benoemd per 1 september 2004)	J. Cuno (benoemd per 22 maart 2006)
---	--

Mevrouw T.A. Maas-de Brouwer (benoemd per 25 september 2008)	P. Tieleman (benoemd per 24 augustus 2009)
---	---

Aldus vastgesteld d.d. 26 april 2010

A.C. Rüger, algemeen directeur (benoemd per 1 april 2006)	F. van Koetsveld, zakelijk directeur (benoemd per 1 juni 2006)
--	---

* In 2009 maakten tevens de heren J.M.M. van der Ven en P. Schnabel deel uit van de Raad van Toezicht. Beiden zijn aan het einde van hun tweede zittingstermijn per 16 november 2009 afgetreden.

Geconsolideerde balans

per 31 december 2009 (in euro's) (na verwerking resultaat)

ACTIVA	31-12-2009	31-12-2008
VASTE ACTIVA		
<i>Immateriële vaste activa</i>		
Merkenrecht Van Gogh	114.123	5.991
	<u>114.123</u>	<u>5.991</u>
<i>Materiële vaste activa</i>		
Gebouwen en terreinen	11.962.013	10.831.290
Inventaris en inrichting	1.641.162	1.106.508
Museale inventaris	50.935	11.915
Andere bedrijfsmiddelen	518.632	532.755
	<u>14.172.742</u>	<u>12.482.468</u>
VLOTTENDE ACTIVA		
<i>Vorraden</i>		
Onderhanden activiteiten	276.900	218.237
Vorraden	1.724.600	1.479.976
	<u>2.001.500</u>	<u>1.698.213</u>
<i>Vorderingen</i>		
Debiteuren	938.441	925.688
Belastingen en premies soc. verzekeringen	1.485.442	297.282
Overige vorderingen	1.760.322	2.147.283
	<u>4.184.205</u>	<u>3.370.253</u>
<i>Effecten</i>		
Beleggingsrekening	5.847.370	4.939.108
	<u>5.847.370</u>	<u>4.939.108</u>
<i>Liquide middelen</i>		
Totaal liquide middelen	9.635.529	9.827.090
TOTAAL ACTIVA	35.955.469	32.323.123

PASSIVA	31-12-2009	31-12-2008
<i>Eigen Vermogen</i>		
Algemene reserve	10.199.013	9.904.730
Overige (bestemmings)reserves	2.714.317	2.888.989
Bestemmingsfonds ocw	825.238	825.238
Bestemmingsfonds ocw		
‘Veiligheid Musea’	220.200	220.200
Bestemmingsfonds ocw		
‘Verbouwing Mesdag’	1.464.000	719.000
	<u>15.422.768</u>	<u>14.558.157</u>
<i>Aankoopfonds</i>		
Aankoopfonds	6.500.000	3.264.819
	<u>6.500.000</u>	<u>3.264.819</u>
<i>Voorzieningen</i>		
Overige voorzieningen	2.378.633	2.166.250
	<u>2.378.633</u>	<u>2.166.250</u>
<i>Langlopende schulden</i>		
Aflossingsverplichting aankoop		
B.v. 't Lanthuys	2.456.000	3.669.731
Investeringsubsidie	2.557.782	2.898.819
	<u>5.013.782</u>	<u>6.568.550</u>
<i>Kortlopende schulden</i>		
Schulden aan leveranciers	3.663.193	2.694.105
Belastingen en premies soc.		
verzekeringen	492.867	737.062
Overige schulden	779.368	793.215
Overlopende passiva	1.704.859	1.540.965
	<u>6.640.286</u>	<u>5.765.347</u>
TOTAAL PASSIVA	35.955.469	32.323.123

BATEN	2009	2009 BEGROTING	2008
Directe opbrengsten			
• Publieksinkomsten	15.412.908	13.283.612	13.045.312
• Sponsorinkomsten	850.471	2.133.023	357.236
• Overige inkomsten	486.733	867.279	518.635
Indirecte opbrengsten	7.063.822	8.902.500	6.179.660
Totale Opbrengsten	<u>23.813.934</u>	<u>25.206.414</u>	<u>20.100.843</u>
Subsidie ocw			
• Onderdeel huren	4.144.359	3.275.638	3.930.726
• Onderdeel exploitatiebijdragen	3.284.545	3.321.043	2.439.333
• Onderdeel projectsubsidie	128.000	-	1.274.800
Subsidie gemeente	130.005	-	-
Overige subsidies/bijdragen			
• Subsidies uit publieke middelen	676.710	676.710	1.446.584
• Bijdragen uit private middelen	3.446.046	2.065.090	3.652.784
Totale bijdragen	<u>11.809.665</u>	<u>9.338.481</u>	<u>12.744.247</u>
TOTALE BATEN	<u>35.623.599</u>	<u>34.544.895</u>	<u>32.845.090</u>
LASTEN			
Salarislasten en inhuur personeel	13.160.726	13.742.459	13.026.914
Afschrijvingen	2.373.502	2.018.682	2.858.952
Huisvestingskosten	5.992.898	5.255.690	5.352.868
Aankopen	210.810	2.000.000	4.740.936
Overige lasten			
• Vaste Collectie	1.170.458	1.360.066	1.043.269
• Tijdelijke presentaties	2.514.270	2.547.100	1.809.646
• Collectiefunctie	166.460	135.160	341.099
• Wetenschappelijke functie	1.007.811	810.550	84.127
• Algemeen beheer	4.939.594	6.801.688	4.513.895
TOTALE LASTEN	<u>31.536.528</u>	<u>34.671.595</u>	<u>33.771.727</u>
SALDO UIT GEWONE BEDRIJFSVOERING	4.087.071	-126.500	-926.637
Saldo rentebaten/-lasten	348.392	256.500	249.251
Saldo overige buitengewone baten en lasten	-	-	97.537
Mutatie Aankoopfonds	-3.235.181	-	1.312.930
EXPLOITATIERESULTAAT	<u>1.200.282</u>	<u>130.000</u>	<u>733.101</u>
RESULTAATBESTEMMING			
Toegevoegd resp. onttrokken aan Bestemmingsfonds ocw	-	-	169.775
Toegevoegd aan Bestemmingsfonds ocw project 'Verbouwing Mesdag'	745.000	-	719.000
Toegevoegd aan Bestemmingsreserve 'Museum Mesdag'	251.000	130.000	-
Toegevoegd aan Bestemmingsreserve 'Bijzondere Projecten'	-90.000	-	-
Toegevoegd resp. onttrokken aan de algemene reserve	294.282	-	-155.674
	<u>1.200.282</u>	<u>130.000</u>	<u>733.101</u>

Accountantsverklaring

Opdracht

Wij hebben gecontroleerd of de in dit verslag opgenomen verkorte jaarrekening 2009 van Stichting Van Gogh Museum te Amsterdam op de juiste wijze is ontleend aan de door ons gecontroleerde jaarrekening 2009 van Stichting Van Gogh Museum. Bij die jaarrekening hebben wij op 26 april 2010 een goedkeurende verklaring verstrekt. Het bestuur van de stichting is verantwoordelijk voor het opstellen van de verkorte jaarrekening in overeenstemming met de grondslagen zoals gehanteerd in de jaarrekening 2009 van Stichting Van Gogh Museum. Het is onze verantwoordelijkheid een accountantsverklaring inzake de verkorte jaarrekening te verstrekken.

Werkzaamheden

Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht. Dienovereenkomstig dienen wij onze controle zodanig te plannen en uit te voeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de verkorte jaarrekening op de juiste wijze is ontleend aan de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Oordeel

Naar ons oordeel is de verkorte jaarrekening in alle van materieel belang zijnde aspecten op de juiste wijze ontleend aan de jaarrekening.

Toelichting

Wij vestigen er de aandacht op dat voor het inzicht dat vereist is voor een verantwoorde oordeelsvorming omtrent de financiële positie en de resultaten van de stichting en voor een toereikend inzicht in de reikwijdte van onze controle de verkorte jaarrekening dient te worden gelezen in samenhang met de volledige jaarrekening waaraan deze is ontleend, alsmede met de door ons daarbij op 26 april 2010 verstrekte goedkeurende accountantsverklaring. Deze toelichting doet geen afbreuk aan ons oordeel.

Amsterdam, 26 april 2010

Dubois & Co. Registeraccountants

A.F.M. van Klaren

P.A.J.M. Bonants

* De volledige jaarrekening kan op verzoek aan geïnteresseerden beschikbaar worden gesteld.

Geconsolideerde staat van baten en lasten (in euro's; functionele indeling)

FUNCTIONEEL →	Totaal	Publieksfunctie	
CATEGORIAAL ↓		Vaste presentatie Tijdelijke presentatie	
BATEN			
Directe opbrengsten			
• Publieksinkomsten	15.412.908	12.282.505	3.094.166
• Sponsorinkomsten	850.471	330.471	470.000
• Overige inkomsten	486.733	414.352	72.381
Indirecte opbrengsten	7.063.822	5.651.058	1.412.764
Totale opbrengsten	23.813.934	18.678.385	5.049.312
Subsidie ocw CuNo			
• Onderdeel huren	4.144.359	3.671.624	18.939
• Onderdeel exploitatiebijdragen	3.284.545	1.712.184	428.046
• Onderdeel projectsubsidies	128.000	-	-
Subsidie gemeente	130.005	-	130.005
Overige subsidies/bijdragen			
• Subsidies uit publieke middelen	676.710	546.638	81.904
• Bijdragen uit private middelen	3.446.046	7.500	-
Totaal Bijdragen	11.809.665	5.937.946	658.894
TOTALE BATEN	35.623.599	24.616.331	5.708.206
LASTEN			
Salarislasten en inhuur personeel	13.160.726	6.888.479	1.722.120
Afschrijvingen	2.373.502	1.802.417	448.727
Huur en overige huisvestingskosten	5.992.898	4.987.317	187.724
Aankopen	210.810	-	-
Overige lasten			
• Vaste Collectie	1.170.458	1.170.458	-
• Tijdelijke presentaties	2.514.270	-	2.514.270
• Collectiefunctie	166.460	-	-
• Wetenschappelijke functie	1.007.811	-	-
• Algemeen beheer	4.939.594	2.078.169	519.542
TOTALE LASTEN	31.536.528	16.926.841	5.392.385
SALDO UIT GEWONE BEDRIJFSVOERING	4.087.071	7.689.491	315.823
Saldo rente baten/-lasten	348.392	-	-
Mutatie Aankoopfonds	-3.235.181	-	-
Subtotaal	-2.886.789	-	-
SALDO UIT BEDRIJFSVOERING	1.200.282	7.689.491	315.823
Toerekening algemeen beheer	-	-4.903.378	-201.392
EXPLOITATIERESULTAAT	1.200.282	2.786.112	114.431

Collectiefunctie			Wetenschappelijke functie		Algemeen Beheer	
Onderzoek & Registratie	Conserveren & Restaureren	Verwerving & Afstoten	Onderzoek & Documentatie			
-		-	36.236		-	
-	-	-	50.000		-	
-	-	-	-		-	
-	-	-	-		-	
-	-	-	86.236		-	
-	41.254	-	-		412.542	
21.051	238.579	21.051	218.315		645.318	
-	-	-	-		128.000	
-	-	-	-		-	
1.851	20.973	1.851	19.192		4.302	
-	-	2.212.508	1.156.573		69.465	
22.902	300.807	2.235.410	1.394.080		1.259.627	
22.902	300.807	2.235.410	1.480.316		1.259.627	
77.674	832.600	77.674	757.658		2.804.520	
1.755	22.030	1.755	22.372		74.447	
-	42.464	-	-		775.392	
-	-	210.810	-		-	
-	-	-	-		-	
-	-	-	-		-	
92.034	71.320	3.107	-		-	
-	-	-	1.007.811		-	
-	-	-	-		2.341.882	
171.463	968.414	293.346	1.787.841		5.996.241	
-148.561	-667.607	1.942.064	-307.525		-4.736.614	
-	-	-	-		348.392	
-	-	-3.235.181	-		-	
-	-	-3.235.181	-		348.392	
-148.561	-667.607	-1.293.117	-307.525		-4.388.222	
94.733	425.715	-	196.100		4.388.222	
-53.828	-241.892	-1.293.117	-111.425		-	

Femmes fatales

Text describing the exhibition theme, likely discussing the concept of the 'Femme fatale' in art and cinema.

Femmes

Text describing the exhibition theme, likely discussing the concept of the 'Femme fatale' in art and cinema.

Small white informational card placed between the two paintings.

Annual Report 2009

Foreword from the Supervisory Board

2009 was generally a very successful year for the Van Gogh Museum in spite of the serious economic crisis, which had a marked effect on large sections of society and on international tourism to Amsterdam. The decline in the number of foreign visitors to the museum that began in 2008 was also quite noticeable in the first months of 2009.

However there was a considerable improvement in the second quarter. This is explained to a significant extent by the *Van Gogh and the colours of the night* exhibition, which proved a massive draw. The museum continued to attract many Dutch and foreign visitors throughout the rest of the year, and ultimately the number of visitors – 1,451,159 – was only a fraction down on 2008, once again making the Van Gogh Museum the most visited museum in the Netherlands. The interesting programmes for the public and the greatly increased marketing efforts have obviously yielded results. The financial results are likewise positive because spending cuts were also implemented. These results mean more money can be made available to buy art. The acquisition fund has been increased to €6,500,000 in line with the museum's ambition to broaden the scope and enhance the quality of its collection.

By far the most significant event in the field of scholarship was the publication of *Vincent van Gogh – The Letters*, a six-volume print edition in three languages and an English web edition. The first copy was presented to Her Majesty Queen Beatrix during the official launch. This successfully concluded one of the museum's largest and most important research projects. It is a source of satisfaction to us that this project has enabled the museum to confirm beyond question its role as a centre of excellence.

The exhibition wing celebrated its tenth anniversary in 2009. The story behind the creation of this building is remarkable – it was a gift from The Japan Foundation, made possible by a donation from the Yasuda Fire & Marine Insurance Company. The striking building was designed by the Japanese architect Kisho Kurokawa (1934–2007). The opening of the wing in 1999 was an important moment in the devel-

opment of the Van Gogh Museum. For the first time in its history the museum had enough space to put in place an ambitious exhibition programme, an ambition that is still being fulfilled with enthusiasm and success. The Rietveld Building was also renovated and extended in the same year, so that the large groups of visitors could be received better, with more public facilities to make visits a good experience.

In the last ten years between 1.3 and 1.6 million people have visited the museum every year. A further increase in visitors to the cultural heart of Amsterdam is to be expected after the Stedelijk Museum and the Rijksmuseum reopen in the next couple of years. Visitor numbers to our museum are also likely to rise. However this growth cannot be accommodated within the existing buildings

We are now embarking on a study to establish the best way to tackle the remodelling and expansion of the museum's accommodation in the longer term. The aim of the study is to develop concrete proposals that will enable the Van Gogh Museum to continue to grow in an appropriate and sustainable way. Based on this and the synergy expected to arise from the future close cooperation with the other cultural institutions on Museumplein, the Van Gogh Museum will be able to continue to fulfil its social and economic role in Amsterdam and the Netherlands.

In line with the plans for the restructuring of the Museumplein and the immediate surroundings currently being developed by the local authority the Van Gogh Museum is considering moving its entrance from the Paulus Potterstraat to the Museumplein, as the Stedelijk Museum and – probably – the Rijksmuseum will do.

Once again we would like to thank the many partners and sponsors who have given their support and contributed to the success of the museum this year. In particular we would like to thank KPN, who as main sponsor made the *Van Gogh and the colours of the night* exhibition possible. We are also extremely grateful to the BankGiro Lottery and the Vincent van Gogh Foundation for their continued support.

In 2009 Paul Schnabel and Hans van der Ven left the Supervisory Board. We would like to thank them for their valuable support and

contributions over many years. Peter Tieleman has now joined the Board. We look forward to working with him in the future. We would like to take this opportunity to thank the management and staff for their dedication and efforts in this exceptional year, in which a great deal was often asked of them. We are grateful for their unwavering commitment.

Ewald Kist (chairman), James Cuno, Trude Maas-de Brouwer,
Peter Tieleman, Paul Schnabel, Hans van der Ven

2009 in Word and Image: the Directors' Report

2009 was a remarkably successful year for the Van Gogh Museum. Despite the general economic crisis and around a five percent decline in tourism in Amsterdam, the museum recorded 1,451,159 visitors, just 1.6% down on 2008. This result was certainly due in part to the extensive and wide-ranging programme—probably the most ambitious the museum has ever staged in any one year. The highlight of the year was undoubtedly the launch of *Vincent van Gogh – The Letters*, the new edition of the complete correspondence of Vincent van Gogh: 819 letters he wrote and 85 that were sent to him. On 7 October the six-volume print edition and the English-language web edition (www.vangoghletters.org) were unveiled in the presence of Her Majesty Queen Beatrix. This project further raised the profile of the Van Gogh Museum as an ambitious and innovative museum and centre of expertise. In 2009 we also celebrated the tenth anniversary of the opening of the exhibition wing and the 2009–2014 *Strategic Plan* developed in 2008 came into effect and is explained on pp. 24–25.

Letters Project

The publication of Van Gogh's letters was the culmination of fifteen years of research undertaken by the Van Gogh Museum in Amsterdam and the Huygens Institute in The Hague. Supported by many research colleagues, editors Leo Jansen, Hans Luijten and Nienke Bakker opened up a treasure trove of knowledge and material and made the letters accessible to future generations in a comprehensive and innovative way.

The open access English-language website created by the Huygens Institute contains the texts of all the letters and the sketches in them, all the works of art that Van Gogh mentions in his letters and the full scholarly annotations and source texts. :

The print edition was published in Dutch, English and French and, in addition to the letter texts and summarized annotations, also contains all the illustrations of the works of art referred to—in total more than 4,500 reproductions. The Van Gogh Museum worked on this publication with the Mercatorfonds publishing house in Brussels, which was responsible for supervising the editing and production process, and sub-contracted the publishing to well-known co-edition publishers: Thames & Hudson in London, Amsterdam University Press in Amsterdam and Actes Sud in Arles.

The presentation of the new editions of the letters coincided with the opening of the exhibition *Van Gogh's letters: The artist speaks*. The exhibition placed the permanent Van Gogh Collection in the context of the letters—around 120 of the rarely-shown letters were on display—and thus gave visitors the opportunity to see the works in the collection through the artist's own eyes.

The letters remain accessible to the public in various ways after the exhibition with the help of innovative cross-media educational aids, including a multi-media tour, an iPhone app and a Van Gogh blog.

The Letters Project was accompanied by a large-scale publicity campaign and attracted a great deal of attention in the national and international press. Several commentators acclaimed the print edition as the art publication of the year and the art magazine *Apollo* awarded it the prize for Book of the Year 2009. A selection from the enthusiastic reactions: 'The most important art publication of 2009, if not of the decade', *The Financial Times*. 'Never before have the letters of Vincent van Gogh been so fully and so thoroughly annotated, and published with such lavish illustrations', *Vrij Nederland*. And John Banville wrote in *The Observer*, 'This magnificent new edition of the complete Van Gogh letters is a celebration not only of a great artist but of art itself.'

A project like this would be inconceivable without external help. In spite of the current economic situation, the Letters Project received substantial support from several sources. The most important financiers were the Vincent van Gogh Foundation, the Turing Foundation, the International Music & Art Foundation, Linea d'Ombra, the Prins Bernhard Cultuurfonds and Rabobank. We would like to thank all the sponsors for their generous support of this important project.

Exhibitions

The year opened with *Van Gogh and the colours of the night*, a landmark exhibition of the evening and night scenes that Van Gogh drew and painted. This unique show was the result of the Van Gogh Museum's first collaboration with the Museum of Modern Art (MoMA) in New York, where the exhibition had already been staged in 2008. In Amsterdam *Van Gogh and the colours of the night* attracted 530,000 visitors, who came to see, among other superb works, his world-famous *Starry night* from the MoMA and other important loans like the *Starry night above the Rhône* and *Eugène Boch* from the Musée d'Orsay. A catalogue and two children's books accompanied the exhibition. The catalogue, published in six languages, was a particularly great success. Forty thousand copies were sold in the MoMA and Van Gogh Museum shops and another 15,000 copies were distributed through booksellers in the Netherlands and abroad. This exhibition was also the first time we had worked with KPN as our main sponsor. We are extremely grateful for their generous support.

Every year since 2004, when the Stedelijk Museum closed for renovation, the Van Gogh Museum has offered space in its print room for presentations from the Stedelijk Museum's collection. In the summer of last year this initiative was extended to include *Avant-gardes '20/'60: Highlights from the Stedelijk Museum collection*, a large-scale exhibition in the Exhibition Wing. The exhibition told the story of the art of the most exciting decades of the last century, the 1920s and 1960s, and the shift in the cultural balance of power between Europe and America in those periods.

In the autumn, there was a retrospective of the art of the Belgian salon painter Alfred Stevens (1825–1906)—the first for thirty years. Stevens was one of the best-known artists in Paris in the second half of the nineteenth century. This presentation was part of our separate series of exhibitions about lesser known nineteenth-century artists

and arose out of a joint venture with the Royal Museums of Fine Arts of Belgium in Brussels, where the exhibition had been staged previously.

In the Rietveld Building the year began with the exhibition *From Abildgaard to Hammershøi: Danish drawings from the Fondation Custodia collection*. The eighty sheets exhibited, including landscapes, portraits and figure studies from the first half of the nineteenth century, gave an overall view of this heyday of Danish art.

The next exhibition, *Odilon Redon and Emile Bernard: Masterpieces from the Andries Bonger collection*, fulfilled one of the Van Gogh Museum's long-cherished wishes. In 1996 the State acquired for the museum the collection of the insurance broker Andries Bonger, Theo van Gogh's brother-in-law. Theo had introduced Bonger to modern art during his time in Paris, and after his return to the Netherlands he began to collect. He put together an impressive overview of the modern works of Redon and Bernard and also collected work by Van Gogh and Cézanne. The setting for the presentation of the eighty works reflected Bonger's own living rooms, and paintings, drawings, pastels, prints and embroidery were shown alongside family letters, photographs and documents. A catalogue containing essays on the history of the collection and an overview of all the works in Bonger's original collection was published to accompany the exhibition. We would like to express our thanks to Elise and Cees Wessels, who supported this exhibition with a generous contribution. We are also greatly indebted to Bonger's heirs for the magnificent loans they provided.

Van Gogh? An examination of two female artists was the title of the annual presentation in the context of the research into Van Gogh's studio practices. The subjects of this presentation, which was supported by *Partner in Science Shell*, were the in-depth technical research into two portraits in the collection and the question as to whether Van Gogh painted them.

Permanent Collection

One of the Van Gogh Museum's core activities is enhancing the collection by means of acquisitions. A number of works were added to the collection in 2009. There was, for instance, an important addition to the *Elles* series by Henri de Toulouse-Lautrec which the museum purchased some time ago—the poster announcing the publication of the series. The donor of this poster, Christopher Drake, also gave the museum the poster that Toulouse-Lautrec designed for the launch of the magazine *La vache enragée* (pp. 52, 67). Earlier in the year we acquired a small painting by the French artist Jean Béraud. These and other important acquisitions in 2009 are illustrated on pp. 26–37 (text on pp. 83–85).

Pierre Bonnard's *Montmartre in the rain*, from his Nabis period, was mentioned in the 2008 annual report but could not be exhibited in the gallery until 2009 because of the restoration work it needed. The work is a valuable addition to the Van Gogh Museum's Nabis collection. This acquisition was made possible thanks to the generous contribution that the Van Gogh Museum receives annually from the BankGiro Lottery and an equally welcome contribution from the Rembrandt Society (thanks also to the Prins Bernhard Cultuurfonds and the vsbfonds).

Long-term loans are another important source in enhancing the collections. Last year, as part of the annual exchange of works with the National Gallery in London, the Van Gogh Museum received Pierre Auguste Renoir's 1875 masterpiece *The skiff* on loan. Four loans were continued: Alfred Sisley's *The village of Les Sablons* from the Wetzlaar-ten Haaf Collection, Van Gogh's flower still life from the Triton Foundation and Millet's *The end of the hamlet of Gruchy* and *Shearing sheep* from the Boston Museum of Fine Arts.

The Van Gogh Museum itself made numerous loans to exhibitions throughout the world. The major retrospective of Van Gogh as a landscape painter in the Kunstmuseum in Basel in the spring and summer of 2009 deserves special mention. The Van Gogh Museum loaned nine works to this important exhibition. Like the greater part of our collection, these paintings are owned by the Vincent van Gogh Foundation, which in 2009 met our request for many loans with characteristic generosity. We would like to take this opportunity to thank the Vincent van Gogh Foundation for its support.

The temporary closure of Museum Mesdag provided an opportunity to restore a number of paintings and frames from the collection, including *Chalk cliffs near Yport* by Camille Corot. The artist probably painted this coastal landscape in Normandy in the summer of 1872. The swift underdrawing, the loose brushstrokes and the simple, efficient way the scene was set down all suggest that the work was created *en plein air*. The removal of the thick layer of badly yellowed varnish revealed Corot's almost Impressionist manner: the contrast between the subtle shades of grey in the sky, the water and the coast in the background and the stronger ochres of the rocks in the foreground is now visible again.

Pierre Bonnard's *Montmartre in the rain* was stripped of its glossy, discoloured varnish, filled where necessary, revarnished and retouched. As part of a retrospective of Meijer de Haan in the Jewish Historical Museum, the old layer of varnish was removed from his *Man with a fringe of beard*, and the canvas was varnished again and retouched.

Research

The Van Gogh Museum regards scholarly research as one of its core activities. These activities are often undertaken in association with accredited national and international research institutes and partners and concentrate on a number of projects centring on the life and work of Van Gogh and his contemporaries and works from the museum collection.

This year the completion of the Letters Project by the Van Gogh Museum and the Huygens Institute in The Hague essentially dictated the research agenda.

Significant progress was also made in the extensive art-historical and materials research into Van Gogh's studio practices, on which the museum has been working for a number of years in association with the Netherlands Institute for Cultural Heritage (ICN) and our *Partner in Science Shell*. This project will be completed in 2012 and presented in a major exhibition in the museum.

Wouter van der Veen's monograph *Van Gogh: A Literary Mind* was published as the second part of the *Van Gogh Studies* series. This study, based on a dissertation the author prepared in association with the

Van Gogh Museum, discusses the books that Van Gogh read and what literature meant to him and his art.

Each year since 2007 the museum has appointed a Van Gogh Museum Visiting Fellow in the History of Nineteenth-Century Art in association with the University of Amsterdam. In 2009 this was June Hargrove, Professor of Art History at the University of Maryland and an expert in nineteenth-century sculpture. As part of her visit, Professor Hargrove gave a Sunday lecture on Gauguin and a seminar for a number of students and museum staff in the museum's reading room.

Several lectures were organized as part of the research activities. *Commentary*, a multi-disciplinary symposium in the auditorium, was organized with the Huygens Institute. As part of the joint project, *Brushstroke Analysis*, the museum supported research by Professor Rick Johnson (Cornell University) and Professor Don Johnson (Duke University) into Automatic Thread Count, and initiatives by Professor Eric Postma and Professor Jaap van den Heerik (Tilburg Institute for Creative Computing). Museum staff also organized lectures in the Netherlands and abroad and made contributions to scientific magazines and exhibition catalogues.

The monthly Sunday lectures continued successfully in 2009. Presentations by researchers and curators from inside and outside the museum alternate with lectures on current exhibitions in the museum. Admission to the lectures is free.

On the occasion of Ronald de Leeuw's departure from the Rijksmuseum in 2008, the Van Gogh Museum established the Ronald de Leeuw Research Grant. This annual grant of €5,000 is intended to support a young scholar in his or her research project or in the publication of the results. The first grant was awarded in 2009 to Philippa Kaina, who obtained her doctorate at the University of London with the dissertation *Between History and Modernity: Negotiating subjectivity in the early work of Edgar Degas c. 1854–70* in 2008. She will use the grant to aid her in her research into sales from Edgar Degas' studio estate.

Publications

A number of important publications by the museum in 2009 have already been mentioned: the Letters Edition, the catalogue and children's books for *Van Gogh and the colours of the night*, the book on the Bonger Collection and the second volume in the *Van Gogh Studies* series. A new edition of Leo Jansen's *Van Gogh and his letters* was published in the series *Van Gogh in focus* to accompany the publication of the Letters Edition. At the end of the year the Van Gogh Museum Enterprises published revised reprints of *Masterpieces in the Van Gogh Museum* and the *Museum guide*. Both publications have been redesigned and contain some new texts and better illustrations.

June saw the launch of the DVD *Vincent van Gogh: A Life Devoted to Art*, a film in six parts that presents a picture of the artist never seen before. Experts from the Van Gogh Museum discuss Van Gogh's sources of inspiration, throw light on the most striking elements in his work and provide an insight into his struggle to become a modern artist. The DVD shows paintings and drawings, and contains unique film images of all the places in Europe where Van Gogh lived

and worked. A bonus DVD shows the two largest Van Gogh collections in the world, the Van Gogh Museum in Amsterdam and the Kröller-Müller Museum in Otterlo, and includes interviews with members of the artist's family. The film was made in association with Capital Data and Bobcat Media.

Education

New media are playing an ever greater role in education both in the museum and beyond. In October 2009, for example, the Van Gogh Museum became part of The Memory of the Netherlands, the largest Dutch collection website. As well as a selection of Van Gogh's letters (linked to the web edition for background), it contains the Van Gogh family archives. The Memory site also features the Web Lesson Maker, a web 2.0 tool which teachers can use to create their own web lessons about the letters, thus opening up the collection of letters as a source for schools and colleges. In addition to the educational provisions that accompany the permanent collection, the museum made available a downloadable teacher's guide to *Van Gogh and the colours of the night* and *Van Gogh's letters: The artist speaks* in four languages (Dutch, English, French and German). There was also an interactive guided tour for school groups.

Students from all over the Netherlands continued to come to the museum in 2009 on the Van Gogh Museumbus—a converted American school bus—to learn about Vincent van Gogh's life and work. Rabobank, lead sponsor of the Museumbus since 2004, will continue to support this innovative and unique outreach project at least until the end of 2010.

Senior citizens also came to the museum by bus. Since 2008 seven museums (the Rijksmuseum, the Hermitage Amsterdam, the Kröller-Müller Museum, the Van Gogh Museum, the Cobra Museum for Modern Art, the Jewish Historical Museum and the Mauritshuis) have been offering a complete cultural experience package through old people's homes, senior citizens' associations and homecare services. The Museum Plus Bus takes elderly people to the museums, where they are welcomed with coffee and a guided tour. Financial support from the BankGiro Lottery means that this service can be provided free of charge. In 2009 more than 1,100 senior citizens (36 trips) visited the Van Gogh Museum as part of this unique project.

The Van Gogh Museum Friday Nights attract a lot of visitors. Theatre collective Le Nu Perdu developed the successful performance *Fernweh*. Visitors were blindfolded for an unusual experience of the letters. They listened to quotations, felt the wind Van Gogh described, heard the train he took to the south, felt the rain and the beach. Various other successful public events were programmed around the letters: writers who responded to the letters, Sunday lectures and the Family Days with Frank Groothof.

Fashion designer Catta Donkersloot created a tableau vivant for the *Alfred Stevens* exhibition, inspired by his paintings of women in the nineteenth century. The collection worn by the models in this tableau was inspired by the conventions that not only influenced their mothers and grandmothers, but still leave traces in their own lives today. In the meantime six artists reopened the discussion about emancipation on the weblog www.vrijdagavond.wordpress.com. After six months of blogging they presented new art at the Friday

evening programmes. Yafit Taranto, Yael Assaf and Daan Dirk made a short film; Geertje Geurtsen, Lisa Kortenhorst and Niels Arnbak took a series of photographs of ‘the woman’.

The theme of Museum Night this year was Van Gogh’s letters, with activities centred around the written and spoken word. The Amsterdam band K-Oz Collective made a great impression with its farewell concert on the night; there were long queues for a handwriting analysis from graphologists Jeannine and Vivianne, and radio drama cooperative Rode Rozen presented a moving musical recital inspired by Van Gogh’s letters. On Friday 15 May, in association with the Museum Night Foundation and supported by KPN, the Van Gogh Museum organized a special Museum Night salon, entirely dedicated to *Van Gogh and the colours of the night*. The various acts attracted more than 1,500 people.

Communication

In 2009 there were more than 1.2 million hits on the museum’s website, an increase of 15.6% on 2008. In total 7.7 million pages were looked at, or an average of 6.4 pages per visit. Most of those visiting the website were from the Netherlands, followed by the United States and Germany.

Since 2007 the Van Gogh Museum has been active in web 2.0 with a YouTube channel, sharing photographs on Flickr.com and its own Van Gogh Museum link on Hyves. In 2009 there was more work on the expansion and strengthening of national and international networks through the use of social media like Twitter and Facebook. These activities support the museum’s strategic objective—to cover a broad range accessible to as large a group of people as possible.

As part of the campaign to promote the Letters Project (the exhibition and the publication) and to make the public aware of Van Gogh’s letters in an accessible way, we launched the Van Gogh blog www.vangoghsblog.com, in which Vincent van Gogh talks about the places he visited, the art he saw and the things that inspired him. Where possible the blog posts are illustrated with sketches from his letters. By linking an RSS feed to Twitter and Facebook the blog updates were automatically distributed to thousands of national and international followers.

In July 2009 the Van Gogh Museum became an official partner of ArtBabble, an online community launched by the Indianapolis Museum of Art. ArtBabble collects videos about art. This association enables the Van Gogh Museum and other leading international museums and cultural institutions to offer videos about research, exhibitions and other activities using a broad-based platform: www.artbabble.org/partner/van-gogh-museum.

The museum attracted a great deal of attention from the national and international press in 2009, primarily because of the interest generated by *Van Gogh and the colours of the night*, *Avant-gardes ’20/’60*: and *Alfred Stevens*. In association with the Netherlands Board of Tourism & Conventions (NBTC) in such countries as the United States, France, Belgium and Germany, Holland Art Cities and the British PR agencies, Sue Bond (*Van Gogh and the colours of the night*) and Kate Burvill (*Van Gogh’s letters*), the museum reached more than a thousand journalists in the Netherlands and abroad.

Special receptions

Throughout the year sponsors, companies and the museum’s contacts made good use of the opportunity to invite guests to enjoy the ambience of the museum, the collection and the exhibitions. These receptions were accompanied by exclusive guided tours and lectures. The reception for H.I.H. Prince Akishino, the second son of the emperor of Japan, was very special. After a look behind the scenes, this imperial party was given a conducted tour of the museum, to the great excitement of the Japanese visitors in the museum at the time.

Marketing

The Van Gogh Museum wants to reach as wide a public as possible with its exhibitions and activities. In 2009 the Marketing Department was set up to respond more effectively to the expectations of Dutch and foreign visitors. The department was sub-divided into three areas: Visitor Research & e-Marketing, Trade Marketing & Sales and Operational Marketing. The activities of the marketing department were set out in the 2010–2015 marketing strategy.

Visitor research provides information about visitor behaviour, make up, motivation and satisfaction. TNS NIPO is responsible for carrying out this structural research, while monitoring and analyzing the results is the department’s responsibility. Additional research was carried out for *Vincent van Gogh – The Letters*: a quantitative survey and a comparative study of visitor perception and the perception of our own staff.

Trade Marketing & Sales is responsible for the commercial tourist market (business to business). In 2009 tour operators, travel companies and ticket sales outlets supplied 10.3% of the total number of visitors. The growth potential for this market is huge. Last year the market was identified more accurately and stimulated by marketing products and activities, such as combined tickets and the promotion of the Van Gogh Museum as a cultural ‘must see’ while on holiday in Amsterdam. Many activities are organized in combination with transport companies and hotels.

We worked successfully with Transavia, Thalys, Deutsche Bahn, NMBS, Hilton, NBTC and ATCB. The department represents the museum at international fairs and conferences, such as ITB, Fitur, Salon Spectacle, Travel, Etoa and Ustoa.

Operational Marketing (business to consumer) focuses on optimizing and supporting the events staged during the exhibitions in the Van Gogh Museum. The department focuses on the key issues of developing collaboration and expanding relationships with strategic partners for segmented markets. A special package was arranged with NS Netherlands Railways around *Van Gogh’s letters*: an all-in programme including a lecture given by Leo Jansen, editor of the Letters Edition, in the Concertgebouw, followed by a visit to the museum. The auditorium was almost sold out twice, and the event generated a lot of media attention and positive word-of-mouth advertising. Lectures on the letters were organized throughout the country in association with Alliance Française. During the Friday Night opening there was a French dictation event led by NOS television correspondent Saskia Dekkers.

Package deals with lectures via the Vrije Academie were offered for all the exhibitions in association with such media partners as

Hollands Diep, NRC and the Volkskrant; this created a lot of media exposure.

The Van Gogh Museum also took part in the Uitmarkt with an active marketing campaign to promote the museum's exhibitions, activities and events.

Organization

In 2008 the museum launched an ambitious programme to improve efficiency and teamwork in the organization. In 2009, as part of this Organization Development Process, projects were set up to redefine and re-evaluate all jobs in order to describe the primary business processes and further embed the project approach in the organization.

In 2008 Van Gogh Museum Enterprises BV took over BV 't Lanthuys from the Vincent van Gogh Foundation. Work on the integration of the two companies proceeded in 2009 and the merger was effected on 31 December.

2009–2014 Strategic Plan

The new 2009–2014 Strategic Plan came into effect in 2009. The last period of subsidy from the Dutch government (2005–2008) had come to an end, together with the museum's policy plan that was linked to it. The start of a new policy period and a changed subsidy system meant that the time had also come for a new Strategic Plan for the Van Gogh Museum.

The museum's mission statement has been reformulated and clarified in this plan. The vision sets out the situation the museum is aiming to achieve.

Mission statement

The Van Gogh Museum makes the life and work of Vincent van Gogh and the art of his time accessible to as many people as possible in order to enrich and inspire them.

Vision

1. The Van Gogh Museum is one of the most respected and most accessible museums in the world. It is innovative, trend-setting, dynamic, of the highest standard and professional in all its activities.
2. The Van Gogh Museum excels in:
 - a. preserving and managing, researching and presenting the art and objects entrusted to the Van Gogh Museum;
 - b. enlarging the collection by means of new acquisitions and loans.
3. The Van Gogh Museum reaches as many people as possible worldwide, including those who do not actually visit, and forges a strong bond with its public by offering a stimulating and enriching experience.
4. The Van Gogh Museum has access to ample resources and support and maintains a wide national and international network of partners.
5. The museum is an attractive employer where talent and ideas can be developed in a professionally challenging environment.

This vision will be achieved by realizing the following six strategic objectives:

1. We want to be an innovative museum.
2. We want to be a widely accessible museum.
3. We want to radiate quality in all parts of the museum.
4. We want to build up an extensive network of partners and supporters.
5. We want to make a visit to the Van Gogh Museum a stimulating and enriching experience.
6. We want to be an attractive employer.

In the years to come these objectives will form the basis for the choices the Van Gogh Museum will make with regard to its programme and activities. Over the course of 2009 the Management Team identified a number of key areas the museum will address in the future. These are the reorganization of the permanent collection, the further development of the museum as a knowledge centre, the expansion of the network of partners and supporters, and organizational development.

Buildings and facilities

A number of significant logistical improvements were made in 2009. The museum café was renovated and in part reorganized on the initiative of the manager Hans Verhaaf. The interior design is by Erjan Borren, with a definite accent on Dutch design; the wooden tables and chairs, for example, were made by Piet Hein Eek. Later in the year the DAY design agency completely redesigned the museum shop and foyer, giving it a more open and inviting feel. The museum's antiquated lifts were replaced at the end of 2009.

At the end of August, a hundred members of staff moved into a modern office building on Stadhouderskade. Before this the staff had been spread around six offices in the neighbourhood of the museum, which made internal communication extremely difficult. The museum still has offices in three locations.

In 2009 the Van Gogh Museum equipped a new photographic studio and embarked on a large-scale project to digitize the entire collection. We are now working on an image archive which contains, in addition to a standard high-resolution master file, photographs taken in raking light and shots of details in very high resolution, making it possible to zoom in to show a single brushstroke. These images offer new opportunities for research and for the development of applications for the public.

Partners and sponsors

At the start of the year KPN was a particularly generous sponsor of *Van Gogh and the colours of the night*. KPN and Rabobank also made contributions to the Letters Edition / Exhibition. AkzoNobel acted as product sponsor for both exhibitions. The museum also received substantial support from a number of funds and private donors for the Letters Project.

Unfortunately, like many other museums, the Van Gogh Museum has found that financial support from sponsors has been hit by the economic crisis. As a result the museum was unable to find any corporate support for a number of exhibitions in 2009. We were therefore

delighted that it was possible to stage the *Odilon Redon and Emile Bernard* exhibition thanks to the support of private donors Elise and Cees Wessels.

The Van Gogh Museum also has a number of permanent partners in addition to these project sponsors. Every year, for example, the museum receives very generous financial support from the BankGiro Lottery for acquisitions. This allows us to add to the museum collection, so we are particularly delighted that the contract with the BankGiro Lottery was renewed for five years in 2009. The vsvfonds and the Rembrandt Society also gave support for our acquisitions this year. We are extremely grateful to them.

Rabobank is a permanent partner for the Friday Night Programme and the Museumbus, Samsung Electronics Benelux BV is the museum's product sponsor and *Partner in Science* Shell makes an important contribution to our research.

We are extremely grateful to all the sponsors for their support. Without their help we would not have been able to achieve a number of important projects.

In conclusion

As this report shows, 2009 was an extraordinary year for the Van Gogh Museum in many respects. A great deal was achieved—more than in any other year—while at the same time we faced a number of challenges. This demanded a great deal of the organization and we would like to thank all the staff for their passion, enthusiasm and effort last year. We are confident that we have built an excellent foundation for next year so that we will be able to achieve our objectives together and, in so doing, cement the position of the Van Gogh Museum and Museum Mesdag.

Axel Rüger
Director

Rik van Koetsveld
Managing Director

Acquisitions

Jean Béraud (1849–1936), *In the studio*, 1880, oil on panel, 35 x 26.5 cm, (s 0517 S/2009)

Luigi Loir (1845–1916), *Street scene in Le Tréport*, 1885, pencil, opaque and transparent watercolour on paper 33 x 24 cm, (d 1151 S/2009)

At the annual TEFAF art fair in Maastricht the Van Gogh Museum acquired a work by Jean Béraud and one by Luigi Loir, two artists who were seen in their time as chroniclers of modern Parisian life. They were so consistent in their choice of subject that their art is described as 'Parisianism'. The Paris of the *fin de siècle* had undergone many far-reaching changes economically, culturally and socially. To a great extent, modern life was lived in the brand-new boulevards designed by the city architect George-Eugène Haussmann. Modern writers and artists no longer illustrated scenes from the Bible or mythology, preferring to record the pace and excitement of their own lives.

Béraud was one of the more established artists to embrace this boundless reservoir of new subjects and he had great success with them in the Salon and in the trade. The artist had his carriage converted into a studio so that he could depict his street scenes as faithfully as possible. Inspired by the Impressionists, he painted his

elegant scenes from modern life in a loose, free manner with great attention to the effects of light. However, this glimpse into the studio, which looks spontaneous and even somewhat unfinished, is not what it seems. Béraud had carefully set up the scene. It is not a realistic snapshot of an artist who is just taking a break and looking out of the window at the street life below while smoking his pipe; it is an idealized image. The artist is portrayed as a free spirit, in a nonchalant pose, shirt loose, but he does have the use of a chic studio with high windows overlooking one of the Grands Boulevards. The studio was actually a set, temporarily erected in a borrowed apartment, and the successful actor Constant-Benoît Coquelin, a friend of Béraud's, probably modelled for the figure of the artist

Whereas Béraud usually painted the 'Parisians of Paris', the salon artist Luigi Loir was mainly concerned with the 'Paris of the Parisians', as a critic wittily put it in 1899. Loir concentrated more on the atmosphere of a street scene and less on the events than Béraud did. In this typical street view he has managed to capture the effect of human activity in the twilight in spots of watercolour. The brightly-lit shop windows pierce the darkness. Loir was a skilled watercolourist, who exhibited his works at the annual exhibitions of the Société des Aquarellistes Français. The Société was one of the many institutes that were set up at the end of the nineteenth century to promote watercolour as an art form in its own right. Thanks to initiatives like this, watercolour began to occupy an ever more important position in the art world during the *fin de siècle*. This makes it a major area of interest in the Van Gogh Museum's collection policy for works on paper.

Louis Legrand (1865–1951), *Au cap de la chèvre*, print album cover, 1892, lithographs on paper, 65 x 36 cm (p 2505-a to o S/2009)

At the end of the nineteenth century Louis Legrand caused a sensation with etchings and drawings of the notorious nightlife of Montmartre, but in *Au cap de la chèvre*, an album of fourteen lithographs dating from 1892, he depicted Breton scenes. At that time Brittany was a favourite destination for modern artists wanting to escape from the hectic life in Paris, in search of the primitive and religious sensibilities that the Breton community represented. To Legrand, however, this album was not a result of a passionate quest; he made it while he was on holiday. In Montmartre, unlike many other artists, he did not throw himself into the nightlife he depicted; he actually led a respectable bourgeois life. Legrand simply made clever use of the great popularity of these subjects and was admired for the individual way he interpreted them. He often managed to create an entire world with a few fluent, telling lines and brought his caricatured figures to life with one or two crude strokes.

The album *Au cap de la chèvre* was published by Gustave Pellet. Legrand was the first artist he signed up, but later Pellet built up a reputation as the agent for artists such as Henri de Toulouse-Lautrec, Paul Signac and Odilon Redon. Pellet was a great admirer of Legrand; his whole house was full of his art. Legrand's knack of attracting loyal collectors and admirers is revealed by the letter stuck in the cover of the album. In it Legrand affectionately and personally dedicates one of the first copies to Alfred Barrion, a pharmacist and

collector who owned more than 8,000 prints. The album is part of a larger gift the Van Gogh Museum received from a present-day passionate collector W. O. Russell.

Henri Evenepoel, (1872–1899), *The absinthe drinker*, 1899, drypoint on paper, 12.8 x 9,9 cm (p 2518 S/2009)

For the last few years, when acquiring prints from around 1890 the Van Gogh Museum has concentrated primarily on prints from Paris, then the centre of the European avant-garde. Brussels, however, also boasted a lively art world, thanks mainly to a successful initiative by a group of avant-garde artists. In 1885 they founded the independent salon Les XX (Les Vingt) with the aim of promoting modern Belgian art, as there was no place for it in the official salons. This national focus did not, though, mean that there was not a great deal of interest in Paris. Progressive artists like Vincent van Gogh and Henri de Toulouse-Lautrec were invited by one of the founders, Théo van Rysselberghe, to exhibit at the annual exhibition. Prints were given a prominent place there; to Les XX, the traditional hierarchical divide between painting and printmaking had ceased to exist – as it had in Paris. It is evident from the group of prints the Van Gogh Museum acquired this year that Belgian artists took many of their influences from their French contemporaries.

Henri Evenepoel's mysterious absinthe drinker, for example, was clearly inspired by the famous painting of the same name by the impressionist painter Edgar Degas. Degas's realism, however, has been replaced here by a more symbolist, macabre depiction of a fallen woman. Instead of a caricatured social type, Evenepoel created in drypoint an absinthe-green creature whose hollow face is reminiscent of death. Emphasizing the flamboyant feather in her hat with contrasting bright red watercolour, he brought life back into the print. Evenepoel acquired his technical knowledge in the Paris studio of Eugène Delâtre, who made a major contribution to the revival of colour etchings in the 1890s.

Jean-Émile Laboureur (1877–1945), *The laundry*, 1907, pencil and chalk on paper, 30.2 x 22.9 cm (d 1152 S/2009)

The large collection of *fin de siècle* prints acquired in 2000 has recently been expanded to include several preliminary studies like this chalk drawing by Laboureur. Most unusually, the museum also acquired the woodblock for the woodcut of the same name in the collection. The print is part of a set known as *Les Toilettes*, which Laboureur made during the many years he spent in America. He compiled the album himself and made a handwritten cover for it.

Having all three stages in the making of a woodcut – drawing, woodblock and print – makes it possible to throw light on the artist's fascinating approach. The drawing, for example, probably a model study, is still fairly realistic, and this realism is reinforced by the extra modelling with coloured chalk. When the drawing was transferred to the woodblock, however, it was drastically simplified. The nuances and fine lines have made way for a graphic contrast between white and black surfaces and heavy outlines.

Around 1890 artists like Félix Vallotton and Auguste Lepère deliberately sought these essential properties of the woodcut in order to liberate themselves from more refined techniques like engraving and

etching. Although Albrecht Dürer had shown that elegant detailing could be achieved in a woodcut, these artists wanted the more primary expressiveness and abstraction of the technique. Laboureur followed their lead and, like Vallotton, brought this centuries-old technique up to date by choosing a distinctly modern subject. In this album he depicted the poetry of daily life with decorative glimpses into women's most intimate rituals.

Henri de Toulouse-Lautrec (1864–1901), *La vache enragée*, 1896, colour lithograph, 79 x 57.5 cm (p 2512 S/2009)

Henri de Toulouse-Lautrec, *La vache enragée*, poster announcing the publication and exhibition of the *Elles*-series, 1896, colour lithograph, 74.2 x 59.8 cm (p2501 S/2009)

At the end of the nineteenth century, the flamboyant residents perched on their hill in the artist's quarter of Montmartre felt that they literally and figuratively looked down on Paris, which they regarded as bourgeois and hypocritical. In 1896, to emphasize this feeling of independence, they organized a procession of wildly dressed artists through the streets of their beloved Montmartre. They hoped that this parade, known as the *cavalcade*, or *vachalcade*, would become an annual event.

Henri de Toulouse-Lautrec, who lived in Montmartre for most of his career, designed this poster as an advertisement for the magazine *La vache enragée*, which was created especially for the occasion. The title was derived from the expression *manger à la vache enragée*, which means to have a very lean time of it, and referred to the uncertain and difficult existence of the avant-garde artists. We see the established order, frightened silly, being chased off by a mad, hungry bull, watched mockingly by two Pierrots. A policeman runs behind helplessly. In Lautrec's time commercial prints were already regarded as art. Extra copies of special posters were printed without text for collectors and exhibitions. This example also lacks the text that should have advertised the magazine.

Along with Lautrec's poster, the Van Gogh Museum acquired the announcement of the second cavalcade, which took place on the evening of 20 June 1897. This one, though, did not go entirely according to plan: it rained, the finances were in a mess and the parade was hemmed in by onlookers. The plans for the following years were cancelled, but the two theatrical *vachalcades* and the accompanying posters nonetheless testify to the originality, the swagger and the solidarity that prevailed in *fin de siècle* Montmartre.

Fernand Cormon (1845–1924), *Study of men's heads and a dog*, 1881, oil on canvas, 80.5 x 100 cm (s 0519 S/2009)

At the end of February 1886 Van Gogh moved to Paris to study in Fernand Cormon's workshop. Although Cormon was a fairly conventional academy painter of historical and biblical subjects, he trained an entire generation of avant-garde artists in his studio, including Van Gogh, Henri de Toulouse-Lautrec, Emile Bernard, Louis Anquetin and Charles Laval. Although he was tolerant towards these modern artists, Cormon did expect his pupils to undergo traditional academic training. This meant they started by copying old masters and plaster casts, and then moved on to portraits and figure studies from life. During his time with Cormon, Van Gogh concentrated on

the plaster casts that were set up throughout the studio and on drawing and painting nudes. Even though he had already worked with live models a great deal on his own in the previous few years, he thought that he still had a lot to learn – for instance, how to swiftly capture figures on paper and how to model bodies to give them solidity and substance.

This sketchy painting by Cormon looks like the exercises from life which he would later get his students to do. Cormon probably painted the work in Brittany, where he stayed on many occasions from 1880 onwards and made sketchy portraits of the artists he spent time with. Although the study was not made in the famous atelier where Van Gogh studied, this purchase for the Van Gogh Museum nevertheless has an obvious documentary value. Cormon's studio working practice is revealed and the work gives us an idea of the methods that Cormon employed when teaching his subsequently famous pupils.

Library acquisitions

Marcel Schwob, *La Porte des Rêves*, Paris 1899

With illustrations by Georges de Feure,

pseudonym of Georges Joseph van Sluijters

Frontispiece (open and closed), hand-coloured copper engravings

BC 8

At the end of the nineteenth century Georges de Feure, a Paris-born artist of Dutch-Belgian descent, illustrated *La Porte des Rêves*, an anthology of macabre stories by the symbolist author Marcel Schwob. This work, the only one De Feure ever illustrated, is one of the finest artist's books to spring from Art Nouveau and Symbolism. It was published in a limited edition of 220 numbered copies. The magnificent edition was edited by the publicist Octave Uzanne, who selected fifteen stories from two earlier collections by Schwob. The publication served both an artistic and a charitable cause. The proceeds from the book enabled Schwob, who was in very poor health, to pay for his medical treatment.

Uzanne also commissioned the exceptionally beautiful triptych which De Feure made for this book. This triptych, which may have been inspired by the Flemish Primitives, forms a kind of altarpiece. The side panels are decorated on the back with a nude female angel, flanked by flowering rose branches. Closed, the panels form the door (*La Porte*) into the bizarre dream world (*Rêves*), which unfolds when they are opened. The contrast between the tranquil image on the outside and the rambunctious scenes inside is huge. In the middle there is a self-centred fairy princess, who is totally pre-occupied with her reflection. There are imps and demons tumbling over one another and grotesque figures begging favours of her, but she appears oblivious to the motley crew in which she finds herself. As in De Feure's wood engravings accompanying the stories, this fairy-tale illustration has a sinister undertone. In the triptych the ideal is represented as strongly as are perversity, vanity, temptation and transience.

La Porte des Rêves marked a turning point in De Feure's work. It took him two years to complete. Afterwards he turned his back on Symbolism and devoted himself entirely to the decorative arts.

Paul Delmet, *Chansons de femmes*, Paris 1896

Illustrated by Théophile-Alexandre Steinlen

Lithograph of the *Chanson à boire*

DEP 302

An ecstatic woman in a low-cut dress and elbow-length gloves dances on a stage, a flaming goblet in her hand. A ladle is thrust into the blazing punchbowl before her and three other goblets stand ready to be filled with the fiery contents. The passionate performance is watched by a cheerful company in evening dress. This wild scene of 'wine, women and song' illustrates the jolly *Chanson à boire* from the songbook *Chansons de femmes* by the singer and composer Paul Delmet. The fire and the demonic look in the eyes of the Fury refer to the words of the song by Henri Bernard, in which the Devil boasts that Hell has innumerable visitors, whereas no one has gone to the party in Paradise. Satan makes a generous offer to share the souls with God in order to keep the overpopulation of Hell under control.

Delmet's sheet music and song albums, three copies of which were acquired by the library in 2009, were illustrated by various artists. The socially-engaged Théophile-Alexandre Steinlen did many of the illustrations. The oeuvre of this artist, who lived most of his life in the Parisian entertainment district of Montmartre, is closely bound up with show business. Steinlen had a marked preference for making magazine illustrations and posters. The best known is his poster for Le Chat Noir, Montmartre's famous theatre. This establishment was frequented by artists, writers, poets and artistes, including Paul Delmet who performed his songs there. The singer-composer is known mainly for his romances, the genre of sentimental songs that were all the rage in the nineteenth century. Delmet's music sold in great quantity and was part of the repertoire of many cabaret singers in the café-concerts of Paris.

Van Gogh Museum
Postbus 75366
1070 AJ Amsterdam
Bezoekadres museum:
Paulus Potterstraat 7, Amsterdam
1071 CX Amsterdam

Bezoekadres hoofdkantoor:
Stadhouderskade 55
1072 AB Amsterdam

t +31 (0)20 570 52 00
f +31 (0)20 570 52 22
info@vangoghmuseum.nl
www.vangoghmuseum.nl

Museum Mesdag
Laan van Meerdervoort 7 f
2517 AB Den Haag
t +31 (0)70 362 14 34
f +31 (0)70 361 14 26
info@museummisdag.nl
www.museummisdag.nl

Het Jaarverslag 2009 van het Van Gogh Museum werd geschreven door de directie en de medewerkers van het museum.

Een digitale versie van dit verslag (pdf-formaat) is te raadplegen op www.vangoghmuseum.nl.

Tekst Aanwinsten (pp. 26-35): Fleur Roos Rosa de Carvalho
Tekst Aanwinsten bibliotheek (pp. 36-37): Anita Vriend

Hoofd Communicatie: Heidi Vandamme
Hoofd Publicaties: Suzanne Bogman
Coördinatie: Geri Klazema

Tekstredactie: Aggie Langedijk
Vertaling Annual Report: Lynne Richards
Fotografie: Luuk Kramer
Vormgeving: Griet Van Haute
Drukwerk: Die Keure, Brugge

© Van Gogh Museum, 2010

Beeldverantwoording:

p. 4: Brief van Vincent van Gogh aan zijn broer Theo, 12 mei 1888 (detail), Van Gogh Museum, Amsterdam (Vincent van Gogh Stichting)
pp. 12, 13: Vincent van Gogh, *De sterrennacht* (detail), 1889 Museum of Modern Art, New York.
Verworven door legaat van Lillie P. Bliss

Fotoverantwoording:

Omslag, pp. 25-26, 60-61: Erik en Petra Hesmerg
pp. 6-7, 11: Barbara Croes; p.22 (links): Tim Pen
pp. 10 (links), 20, 23 (rechts), 38: René Gerritsen

Dit jaarverslag is gedrukt op papier dat voldoet aan de fsc-norm voor ecologisch verantwoorde papierproductie.

